

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE YARGI ETİĞİ İLKELERİ VE
VATANDAŞLARIN YARGI ETİĞİ ALGISI**

HATİCE KÜBRA ÖZDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
PROF. DR. ERHAN ÖRSELLİ**

KONYA-2023

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

BİLİMSEL ETİK

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hatice Kübra Özdemir		
	Numarası	19810402039		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Türkiye' de Yargı Etiği İlkeleri ve Vatandaşların Yargı Etiği Algısı			

Bu projenin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, proje içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca proje yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Hatice Kübra Özdemir

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hatice Kübra ÖZDEMİR		
	Numarası	19810402039		
	Ana Bilim /BilimDalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Erhan Örselli		
Tezin Adı	Türkiye’de Yargı Etiği İlkeleri ve Vatandaşların Yargı Etiği Algısı			

Bu çalışmanın amacını Türkiye’de yargı etiği ilkeleri ve vatandaşların yargı etiği algısının incelenmesi oluşturmaktadır. Araştırma, ilişkisel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini Konya’nın Selçuklu, Meram ve Karatay ilçelerinde 2022 yılı içerisinde ikamet eden toplam 632 vatandaş oluşturmuştur. Araştırmanın verileri toplam 21 sorudan oluşan anket ile toplanmış ve SPSS 23 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda katılımcıların, Türkiye’deki yargı sistemi ile ilgili olarak “oldukça olumsuz” düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Katılımcıların %60,2’si mahkemeleri güçlü olanın sözünün geçtiği yer ve %53,5’i mağdurların/güçsüzlerin korunmadığı yer olarak nitelendirmektedir. Katılımcıların %57,4’ü yargılama sürecinin hızlı işlemediğini, %45,6’sı adaletin tecelli etmediğini düşünmektedir. Yine katılımcıların yaklaşık üçte ikisi mevcut yasaların suç işlemeyi engellemediğini, dörtte üçü bir yargı reformuna ihtiyaç olduğunu düşünmektedir. Ayrıca katılımcıların memnuniyet düzeyleri yaklaşık olarak %50 olmuştur. Memnuniyet en yüksekten düşüğe doğru mahremiyet, insan onuruna saygılı olma ve eşitlik, mesleğe yarışırılık, yargıya güven, tarafsızlık, dürüstlük ve tutarlılık, liyakat ve meslekte özenli davranma ve bağımsızlık olarak sıralanmıştır. Ayrıca, katılımcıların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin değerlendirmelerinin cinsiyete, gelire ve ikamet ettikleri ilçeye göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) ancak yaşa, medeni hale, eğitim durumuna ve siyasi görüşe göre anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmüştür. Son olarak, yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin alt unsurlardan birisindeki olumlu gelişmenin diğerlerine de en az orta düzeyde anlamlı bir ilişki ile olumlu bir gelişme olarak yansıtıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etik, güven, meslek etiği, şeffaflık, yargı etiği.

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Hatice Kübra ÖZDEMİR		
	Student Number	19810402039		
	Department	Political Science And Public Administration		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Erhan Örselli		
Title of the Thesis/Dissertation	Perception of Judicial Ethics and Principles of Judicial Ethics Citizens in Turkey			

The purpose of this study is to examine the principles of judicial ethics in Türkiye and the perception of citizens on judicial ethics. The research was carried out in accordance with the relational screening model. The sample of the research consisted of 632 citizens residing in Konya's Selçuklu, Meram and Karatay districts in 2022. The data of the research were collected with a questionnaire consisting of 21 questions and evaluated using the SPSS 23 package program.

As a result of the research, it was determined that the participants had "quite negative" thoughts about the judicial system in Türkiye. 60.2% of the participants describe the courts as a place where the strong speak out and 53.5% as a place where the victims/the weak are not protected. 57.4% of the participants think that the trial process is not fast and 45.6% think that justice is not served. Again, nearly two-thirds of the respondents think that the existing laws do not prevent crime, and three-quarters think that a judicial reform is needed. In addition, the satisfaction level of the participants was approximately 50%. Satisfaction is ranked from highest to lowest as privacy, respect for human dignity and equality, professional competitiveness, trust in the judiciary, impartiality, honesty and consistency, merit and attentiveness and independence in the profession. In addition, participants' evaluations of judicial principles and judicial ethics did not differ significantly according to gender, income and the county they resided in ($p>0.05$), but differed significantly according to age, marital status, educational status and political opinion ($p<0.05$). Finally, it has been determined that a positive development in one of the sub-components of judicial principles and judicial ethics is reflected in the others as a positive development with at least a moderately significant relationship.

Keyword: Ethics, trust, professional, ethics, transparency, judicial ethics.

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca bilgi ve tecrübeleriyle her zaman bana yol gösteren, desteğini hiç esirgemeyen danışman hocam Sayın Prof. Dr. Erhan ÖRSELLİ' ye,

Saha çalışmalarında değerli vakitlerini ayırarak sorularımı yanıtlayan Sayın katılımcılarımıza,

Hayatım boyunca desteklerini her zaman hissettiğim, her koşulda yanımda olan aileme, babam Muhsin ÖZDEMİR ve annem Sevinç ÖZDEMİR' e,

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım...

İÇİNDEKİLER

Tablolar Listesi	iv
Önsöz	i
Giriş	1

BİRİNCİ BÖLÜM ETİK KAVRAMININ ANALİZİ

1.1. Etik Kavramının Anlam ve Kapsamı	5
1.2. Etik Kavramının Diğer Kavramlarla İlişkisi	9
1.2.1. Etik ve Ahlak İlişkisi	9
1.2.2. Etik ve Kültür İlişkisi	11
1.2.3. Etik ve Değer İlişkisi	12
1.2.4. Etik ve Hukuk İlişkisi	14
1.3. Etik Çeşitleri	15
1.3.1. Teorik Etik	15
1.3.2. Pratik(Uygulamalı) Etik	17
1.4. Meslek Etiği	18

İKİNCİ BÖLÜM TÜRKİYE’DE YARGI ETİĞİ İLKELERİ VE VATANDAŞ ALGISI

2.1. Yargı Etiği Kavramı.....	21
2.2. Yargı Etiği ile İlgili Uluslararası Düzenlemeler	23
2.2.1. Birleşmiş Milletler (BM) Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri	23
2.2.2. Hakimlerin Statüsüne İlişkin Avrupa Şartı	25
2.2.3. Evrensel Hakimler Şartı	26
2.2.4. Bangalore Yargı Etiği İlkeleri	26
2.3. Türkiye’de Yargı Etiğine Yönelik İlgili Düzenlemeler	31
2.3.1. Türk Yargı Etiği Bildirgesi	31
2.3.2. Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi	33
2.3.3. Türkiye’de Yargı Etiğinin Güçlendirilmesi Projesi	34
2.4. Yargısal Etik İlkeler	35
2.5. Türkiye’de Yargı Etiği Konusundaki Sorunlar	38
2.6. Türkiye’deki Yargı Reformlarının Yargı Etiği Açısından Değerlendirilmesi ..	40
2.6.1. Birinci Yargı Paketi	43
2.6.2. İkinci Yargı Paketi	44
2.6.3. Üçüncü Yargı Paketi	45
2.6.4. Dördüncü Yargı Paketi.....	45

2.6.5. Beşinci Yargı Paketi	46
2.6.6. Altıncı Yargı Paketi	47
2.6.7. Yedinci Paketi	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VATANDAŞ GÖZÜNDEN TÜRKİYE'DE YARGI ETİĞİ

3.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı	49
3.2. Araştırmanın Metodolojisi	50
3.3. Araştırmanın Modeli	51
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi	51
3.5. Araştırmanın Bulguları	52
3.5.1. Demografik Bulgular	52
3.5.2. Yargı Hakkında Genel Düşüncelerle İlgili Bulgular	55
3.5.3. Geçerlilik ve Güvenilirlikle İlgili Bulgular	61
3.5.4. Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine İlişkin Değerlendirme	62
3.5.5. Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine İlişkin Fark Testleri	67
3.5.6. Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine İlişkin Korelasyon Analizleri.....	78
Tartışma ve Sonuç	80
Kaynakça	87
Ekler.....	97

Tablolar Listesi

Tablo 1: Cinsiyete Göre Dağılım.....	52
Tablo 2: Yaşa Göre Dağılımı.....	52
Tablo 3: Medeni Duruma Göre Dağılım.....	53
Tablo 4: Eğitim Durumuna Göre Dağılım.....	53
Tablo 5: Mesleğe Göre Dağılım.....	54
Tablo 6: Gelire Göre Dağılım.....	54
Tablo 7: İlçeye Göre Dağılım.....	54
Tablo 8: Hayat İle İlgili Genel Algı Düzeyi.....	55
Tablo 9: Gelecekte İle İlgili Genel Algı Düzeyleri.....	55
Tablo 10: Mahkeme Süreçleri İle İlgili Genel Algı Düzeyleri.....	56
Tablo 11: Yargı İşleyişi İle İlgili Algı Düzeyleri.....	56
Tablo 12: Siyasi Görüşe Göre Dağılım.....	57
Tablo 13: Siyasi Görüşe Göre Konumlandırma.....	57
Tablo 14: Mahkemeler ve Yargının Anlamı.....	58
Tablo 15: Yargılama Sürecinin Hızı.....	58
Tablo 16: Yargılama sonucunda Adaletin Tecelli Etmesi.....	58
Tablo 17: Yasaların Suç İşlemeyi Engellemesi.....	59
Tablo 18: Yargı Reformu İhtiyacı.....	59
Tablo 19: Mahkeme ve Yargı Mensuplarının Denetlenmesi.....	60
Tablo 20: Mahkemeye Gitme Durumuna Göre Fark Analizi.....	60
Tablo 21: Mahkemeye Gitme Durumu.....	61
Tablo 22: Yeniden Mahkemeye Gitme.....	61
Tablo 23: Ölçeklerin Geçerlilik ve Güvenilirliği.....	62
Tablo 24: Bağımsızlık İlkesine İlişkin Değerlendirme.....	63

Tablo 25: Tarafsızlık İlkesine İlişkin Değerlendirme	64
Tablo 96: İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik İlkesine İlişkin Değerlendirme .	64
Tablo 27: Dürüstlük ve Tutarlılık İlkesine İlişkin Değerlendirme	65
Tablo 28: Yargıya Güven İlkesine İlişkin Değerlendirme.....	65
Tablo 29: Mahremiyet İlkesine İlişkin Değerlendirme.....	65
Tablo 30: Mesleğe Yarışırılık İlkesine İlişkin Değerlendirme	66
Tablo 31: Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma İlkesine İlişkin Değerlendirme .	71
Tablo 32: Cinsiyete Göre Fark Testi.....	72
Tablo 33: Yaşa Göre Fark Testi.....	73
Tablo 34: Medeni Hale Göre Fark Testi	74
Tablo 35: Eğitim Durumuna Göre Fark Testi.....	75
Tablo 36: Gelir Durumuna Göre Fark Testi	76
Tablo 37: İlçeye Göre Fark Testi.....	76
Tablo 38: Korelasyon Analizi.....	78
Tablo 39: Hipotezler	79
EKLER1: Anket Soruları.....	97
EKLER2: Etik Kurulu İzni	103
EKLER3: Fark Testlerine İlişkin Ortalama Değerler Tabloları	104

Giriş

Etik, insan davranışını, ahlaki muhakemeyi ve karar verme süreçlerini yönlendirmede önemli bir rol oynayan, bireylere ve toplumlara, eylemlerin ahlaki boyutlarını değerlendirmek, neyin doğru neyin yanlış olduğunu belirlemek ve yaşamı şekillendiren ilkeleri ve değerleri oluşturmak için çerçeve sağlayan bir kavramdır. Etik kavramı konusundaki eski uygarlıklara kadar uzanmaktadır. Örneğin Socrates, Plato ve Aristoteles gibi önemli filozoflar, etik düşüncesinin temelini atmışlardır. Bu filozofların çalışmaları günümüz teorilerini de etkilemiştir. Bugün ise etik, insan davranışını ve karar vermeyi yönlendiren ilkeleri ve değerleri araştıran ayrı bir disiplin haline gelmiştir¹.

Etik, bir disiplin olarak bireylere neyin doğru ve adil olduğunu belirlemede rehberlik eden ilkeleri incelemektedir. Ahlaki ikilemleri değerlendirmek ve ahlaki karar verme sürecini anlamak için bir çerçeve sağlamaktadır. Bunun sonucu olarak hem bireysel hem de toplu olarak eylemlerimize rehberlik etmesi gereken temel ilkeler ve değerler ortaya çıkmaktadır. Çünkü etiğin amacı, insan davranışına rehberlik etmek ve bireylere ve toplumlara ahlaki bir pusula sağlamaktır. Etik değerler ile birlikte doğrunun ve yanlışın, iyinin ve kötünün doğası ve erdemli bir yaşamın anlamı hakkında temel bilgiler sunularak toplumun iyileştirilmesine katkıda bulunulmaya çalışılmaktadır². Bu değerler sadece toplumun belirli kesimlerini değil, tüm meslek ve iş alanlarını da kapsamaktadır.

İş etiği olarak da bilinen meslek etiği, bireylerin işyerindeki davranışlarına rehberlik eden ahlaki ilke ve değerleri ifade etmektedir. Bireylerin mesleki rollerinde ve etkileşimlerinde uymaları beklenen bir dizi etik standart ve sorumluluklar ile kişinin işinde dürüst, sorumlu, saygılı, adil ve hesap verebilir olmasını içermektedir. Dolayısıyla meslek etiği, işyerinde güven, dürüstlük ve profesyonelliği teşvik etmede çok önemli bir rol oynamaktadır. Bireylerin gelişebileceği ve etkili bir şekilde katkıda bulunabileceği olumlu bir çalışma ortamı oluşturmaya yardımcı olmaktadır. Etik

¹Terence Irwin, "The Development of Ethics";: **From Socrates to the Reformation. Oxford University Press**, Volume 1, USA, 2007, s.34.

²Sait Gözüm, "Değişen Dünyada Etik Anlayışı", **Executive Excellence**, Cilt. 3, Sayı. 29, 1999, s. 11.

ilkelere bağı kalmak, meslektaşlar arasında karşılıklı saygı ve adaleti, ekipler ve kuruluşlar içinde uyumlu ilişkileri teşvik etmektedir. Ayrıca tıp, hukuk, finans ve gazetecilik gibi mesleklerde etik davranış, bireylerin ve genel olarak toplumun refahını ve çıkarlarını doğrudan etkilediği için özellikle kritiktir³.

Son yıllarda daha çok mesleki davranış kuralları olarak ele alınan etik, yargı mesleği alanında da üzerinde sıkça durulan bir konu haline gelmiştir. Yargı etiğinin temel amacı, yargı mensuplarının doğruluk ve dürüstlükten ayrılmayarak herkes için adilane bir yargılanma süreci ve ortamı oluşturmaktır. Böylece toplumsal düzenin sağlıklı bir biçimde işlemesi mümkün olabilmektedir⁴.Ancak Türkiye'de yargı bağımsızlığı ve etiği konusunda bir dizi eleştiriler bulunmaktadır. Bu eleştiriler, çeşitli kaynaklardan gelmekte ve çeşitli açılardan yargı bağımsızlığına ve etik değerlere ilişkin endişeleri yansıtmaktadır. Yargı bağımsızlığı konusunda eleştiriler, yürütme organının yargı üzerindeki etkisini ve bu durumun bağımsız karar verme süreçlerini zayıflattığını vurgulamaktadır. AB, insan hakları grupları ve barolar gibi farklı kesimler yargıya yapılan atamaların siyasi etkilerle gerçekleştiği ve yargı mensuplarının görevden alınmalarının politik nedenlere dayandığı iddialarını dile getirmektedir. Ayrıca, adil yargılama ve hukukun üstünlüğü prensiplerine uygunluğun sorgulandığı eleştiriler mevcuttur. Bazı davalarda adil yargılama prensiplerinin ihlal edildiği ve yargılama süreçlerinin tarafsızlık ilkesine uygun olmadığı ifade edilmektedir. Bu durum, yargı kararlarının siyasi etkilere maruz kaldığı, adaletin tarafsızlığına güvenin sarsıldığı ve hukukun üstünlüğünün zedelendiği endişelerini beraberinde getirmektedir. Öte yandan yargıçların atanması, terfileri ve görevden alınmalarıyla ilgili süreçlerin siyasi etkilere açık olduğu iddia edilmektedir.

Bunlara karşılık olarak ise Türkiye'de son yıllarda yargı reformları üzerine önemli adımlar atılmıştır. Bu reformlar, yargı sisteminin etkinliğini artırmak, adil yargılama ilkesini güçlendirmek ve yargı bağımsızlığını sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yargı reformları çerçevesinde bir dizi yasal düzenleme yapılmış

³Leonard J. Brooks ve Dunn Paul. **Business and Professional Ethics**. Boston, Cengage Learning, 2020, s.103.

⁴Ercan Balcıoğlu, "Adalet Etiği: Yargıç ve Savcılarının Suç ve Sapma Davranışlarının Gözetim ve Denetimi", **Meslek Etiği Kavramı**, Ed. Selçuk Atak ve Serdar Kenan Gül, Adalet Yayınevi, Baskı 1, Ankara, 2014, ss. 17-18.

ve yapısal değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Örneğin, Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) yapısında ve işleyişinde değişiklikler yapılarak, yargı mensuplarının atanma ve terfi süreçlerinde şeffaflığı ve objektifliği artırmaya yönelik adımlar atılmıştır. Ayrıca, yargıda hızlı ve etkin bir adaletin sağlanması amacıyla adliye teşkilatında yapısal düzenlemeler yapılmış ve yargı süreçlerinin daha verimli yürütülmesi hedeflenmiştir. Tutukluluk süreleri, yargılama süreçlerinin hızlandırılması ve yargılamaların daha adil bir şekilde yürütülmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarının etkin bir şekilde uygulanması için çeşitli adımlar atılmıştır. Yargı organlarının ve yargı mensuplarının siyasi etkilere karşı bağımsızlıklarını korumalarını sağlamak adına hukuki güvenceler ve denetim mekanizmaları güçlendirilmiştir. Yargıda tarafsızlığı ve adaleti sağlamak amacıyla etik kuralların belirlenmesi, yargı mensuplarına etik eğitimlerin verilmesi ve etik denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gibi önlemler alınmıştır. Son olarak 05.04.2023 tarih ve 32154 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ve kamuoyunda 7. Yargı Paketi olarak bilinen düzenlemeler ile yine önemli kararlar alınmıştır⁵. Bütün bunlar Türkiye'de adil yargılama ilkesini güçlendirmek için yapılmaktadır. Ancak yargı etiği tartışmasının halen devam ettiği de bir gerçekliktir.

Dolayısıyla, konunun öneminden yola çıkılarak, bu çalışmanın konusunu Türkiye'de yargı etiği ilkeleri ve vatandaşların yargı etiği algısının incelenmesi oluşturmuştur. Bu kapsamda, birinci bölümde etik kavramının anlam ve kapsamı ile ahlak, kültür, değer ve hukuk kavramları ile ilişkisi üzerinde durularak etik kavramının kapsamlı bir analizi yapılmıştır. İkinci bölümde yargı etiği kavramı, bununla ilgili uluslararası ve Türkiye'de yapılan düzenlemeler ele alınmış, ayrıca yargısal etik ilkeleri ve Türkiye'de karşılaşılan sorunlar üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde, vatandaş gözünden Türkiye'de yargı etiği başlığı altında, araştırmanın katılımcılarının Türkiye'deki yargı etiği ilkeleri ile ilgili algılarına ilişkin bulgular verilmiştir. Araştırmanın son bölümünde ise tartışma, sonuç ve öneriler yer almıştır.

⁵<https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/kamuoyunda-7-yargi-paketi-olarak-bilinen-kanun-resmi-gazetede-yayimlanmistir-83703>, (Erişim Tarihi: 21.05.2023).

BİRİNCİ BÖLÜM

ETİK KAVRAMININ ANALİZİ

Dünya'nın gelmiş olduğu noktada minimalist bir hayatın olduğu ve bu hayatın yanında bireyin de yalnızlaştığı, bunun sonucunda ise bireyin sosyal bağlarının zayıfladığı görülmektedir. Zayıflayan sosyal bağların en çok güven, dayanışma ve adalet kavramlarına yönelik olması, etik kavramının sosyal bilimler ve hukuk alanında daha belirleyici olmasına sebebiyet vermiştir.

Modern yaşamda etik, ekonomiden siyasete, hukuktan toplumsal yaşama, zihniyet ve düşünceden teknolojiye çoğullaşmayı getirmiş olsa da bireye bırakılan özel ve serbest alanda “doğru-yanlış” veya “iyi-kötü” ile ilgili sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bu sorunların çözüme kavuşturulması etiğin alanının oluşmasına imkân sağlamıştır⁶.

Etik, bireyi veya bireyin içinde bulunduğu toplumun neyi yapması gerektiğini veya neyi yapmaması gerektiğini tanımlarken, tanımlanan davranış ve düşüncenin sadece bu bağlamda değil bütün insanlık için yani evrensel bir olgu olarak ortaya çıkmasını sağlamaktadır⁷.

Ayrıca günlük hayattaki tutum, davranış ve düşüncelerinde etik değerlere uygun olması gerekmektedir. Bu uygunluk kültürlere, fiziksel koşullara, okuryazarlığa, teknolojiye ve birçok unsura bağlı olarak değişmektedir. Bu uygunluğun bulunmaması etik dışı davranışlar olarak belirtilmekte ve bireyin etik dışı davranışları göstermesi durumunda ise birey bulunduğu toplumda ayıplanmakta veya dışlanmaktadır⁸.

⁶Ahmet Kemal Bayram, "Modern Etik ve Siyaset", **Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Sakarya, 2005, s. 43.

⁷ TÜSİAD, **Devlette Etikten Etik Devlete: Kamu Yönetiminde Etik: Kavramsal Çerçeve ve Uluslararası Uygulamalar Cilt 1**, TÜSİAD, Ankara, 2005, s. 42.

⁸Canan Ay, "İşletmelerde Etiksel Karar Almada Kültürün Rolü", **Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Cilt. 12, Sayı. 2, 2005, s. 33.

1.1.Etik Kavramının Anlam ve Kapsamı

Etik, hayatımızın her alanında karşımıza çıksa da sosyal bilimler ve hukuk alanında kamusal ve sosyal modernleşmeyle beraber ilgi görmeye başlamıştır. Bu ilgi, pek çok kavram veya sözcükte olduğu gibi etik teriminin de birçok farklı boyutta tanımlanmasına imkân sağlamıştır⁹. Bu farklılık dolayısıyla tanımlamalar üzerinde benzerliğin yanında birbirini dışlayan tanımlamalarda oluşmuştur.

Etik insanların kurduğu her türlü ilişkilerin temelini oluşturan davranış, kural ve değerleri doğru-yanlış veya iyi kötü bağlamında değerlendirmektir¹⁰. Bu da etiğin, neyin doğru neyin yanlış yapıldığını araştıran, ödev, yükümlülük, sorumluluk ve erdem kavramlarıyla ilişkilendirilen bir içeriğe dönüştürmüştür.

Etik kavramsal olarak Yunancada “ethos” yani töre, gelenek, alışkanlık kavramından türemiş olup kişilerin birikimlerini etiksel ya da etiksel olmayan davranışlar şeklinde belirlemektedir. Bir pusula işlevi gören etik duygu, mantık, toplumsal karar ve bireysel arzular arasında düzen ve denge kurmaktadır¹¹.

Tarihsel çerçevede bakacak olursak; Platon, Devlet adlı eserinde “doğruluk nedir?” üzerinde durmuştur. Platon’a göre doğruluk evrensel ve mutlak bir etik ya da ahlak anlayışından gelmektedir. Buraya ulaşmanın yolu ise mutluluğun kaynağı olan ‘iyi ideasına’ ulaşmakla mümkündür. Aynı dönem düşünürlerinden olan Aristoteles, mutluluğun ve adaletin ancak erdem ile olabileceğini, bilginin bir süreç olmasından dolayı etik sahibi olmayan bir bireyin erdemliliğe ulaşamayacağını dile getirmiştir¹². Özet olarak Aristoteles etiği günlük hayatta yararlı olacak tutumların keşfi olarak tanımlarken aynı zamanda iyilik, mutluluk ve adalet kavramlarının ontolojisini açıklamada etik kavramını kullanmıştır¹³.

⁹ Aydın Usta, "Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetiminde Etik ve Ahlak", **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt. 1, Sayı. 2, , ss. 40-41.

¹⁰ Ahmet Yatkın, **Kamuda Etik Yönetimi**, 1. Baskı, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2015, ss. 13-14.

¹¹ S. Mustafa Önen ve Ali Yıldırım, "Kamu Yönetiminde Etik Denetimi: OECD Ülkeleri Örneği", **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, Cilt. 5, Sayı. 1, 2014, s. 108.

¹² Murat Özdemir, "Kamu Yönetiminde Etik", **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt. 4, Sayı. 7, 2008, s. 184.

¹³ Hatice Nur Beyaz Erkızan, **Aristoteles Yazıları: Etik ve Politika Üzerine**, 1. Baskı, Sentez Yayıncılık, İstanbul, 2012, ss. 13-20.

Farabi ise etiğe mutluluğun kazanılması noktasında ve ideal devlet tasarısında değinerek, etiği ameli felsefe alanında kişinin kendi davranış ve eylemlerini konu alan ahlak ve kişiyi mutluluğa ulaştırmada bir araç olarak görmüştür¹⁴. Farabi'ye göre erdemli yani mutlu birey ahlaki eylemleri yapan ve bunu tekrarlayan bireydir.

Kant "ahlaklılığın en yüksek ilkesini" arayarak, etiğin akıl ile değil genel geçer bir antlaşma ile yani ahlak yasası ile olacağını vurgulamıştır. Daha net bir ifade ile etiği yasalarla belirlenmiş bir alan olarak düşünmüş ve pratik iyi kavramıyla açıklamıştır. Kant iyi niyetin yeterliliğini eleştirmiş ve kavrama bedensel haz ve bireysel-toplumsal fayda gibi farklı tanımlamalar yapmıştır¹⁵.

Weber etik hakkında farklı açıklamalar yapsa da meslek olarak etiksel kurallar üzerinde durmuş ve günümüz yapısında profesyonelleşmeye vurgu yapmıştır¹⁶. Weber'e göre hiçbir etik sistem ahlaki olarak iyi bir amacın sonuçlarının ne zaman ve ne dereceye kadar haklı çıkacağını yanıtını veremez¹⁷.

Etik kuralları ise taraflar arasında davranışların etik ilkelere uyacağı konusunda yapılan anlaşmalardır. Bu anlaşmalar sonucunda ortaya çıkan ilkeler belirli alanda olup meslek etiklerini ortaya çıkarmaktadır¹⁸. Bu bağlamda etik, mesleklerin yürütülmesinde uyulması gereken en önemli değerler haline gelmiştir.

Etik, çoğu zaman farklı alanların içerisinde veya alanı değerlendiren bir paradigma olarak karşımıza çıksa da modern bilimle beraber kendisini tanımlayan ve sınırları olan bir kavram haline gelmiştir. Bu kapsamda etikle ilgili bazı tanımlamalar öne çıkmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibi özetlenebilir.

¹⁴Farabi, **Mutluluğun Kazanılması**, Çev. Ahmet Arslan, 6. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2020, ss. 17-20.

¹⁵Henri Bergson, **Etik ve Politika Dersleri**, Çev. B. Garen Beşiktaşlıyan, 1. Baskı, Pinhan Yayıncılık, İstanbul, 2016, ss. 71-79.

¹⁶GuyB Adams, "Administrative Ethics and the Chimera of Professionalism: The Historical Context of Public Service Ethics", **Handbook of Administrative Ethics**, Ed. Terry L. Cooper, No. 2, New York, Marcel DekkerIncorporated, USA, 2000, s.119.

¹⁷MaxWeber, **Sosyoloji Yazıları**, Çev. Taha Parla, 1. Bakı, Metis Yayınları, İstanbul, 2019, s.145

¹⁸Richard Coughlan, "Codes, ValuesandJustifications in the Ethical Decision Making Process", **Journal of Business Ethics**, Vol. 59, No. 1-2, 2005, s.46.

Haynes'e göre etik, bireyin yapmış olduğu doğru veya yanlış davranışın sadece kendi açısından değil başkasına da yararlı veya zararlı olmasıyla ilgilidir. Bu durumda etik çoğunluğu içine alan ve insan haklarını çevreleyen belirli ölçütlerin içselleştirildiği davranışı ifade etmektedir¹⁹.

Pieper'a göre etik; mutluluk, özgürlük ve iyilik kavramlarıyla özdeşleşmektedir. Pieper etiğın, bireye doğru davranışı zorlama yapmadan ziyade eyleme yönelik iradeyi ortaya koymada yardımcı olduğunu belirtir. Pieper etiğının amacına bakıldığında aşağıdaki ilkeler görülmektedir²⁰.

- İnsan pratiğini ahlaki niteliği bakımından açıklamak,
- Eleştirel, ahlak tarafından belirlenmiş bir bilinç geliştirmek,
- Eleştiri için etik biçim ve temellendirme süreçleri oluşturmak,
- Ahlaki eylemin insanın keyfine bağlı olmadığını göstermek,
- İnsanı sevmeyi öğretmek.

Özet olarak Pieper'e göre etik, toplumsal alanlarda oluşan, insan ilişkilerinin merkezinde bulunan ve bu ilişkileri değerlendiren değer, norm ve davranışlara bağlı ilkeler olarak da tanımlanmaktadır²¹.

Kuçuradi'ye göre etik, kişinin kendisiyle ve başkalarıyla ilişkilerini konu alan ve bu alanlardaki değer problemlerini araştıran ve ilke üreten felsefe dalıdır. Bu sebepten dolayı Kuçuradi değerlendirme ve araştırma üzerinde oldukça fazla durmaktadır. Ona göre "değerlendirilenin değerini görmüş olmak", doğru

¹⁹Uğur Akın, "Etik İlkelerinin Kurumsallaştırılması: Bakanlık Merkez Teşkilatlarında Durum", **Kamu Etiği Sempozyumu Bildirisi**, TODAİE Yayınları, Ankara, 2009, s. 916.

²⁰Annemarie Pieper, **Etiğe Giriş**, Çev. Veysel Atayman ve Gönül Sezer, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999, ss. 18-40.

²¹Jeffrey D. Greene, **Public Administration in The New Century: A Concise Introduction**, Wadsworth Publishing, Belmont, United States, 2004, s. 360.

değerlendirmedir²². Ayrıca bu tanım günümüz akışı içindeki değer ve normlara vurgu yapmaktadır.

Sheeran etiği açıklarken psikoloji unsuruna dayanarak etiği genel etik ve özel etik olarak ikiye ayırmıştır. Genel etik insan davranışlarının ahlakilik durumuna ilişkin ilkeler geliştirirken, özel etik geliştirilen ilkelerin ilgili alanlarda uygulanmasını içermektedir. Özel etikte tündengelim yöntemi ile insanların kendilerine, diğer insanlara ve topluma karşı davranışları incelenmektedir²³.

John Stuart Mill ve Jeremy Bentham'a göre, genel geçer ilkelere ziyade etik olanın bireyin kendisine, başkasına ya da topluma yönelik yapmış olduğu, davranışın vermiş olduğu sonuç, bireyde yararlılık, mutluluk daha genel bir tabirle haz oluşturuyorsa o davranış etik bir davranış olarak kabul edilmektedir. Bu tanım, faydacılık yaklaşımına işaret etmektedir. Faydacılık yaklaşımında bir davranış veya niyet, en yüksek oranda mutluluğu ortaya çıkardığı kadarıyla doğrudur²⁴.

Etikle ilgili tanımlamaları farklılaştırmak ve çoğaltmak mümkün olmakla beraber çalışmada hem farklı uzman ve düşünürlerin görüşlerine yer verilmiş hem de ortak noktaları görebilmek adına toplum geliştikçe ortaya çıkan gereksinimleri kapsayan bir etik anlayış üzerinde durulmaktadır. Etik felsefenin bir konusu olarak karşımıza çıksa da ahlakla ilişkilendirildiğinde insan ilişkilerini düzenleyen kurallar dizgesi olduğu görülmektedir.

Kuşkusuz ki etik sadece tek başına bir kavram olmayıp bireysel davranışlar yani ahlak ile yakın ve eşanlımlarda kullanılabilir. Yine etik kavramı kültür, hukuk ve değer kavramları ile de iç içedir.

²²İonna Kuçuradi, "Felsefi Etik ve Meslek Etikleri", **Etik ve Meslek Etikleri: Tıp, Çevre, İş, Basın, Hukuk ve Siyaset**, Haz. Harun Tepe, Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara, 2000, ss. 16-19.

²³Patrick J. Sheeran, **EthicsIn Public Administration: A Philosophical Approach**, Vol. 1, Greenwood Publishing, London, 1993, ss. 51-52.

²⁴Anthony Arthur Longvd, **Etik Kuramları**, Çev. Mehmet Türkeri, 5. Baskı, Lotus Yayınevi, İstanbul, 2019, s. 117.

1.2.Etik İle İlişkili Kavramlar

Etiği açıklamak ve anlamak için bazı kavramlarla olan ilişkilerini açıklamak da son derece önemlidir. Budan dolayı bu başlık altında etik ve ahlak, etik ve değer, etik ve kültür, etik ve hukuk kavramları açıklanacaktır.

1.2.1. Etik ve Ahlak İlişkisi

Etik ile ahlak kavramının birbirinden farklı olduğu bilinmesine rağmen günlük dilde birbirlerinin yerinde kullanıldığı sıkça görülmektedir. Bundan dolayı etiği tanımlarken en sık karşılaştığımız kavramlardan biri ahlaktır.

Ahlak doğru ve yanlış, iyi ve kötü, erdem ve kusur ile yapılmaması gereken davranışların ya da yapılması gereken davranışların sonuçlarını değerlendiren, bireylerin toplum içinde uyması gereken davranış biçimidir²⁵. Etik ise insan davranışlarının ilkelere göre düzenlendiği felsefe sistemidir²⁶. Daha net bir ifade ile etik bireyin hayatındaki ahlaksal davranışları inceleyen felsefedir²⁷.

Etik kavramına etimolojik olarak bakılırsa Grekçe “ethos” yani moral sözcüğünden ve Latince “mores” sözcüğünden geldiği görülmektedir. Bu kavram gelenek, görenek, alışkanlık, huy ve mizaç anlamlarını içermektedir. Ahlak ise “yaratmak” anlamına gelen “Halk” kökünden yani yaratıcı “El-Halıklar” dan gelmektedir²⁸.

Toplumun bir ferdi olan bireyin bulunduğu toplumun ahlaki ilke ve değerleri, faaliyetleri ile örtüşmektedir. Bireyin bu hayat akışı içinde uyumlu ve ahenkli bir şekilde yaşamını sürdürebilmesi, davranışlarını şekillendiren ve onlara sınırlar koyan

²⁵Jon Nutal, **Ahlak Üzerine Tartışmalar: Etiğe Giriş**, Çev. Abdullah Yılmaz, 1. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1997, s.15.

²⁶Longvd, **a.g.e.**, s. 117.

²⁷Çetin Kaplan, "Kamu Yönetiminde Etik ve Kamu Çalışanlarının Etik Kavramını Algılayışları", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 14, Sayı 3, Isparta, 2009, s. 344.

²⁸ Tahsin Erdiç, "Hukuk Devletinde Siyasette ve Yönetimde Etik (Ahlak)", **Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu**, Adapazarı, 1998, s. 566.

normlar sayesinde mümkün olur. Hangi davranışın doğru veya yanlış, haklı veya haksız, iyi veya kötü, adil veya adil olmadığını ahlak kavramı belirlemektedir²⁹. Bu bağlamda etik ve ahlak kavramlarının kapsamını belirlemek için aralarındaki farkları ortaya koymak bir zorunluluktur. Bu nedenle çalışmada etik ve ahlak tanımları arasındaki farkları konu bütünlüğü dikkate alınarak şu şekilde sıralamak mümkündür³⁰:

- Etik, ahlak felsefesinin teorik kısmının teorisini oluşturmakta, ilkeler ve kurallar belirlemekte iken ahlak bir toplumda bireylerin uymak zorunda oldukları kuralları içeren bir kavramdır.

- Etik; iyi ile doğruyu araştırırken, ahlak bireyin sonradan da kazandığı davranışları içeren bulunduğu toplumun benimsediği değer yargılarıdır.

- Etiğin; norm, kural ve ilkeleri kapsayan bir yapısı var iken ahlak kavramsal olarak duygusal boyutları da içine almaktadır.

- Ahlak çoğu kez felsefe alanı olarak karşımıza çıkarken etik felsefe alanından ziyade farklı alanlarda da görülmektedir ve felsefe dalına ilişkin olarak kullanılmamaktadır.

- Etik, ahlak üretmez, ahlak üzerine olan konuları tartışır. Aynı zamanda iyi olanın değil, bir şeyin nasıl iyi olduğu sorusunun muhatabıdır.

- Ahlak, etiğin toplumsal ve kişisel hayata yansıyan pratik kurallarıdır.

-Etik bir eylemin doğrudan nasıl yapılacağını söylememekte veya yasaklamamaktadır.

- Etik, davranışları sergileyen bireyi bilgilendirirken ahlak o davranışın yapılmasını ya da yapılmamasını öğütlemektedir.

²⁹ Mehmet Yüksel, "Etik Kodlar, Ahlak ve Hukuk", **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı. 1, Ankara, 2015, s. 19.

³⁰Abdulkadir Mahmutoglu, "Etik ve Ahlak: Benzerlikler, Farklılıklar ve İlişkiler", **Türk İdare Dergisi**, Yıl. 81, Sayı. 463-464, Haziran-Eylül 2009, ss. 244-246.

- Sorulan sorular bağlamında etik ve ahlak ayrışmaktadır. Ahlak bireysel ve somut sorgulama yaparken etik ahlaka uygunluk yani ahlakilik yönünde sorgular. Kısacası etik ahlak eylemini konu alır.

- Etik bilgiye dayalıdır, eylemin değerlendirmesine ve betimlenmesine yönelik nitel ve nicel ölçütler ortaya koyarak ahlaki davranışların açıklanmasını sağlamaktadır.

- Ahlak iyi olanı, etik ise bir şeyin iyi olduğuna nasıl varıldığını irdeler.

- Ahlaki ifade ve sorular daha çok emir veya tavsiye kipiyle kullanılırken etik daha genelleşici ve temel ifadeler içerir.

- Ahlak; din, bölgesel veya ulusal değerler, gelenek, eğitim seviyelerine göre farklılık gösterebilirken etik, daha genel geçer ve dolayısıyla daha evrenseldir.

- Etik insanları ahlaklı yapmamaktadır. Ahlaklılık bireyin kendi iradesine bağlı olarak karşımıza çıkar.

Ahlak ve etiğin temel ayrımı ahlak, toplumun yaşayışındaki istek ve kabulleri iken etik akademik bir alan oluşudur. Lakin tüm bu farklılıklara rağmen etik ahlaktan bağımsız düşünülemez ve etik ile ahlak çoğu kez birlikte karşımıza çıkmaktadır.

1.2.2. Etik ve Kültür İlişkisi

Kültür en klasik anlamıyla Taylor'un tanımında kendini bulur. Taylor' a göre kültür; toplumdaki bireyin öğrendiği bilgi, sanat, gelenek vb. eylem ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir yapıdır. Karmaşık yapıda olan kültür, toplumu yönlendiren en önemli değer bütünüdür³¹.

Ülkemizde ilk defa Ziya Gökalp tarafından tanımlanan kültür, bu tanımlamaya göre kültürü milli boyutta olduğunu ileri sürülmüştür. Gökalp kültürü;

³¹ Orhan Erdem ve Metin Dikici, "Liderlik ve Kurum Kültürü Etkileşimi", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt. 8, Sayı. 29, 2009, s.204.

birlikte yaşama alışkanlığı bulanan topluluğun sahip olduğu sanat, din, gelenek ve adetler bütünü olarak ele almıştır³².

Kültür insanın oluşturduğu bir yapı olmakla birlikte insanın kültür tarafından tanımlandığı ve o ölçüde hayatını devam ettirdiği görülmektedir. Hayatımıza şekil veren etiğin de aslında kültürün bir sonucu olduğunu söylemek mümkündür³³.

Etik ilkeler, kültürden beslenen, kurum veya toplum içinde kendisini tanımlayan, davranış ve düşüncelerde yol gösteren kültürel yapılar olarak da adlandırılmaktadır. Kültür aynı zamanda insanoğlu için yaşamları süresince toplumun ahlaki kurallarının alışkanlık haline gelmesini sağlar. Bu kazanılan alışkanlıklarda nesillere aktararak ilkeleştirir³⁴. Kültürel davranışlar aynı zamanda etik ilkelerin oluşmasını da sağlamaktadır.

Sonuç olarak etik ve kültür iç içedir. Her ikisi de insana nasıl davranması gerektiği ve bu davranışların sürekliliğini noktasında yol gösterici rol üstlenirler. Bundan dolayı da kültür ile etiğin doğudan ilişkili olduğu görülmektedir. Son olarak etik kavramlar özünde genel geçerdir, ancak içeriklerin kültürden kültüre değiştiğini söylemek de mümkündür. Bir başka deyişle etik daha nesnel, daha kapsayıcı, daha keskin ve daha standartları olan bir yapıya sahiptir³⁵.

1.2.3. Etik ve Değer İlişkisi

Değer kavramı etimolojik olarak incelendiğinde “arzu edilen, ilgi duyulan” anlamına gelmektedir. Kökeni Latince olan kavram, “valere” sözcüğünden türemiş olup “güçlü olmak, kuvvetli olmak” gibi anlamlar da içermektedir. Değer kavramının

³²Abdulsemet Yaman, **Türk Kamu Yönetiminde Etik Uygulamaları ve Kamu Çalışanlarının Etik Değerlere Bağlılığının Değerlendirilmesi İçişleri Bakanlığı Örneği**, 1. Baskı, Akademisyen Kitabevi, Ankara, 2018, s. 26.

³³Orhan Gökçe, H. Hakan Afacan ve H. Tuğba Eroğlu, **Toplumbilim (Ders Notları)**, Konya, 2010, s. 134.

³⁴Hamza Ateş ve Bülent Oral, "Kamu Yönetiminde Etik: Kültürel Temeller ve "Örgütsel Ruhçuluk" Kuramı Ekseninde Bir Analiz", **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt. 5, Sayı.1, 2003, s. 59.

³⁵Adams, **a.g.e.**, ss. 130-132.

günümüzde din, ekonomi, psikoloji, felsefe gibi birçok farklı alanda kullanıldığı görülmektedir. Felsefi açıdan değeri; saygı-saygısızlık, inanma-inanmama, dürüst olma-olmama, sevgi-nefret gibi olumlu ve olumsuz tutumları veya duyguları ifade eden bir olgudur³⁶.

Toplumsal açıdan bakıldığında ise değer, bir topluluğun ya da toplumun genelinin ortak duygu ve düşünce bağlamında doğru olan veya doğru olmayanı belirleyen inanç veya ilkeleridir³⁷.

Bireysel değerlere kişinin kendisine, karşısındakine ve topluma yönelik sevgi, saygı, minnet, hoşgörü, önemseme, dostluk, sadakat gibi durumları içerirken toplumsal değerler ise kamusal alandan kaynaklanan fırsat eşitliği, eşitlik, özgürlük, demokrasi, liyakat, vatanseverlik, teknolojik ilerleme gibi durumları kapsamaktadır³⁸.

Değer kavramını incelerken erdem kavramına da değinmekte fayda vardır. Erdem genel bir ifade ile bireyin ahlaki anlamda doğruya ya da iyiye yönelmesidir. Bir başka deyişle erdem değer kavramının içindeki yükümlülüklerle yönelim şeklinde de ifade edilebilir. Erdem kavramı bireyin ahlaki prensiplerle davranışı veya kabul edilmiş ahlaki kurallara gönüllü uygunluk, ahlaki alanlarda yanlış veya ahlaksız şeyler yapmaktan çekinme olarak özetlenebilir³⁹.

Değer aynı zamanda hangi davranışın doğru veya yanlış olacağını da belirtmektedir. Bu yönüyle değer kavramında bir ahlaki yönlülük söz konusudur. Buradan hareketle ortak iyi ile kötü ayrımı, ortak vicdan, sorumluluk gibi kavramları tanımlayarak, kişinin toplumsallaşma sürecinde etik davranış sınırlarını çizmek ve etiği bir değer parçası olarak da ele almak mümkündür⁴⁰.

³⁶Mustafa Aydın, "Değerler, İşlevleri ve Ahlak", **Eğitime Bakış Dergisi**, Sayı 19, 2011, s. 39.

³⁷Doğan Özlem, "Değer Felsefesi", **Günümüzde Felsefe Disiplinleri**, Der. Doğan Özlem, İnkılap Kitabevi, 3. Basım, İstanbul, 2007, s. 390.

³⁸Tülay Baydar, "Yönetim Etiği Açısından İngiltere'deki Kamu Yönetimi Uygulamaları", **Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, 2004, ss. 10-11.

³⁹David K. Hart, "Administration and The Ethics of Virtue: In All Things, Choose First for Good Character and Then for Technical Expertise", **Handbook of Administrative Ethics**, Ed. Terry L. Cooper, 2. Edition, New York, Marcel Dekker Incorporated, USA, 2000, s. 136.

⁴⁰Sedat Yazıcı, **Felsefeye Giriş**, 1. Baskı, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 1999, ss. 132-133.

1.2.3. Etik ve Hukuk İlişkisi

Hukuk bir topluluğa uygulanan ve kamusal yaptırıma sahip sosyal kurallardır. Hukuk kuralları bazı yanlarıyla diğer sosyal normlardan ayrılmaktadır⁴¹.

- Hukuk kuralları bir yönetim yani devlet tarafından yapılmaktadır. Bu yönüyle diğer norm ve kuralların üstündedir.

- Tüm vatandaşlara zorunludur. Ceza ve cebir sistemleri bu zorunluluğa imkan sağlamaktadır.

- Hukuk kuralları yasa koyucular tarafından yani yasama tarafından çıkarılır.

- Hukuk kurallar bağlayıcıdır.

Hukuk kuralları aynı zamanda doğal hukuk ve pozitif hukuk olarak ayrılmaktadır. Doğal hukuk adalet, ahlaki ve dini ilkeler ile ilgiliyken pozitif hukuk cebri olan yani belli bir dönemde yürürlükte ya da etkinlikte kalan hukuktur⁴².

Hukuk kuralları toplumdaki düzenlemeleri yaparken adaleti, etik ise bireyler arasındaki ilişki davranış ve ilkeleri ön planda tutar. Aralarındaki en büyük fark ise tanımlamaların dışında, davranışları birisinin suç diğerinin ise yanlış veya ayıp diye nitelendirilmesidir. Ayrıca belirtmek gerekirse hukuksal dayanağı olmayan bazı davranışlar etiğe aykırı olmadığı gibi etiğe aykırı bazı davranışlar da hukuka aykırı olmamaktadır⁴³.

Günümüzde hukuk ve etik arasında çok yönlü bir ilişki söz konusudur. Modern yaşamla beraber insan ilişkilerinin karmaşıklaşması hukuk kurallarına ihtiyacı daha ön plana çıkarmış dolayısıyla da hem sosyal hem kamusal alanda etik veya ahlaki ilkeler kanunlaşmıştır⁴⁴.

⁴¹Andrew Heywood, **Siyasetin Temel Kavramları**, 1.Baskı, Adres Yayınları, Ankara, 2012, s.38

⁴²a.g.e., s. 38.

⁴³Baydar, a.g.e., ss. 35-37.

⁴⁴Mehmet Yüksel, "Modernleşme Bağlamında Hukuk ve Etik İlişkisine Sosyolojik Bir Bakış", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Sayı 57-1, 2002, ss. 177-180.

Kanun ile etik arasındaki fark ise kanunun mekan ve zamana göre değişebilmesidir. Bunun sebebi ise zaman ve mekan olarak insan ve toplum ihtiyaçlarının ve zihniyetinin farklılık göstermesidir. Etik ise değişiklik göstermeyen daha evrensel bir yapıya sahiptir⁴⁵.

Hukukun, toplumda barışı garanti ediyor oluşu hukukun ahlak alanının dışına çıkmasını engellemekle beraber etik ve ahlak alanının geniş bir biçimde hukukun içinde var olmasına da olanak sağlamaktadır⁴⁶. Bu yönden de hukuk etiği kişisel özgürlerin koruyuculuğunu da yapmaktadır.

Etik ve hukuk arasında amaç birliği olduğu da görülmektedir. İkisi de iyi olanı amaçlamaktadır⁴⁷. Pratikte ise etik kuralları kurumlarda yazılı hale getirilmiş ve maddi yaptırımlara bağlanmıştır. Bu bağlamda hukuk kurallarına resmi etik kuralları da denilebilir.

1.3. Etiğin Çeşitleri

Etikle ilgili çalışmalar tarihsel süreçte çeşitlilik göstermiştir. Bu süreç çevresinde de etik, farklı anlamlarda kullanılmıştır. Bu anlamlar daha sonraki süreçlerde sistemleştirilerek etik çeşitleri olarak karşımıza çıkmıştır. Etik literatürde en genel anlamda teorik ve pratik olarak ayrıldığını görmekteyiz.

1.3.1. Teorik Etik

Etiğe felsefenin bir alt dalı olarak bakıldığında teorik anlamda ödev, yükümlülük, erdem gibi kavramlarla iyi-kötü veya doğru-yanlış yargılarına ulaşan ve

⁴⁵ A. C. Tuncay, **Hukuksal Etik Dersleri**, 4. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul. 2019, ss. 55-56

⁴⁶ Yasemin Işıktaç, **Hukuk, Etik İlişkisinde Yeni Gelişmeler**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 58, Sayı 1-2, Ankara 2000, s. 10.

⁴⁷Hasan Turgut, "**Osmanlı'dan Günümüze Türk Hukukunda Yargı Etiği ve Hakimin Vasıfları**", **Yüksek Lisans Tezi**, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Kırıkkale, 20089, s. 18z

ölçütler sağlayan bir alan olduğu anlaşılmaktadır⁴⁸. İnsan doğasında iyi ve kötü ayrımı yapan teorik etik, bunu yaparken insan hayatı ve toplumsal düzende karşı karşıya gelinen sorunlardan yararlanmaktadır. Bu bağlamda da teorik etiğin normatif etik, betimleyici ve eleştirel etik ve meta etik olmak üzere üç ayrı kategoriye ayrıldığı görülmektedir.

Normatif etik, ahlaki tanımlamalarla neyin iyi neyin kötü, neyin doğru neyin yanlış olduğunu ortaya koymaya çalışmaktadır. Buna bağlı olarak da ahlaklı insan nasıl olmalıdır sorusuna cevap aramaktadır. Ayrıca normatif etik, etiksel davranışların bir ölçüsü olacağını söyleyerek ideali tanımlarken özgünlüğü de göz ardı etmektedir⁴⁹.

Normatif etikte hedeflenen üç nokta vardır. Birincisi insanların ahlaki yükümlülükleridir. Sosyal varlık olan insanın bulunduğu toplumda kendisine ve o topluma karşı ahlaki zorunlulukları vardır. Diğer nokta ise ahlaki değer yargılarıdır. Bu yargılar bir gerçeklikten ziyade değerlendirmeyi içerir. Bundan dolayı da ahlaki yükümlülüklerin tersine daha öznel yapıdadır. Son nokta ise ahlaki olmayan değer yargılarıdır⁵⁰.

Betimleyici ve eleştirel etik bir davranış ve düşünceye yönelik yargılar koymak yerine o davranış ve düşünceyi incelemekte, betimlemekte ve eleştirmektedir. Bu etik türü en çok bilimsel alanlarda ve materyalist yaklaşımda ahlak kavramını açıklarken, aynı zamanda sosyolojik ve psikolojik izahlarda kullanılmaktadır⁵¹. Özellikle eleştirel noktada etik daha çok kıta Avrupa'sında yaygın olarak görülen bir yaklaşımdır. Bu noktada Kant'ın ödev ve yararcılık felsefesi eleştirel etiğin gelişimine önemli katkı sağlamıştır⁵².

⁴⁸ Ahmet Cevizci, **Felsefe Sözlüğü**, Paradigma Yayıncılık, Geliştirilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Basım, İstanbul, 1999, s. 142.

⁴⁹ Erhan Örselli, "Türkiye'de Toplumsal ve Yönetimsel Etik Değerler ile İkiyapılılar: Uygulamalı Bir Araştırma", **Doktora Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Konya, 2010, s. 18.

⁵⁰ Gizem Erim, "Kamu Yönetiminde Etik Anlayışı: Türk Kamu Yönetimi Ve İngiliz Kamu Yönetiminde Etik Uygulamaların Karşılaştırmalı Analizi", **Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kamu Yönetimi Bilim Dalı, Konya, 2018, s.8.

⁵¹ Erim, **a.g.e.**, s.8.

⁵² Ahmet. Cevizci, **Etik ve Ahlak Felsefesi**, 2. Baskı, Say Yayınları, İstanbul, 2015, ss. 255-256.

Meta etik ise 20. yüzyılda özellikle normatif etiğe alternatif olarak oluşturulan, ahlaki kavramların mantıksal analizini yapan ve bunların anlamlarını açıklığa kavuşturan etikdir. Ayrıca meta etik, etiğin gerekli olup olmadığını, insanların çıkarlarıyla hareket etmelerini ya da etmemelerini ve etiğin göreceli bir kavram olup olmadığını araştıran sorulara cevap bulmaya çalışır. Bu bağlamda meta etiğin bir etik değil etik için ön adım ya da başlangıç ileri sürülmüştür⁵³.

Meta etik Anglosakson felsefesiyle ortaya çıkmış ve ifadelerin doğasını araştıran bir etik türü olmuştur. Bu etiğe göre filozoflar veya bilim insanları normatif etikle meşgul olmamalıdır. Çünkü insanların ahlaki gerçekliklere ve hakikate ulaşacak güçleri olmadığından insanların diğer insanlara nasıl yaşamaları gerektiğini söyleme veya nutuk çekme hakları olmadığını ileri sürmektedir.

Meta etik; ahlaksal yanlışlar ne tür yanlışlardır, bu yanlışlar karşısında doğruların veya hakikatin kaynağı nedir, duygu, akıl ve diğer faktörlerin ahlak oluşumuna katkısı ve rolü nedir gibi soruların cevaplarıyla ilgilenmektedir⁵⁴.

1.3.2. Pratik (Uygulamalı) Etik

Pratik etik daha çok hayatın içindeki ahlak sorunlarıyla ilgilenmektedir. Aynı zamanda normatif etiğin tartıştığı teorilerin uygulamasını da içermektedir⁵⁵. Yani ahlak ya da etik insanın bulunduğu ortamda gelişir. Dolayısıyla insanın olmadığı ortamda etik ve ahlak aramak bir anlam ifade etmemektedir⁵⁶.

Uygulamalı etiğin işlemesi için bazı ilkelerin varlığı mevcuttur. Bunlar; etiğin toplum içerisinde pratik olarak yer alması, meslek dallarının etik sorunlarıyla ilgilenilmesi ve vurgulanan etiksel ilkenin kuramsal bir çerçeve benimsemesidir⁵⁷.

⁵³Yaman, a.g.e., ss. 16-17.

⁵⁴ Ahmet Cevizci, **Etiğe Giriş**, Birinci Baskı, Paradigma Yayınları, İstanbul, 2002, ss. 9-11.

⁵⁵ İrfan Haşlak, "Etik Kongresinin Ardından", **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt. 1, Sayı. 1, 2006, s. 190.

⁵⁶ Raci Kılavuz, "Yönetimsel Etik Ve Halkın Yönetimsel Etik Oluşumuna Etkileri" **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt. 26, No. 2, Aralık 2002, s. 258.

⁵⁷ Ali Şahin vd., **Etik ve Güven**, 1. Baskı, Atlas Akademi Yayınları, Konya, 2016, s. 16.

Uygulamalı etiğin diğer bir yanı ise uzmanlaşmanın mümkün olduğu bazı alt dallardaki etik sorunlarıyla ilgilenmesidir. Bu yönüyle soyut ilkeler ve teorik görüşlerin, kurum ya da oluşum içerisinde nasıl uygulanabileceğini kendisine konu edinmiştir⁵⁸. Bunlar genellikle iş etiği, siyaset etiği, sanat etiği, tıp etiği, yargı etiği, medya etiği, vb. şeklindedir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, günümüz modern toplumu teknolojiyle beraber artık kitle iletişiminin farklı yollarla yapılmasına ve sosyal medyanın çoğalarak buradaki insanların etkileşiminin artmasına sebebiyet vermiştir. Uygulamalı etik sadece yüz yüze ya da hayatın pratik alanlarına değil aynı zamanda bu medya alanlarında da etik konulara çözümler bulmalıdır⁵⁹.

Pratik etiğin, vaka etiği ve meslek etiği şeklinde iki boyuttan oluştuğunu söylemek mümkündür. Vaka etiği başka bir ifade ile problemler etiği, elde edilen teorik bilgilerin; problemleri çözmek amacıyla pratik etikte kullanılmasını ifade etmektedir. Meslek etiği ise belirli bir meslek grubuna ve meslek üyelerine yönelik olan ve mesleğin icrasını düzenleyen, kolaylaştıran ve sistematikleştiren ahlaksal ilkeler bütünüdür⁶⁰.

1.4. Meslek Etiği

Etik genel anlamda birey ve toplum davranışları veya ilişkilerinde doğru ve yanlış, iyi ve kötü gibi değerlendirmeleri araştıran felsefe iken meslek etiği; etik disiplininin alt dalı olmakla beraber ilgili meslekteki kuralları, davranışları, ilkeleri inceleyen ve değerlendiren alandır⁶¹. Meslek etiği bireyin, kurumun, işletmenin ve toplumun etik anlayışından etkilenmektedir. Ayrıca rakip firmalar, devlet ve

⁵⁸ John Donaldson, **Key Issues in Business Ethics**, Great Britain, Academic Press, 1989, s.57.

⁵⁹Eric W. Welch and Sanjay K. Pandey, "E-Government and Bureaucracy: Toward a Better Understanding of Intranet Implementation and Its Effect on Red Tape", **Journal of Public Administration Research and Theory**, Vol. 17, 2014, ss. 379-380.

⁶⁰Rümeysa Çakar , "Yargı Etiği İlkeleri", **Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2020, ss. 23-25.

⁶¹ Çiğdem Kirel, **Örgütlerde Etik Davranışlar, Yönetimi ve Bir Uygulama Çalışması**, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1211, İ.İ.B.F. Yayınları, No: 168, 2000, ss.2-3.

müşteriler de meslek etiği ilkelerinin oluşmasında son derece önemlidir. Bu unsurların meslek etiğine sahip olmaması veya sadece kendi çıkarlarını gözetmesi, kendisine değil aynı zamanda tüm unsurlara da zarar vermektedir⁶².

Meslek etiği tanımlanırken bir uğraşın meslek olabilmesi için bazı koşullar aranır. Öncelikle meslek, toplumun gereksinimini karşılamak zorundadır. İkinci olarak mesleğin sadece icra eden bireyin yararına değil başka bireylerinde yararına olması gerekmektedir. Üçüncü mesleği yapan kişilerin meslekle ilgili beceri ve tutumları kazanmış olmaları ve varsa gerekli belgelere sahip olmaları gerekmektedir. Dördüncü olarak her meslek deneyim ve araştırmaya kültür olarak gelişmeye açıktır ve her mesleğin kendine özgü değer ve etik ilkeleri vardır. Son olarak ise meslek bir kazanç elde edilmesi için yapılmaktadır⁶³.

Genel olarak meslek etiğinin yararları aşağıdaki gibi sıralanabilir⁶⁴:

- Meslek mensuplarını etik davranış göstermeye motive eder.
- Meslek üyelerinin karar ve davranışlarında tutarlı ve kararlı olmasını sağlar.
- Karmaşık, belirsiz ve baskının arttığı durumlarda meslek mensuplarının karar ve davranışlarına rehberlik eder.
- Yönetici veya patronun otorite gücünü kontrolde tutar.
- Kurumun veya işletmenin toplumsal sorunlarını belirler ve çözüm üretir.
- Kurumun, işletmenin ya da mesleğin çıkarlarını korur.

Hangi meslek gruplarında olunursa olunsun ilgili meslekteki etik sorunlar, o meslek grubunda çalışan insanlardan ayrı düşünülemez⁶⁵. Özellikle her sorun veya

⁶²Burcu İşgüden ve Adem Çabu, **Meslek Etiği ve Meslek Etiğinin Meslek Yaşamı Üzerindeki Etkileri**, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt. 9, Sayı. 16, Aralık 2006, ss. 63-64.

⁶³İnayet Aydın, **Kamuda Etik**, 2009, s.2, https://www5.tbmm.gov.tr/etik_komisyonu/belgeler/makale_KamudaEtik-InayetAydin.pdf, (Erişim Tarihi:08.07.2021),

⁶⁴a.g.e., s.3.

⁶⁵Zeynep İspir Toprak, "Meslek Etikleri Etikten Bağımsız mıdır?", **Kamu Etiği Sempozyum Bildirileri Kitabı 1**, TODAİE Yayınları, Ankara, 25-26 Mayıs 2009, s. 378.

etiksel suçun yaptırımının mahkemeler tarafından verileceğinden etiksel ilkelerin adalet sisteminde işlemesi ve adalet mensupların kendi meslek etik ilkelerine dikkat etmesi ve oluşturması son derece önem arz etmektedir⁶⁶ .

⁶⁶ Mehtap Birgili, "Mesleki Yönetişimde Bir Model Önerisi: Mesleki Etik Çerçeve Sözleşmesi", **Kamu Etiğı Sempozyum Bildirileri Kitabı 1**, TODAİE Yayınları, Ankara, 25-26 Mayıs 2009, s.606.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE YARGI ETİĞİ İLKELERİ VE VATANDAŞ ALGISI

2.1. Yargı Etiği Kavramı

Yargılamanın esas amacı, adalete uygun şekilde karar vermektir. Adaletli karar ise mahkemede görülen somut uyuşmazlığı, davanın taraflarını vicdani ve hukuki açıdan tatmin edecek biçimde ortadan kaldıran, böylece toplumsal barışa hizmet eden, maddi gerçekliği yansıtan, basit ve hızlı bir yargılama neticesinde verilen karardır⁶⁷. Bu bağlamda yargı etiği dendiğinde yargı hizmetlerinin amacına uygun biçimde ve adalete uygun şekilde nasıl yürütülmesi gerektiğini gösteren meslek etiği anlaşılmaktadır⁶⁸. Diğer bir deyişle yargı etiği bireyin yargılamak zorunda olduğu sürecin ahlaki açıdan doğruluğu ve niyetidir⁶⁹.

Yargı etiğinin temel amacı ise, yargı mensuplarının doğruluk ve dürüstlükten ayrılmayarak herkes için adilane bir yargılanma süreci ve ortamı oluşturmaktır. Böylece toplumsal düzenin sağlıklı bir biçimde işlemesi mümkün olabilmektedir⁷⁰. Bu bağlamda yargı etiği konusunda yargı mensuplarına yönelik olarak mesleki etik kuralları düzenlenmiştir. Bu kurallar, yargı mekanizmasının adaletli ve dürüst bir şekilde işlemesi konusunda yol gösterici bir kılavuz niteliğindedir. Bu bakımdan kanunlar yetkilere yönelik genel bir çerçeve oluştururken etik, yetkilerin daha etkin şekilde nasıl davranışa döküleceğini belirlemektedir⁷¹.

Yargı mensuplarının etik ilkelere göre hareket etmemeleri halinde ise hesap verebilir konumda olmaları gerekmektedir. Bu doğrultuda disiplin kurallarının

⁶⁷Ejder Yılmaz, "Yargı Etiği", **Public and Private International Law Bulletin**, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, Cilt. 40, Sayı. 2, 2020, s. 1299.

⁶⁸Selma Çetiner, **Yargı Etiği (Yargı Erki ve Değerler)**, Seçkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2016, s. 8.

⁶⁹Nhung T. and Michael D. Biderman, "Studying Ethical Judgments and Behavioral Intentions Using Structural Equations: Evidence from the Multidimensional Ethics Scale", **Journal of Business Ethics**, Vol. 83, Issue. 4, 2008, s.628.

⁷⁰Balcıoğlu, **a.g.e.**, s. 12.

⁷¹Muharrem Kılıç, **Yargı Adaleti ve Etiği Açısından Yargı Mensuplarının Sosyal Medya Kullanımı**, 1. Baskı, SETA Yayınları, İstanbul, 2021, s. 20.

işletilmesi süreci de ehemmiyet taşımaktadır. Diğer taraftan buradaki hesap verebilirlik ile kast edilen yargı mensuplarının taraflara ve halka karşı hesap verebilirliğidir. Bunun yasama ve yürütmeye karşı hesap verme halini alması durumunda ise yargı bağımsızlığı tehlikeye düşer. Çünkü hakim ve savcılarının sorumluluğu sadece taraflara ve halka karşı olmalıdır⁷². Bu sebeple yargı etiği; yargı profesyonellerinin toplumun diğer kesimleri ile bir araya gelmek suretiyle, herhangi bir baskı ya da zorlama altında kalmadan kendi inisiyatifleri doğrultusunda söz konusu meslek mensuplarının belirlenen ilke ve standartlara göre hareket etmesi hem kendilerinin hem de toplumun memnuniyetini sağlayan değerler bütünü olarak görülebilir⁷³.

Yargı bağımsızlığının ve dolayısıyla yargı da etiğinin sağlanması yasama, yürütme ve yargı kuvvetleri arasındaki ilişkinin doğru şekilde kurulması, yani kuvvetler ayrılığı ilkesine riayet edilmesi ile mümkündür. Bu noktada yürütme organının yargıya müdahalesinin önlenmesi çok önemlidir. Özellikle de oluşan anlaşmazlıklarda son söz yargıda olmalıdır⁷⁴. Ayrıca yargı profesyonellerinin etik kurallara göre hareket edip etmediğinin denetlenmesi yargının bağımsızlığı ve hesap verebilirlik ilkeleriyle sağlanmaktadır⁷⁵.

Öte yandan adalet hizmetlerinde asıl nihai kararı veren kişinin hakim olduğu göz önünde bulundurulduğunda, yargı etiğinin bilhassa hakimler açısından önemli olduğu belirtilmelidir. Fakat yargı etiğinin yargılama faaliyetinde doğrudan ya da dolaylı olarak rol oynayan tüm yargı mensuplarını kapsadığı da unutulmamalıdır⁷⁶. Nitekim yargılama etiğine göre tüm yargı mensupları adil, dürüst, doğru, hukuka göre ve dolayısıyla etik davranmakla yükümlüdür⁷⁷.

Sonuç olarak yargılamak veya yargı vermek, tarafsız olmayı, yargıya konu olan fiil, durum veya kişilere mümkün mertebe nesnel yaklaşabilmeyi, doğru

⁷²Yılmaz, **a.g.e.**, ss.1299- 1300.

⁷³Balcıoğlu, **a.g.e.**, s. 13.

⁷⁴Tepe, **a.g.e.**, s. 88.

⁷⁵Sibel İnceoğlu, **Devlette Etikten Etik Devlete: Yargıda Etik**, TÜSİAD, İstanbul, 2012, ss. 12-13.

⁷⁶Yılmaz, **a.g.e.**, s. 1300.

⁷⁷Markus Frischhut, **The Ethical Spirit of EU Law**, Springer International Publishing, 2019, s. 53.

değerlendirmede bulunabilmeyi, en azından bu doğrultuda çaba sarf etmeyi gerektirmektedir. Esasında tüm bu sıralananlar kısaca “yargının etik olması gerekir” şeklinde ifade edilebilir. Ancak bu şekilde haksız ve haklı ayrımı doğru şekilde yapılabilir, verilen kararlarla hem daha adaletli hareket edilir hem de insan onuru ve değeri korunabilir. İnsan onurunu, adaleti ve doğruluğu göz ardı eden ve çiğneyen kararlardan ancak yargı etiği çerçevesinde uzaklaşılabilir⁷⁸.

2.2. Yargı Etiği ile İlgili Uluslararası Düzenlemeler

Yargı etiği hakkındaki uluslararası ilke ve normlara bakıldığında yargı mensupları için bazı etik davranış ilkeleri içeren belgeler olmakla birlikte, hakimlere ilişkin etiğin daha ön planda olduğu görülmektedir⁷⁹. Aşağıda yargı etiği kapsamında hâkimlik meslek etiği üzerinde duran uluslararası düzenlemeler ele alınmıştır.

2.2.1. Birleşmiş Milletler (BM) Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri

Bu ilkeler 1985 yılında “Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Suçluların Tedavisi 7. Kongresi”nde kabul edilmiştir. İlkelerin belirlenme sebebi adil yargılanma, eşitlik, temel haklar ve özgürlükler, masumiyet karinesi gibi ilkelerin uygulanmasında çeşitli güçlükler yaşanması ve bu eksikliklerin giderilmek istenmesidir. Temel ilkelerin başlangıç bölümünde yargı mensuplarının, yargıya başvuran bireylerin hak ve özgürlükleri ile mülkiyetleri konusunda son kararı verme yetkisine sahip oldukları belirtilmiş, özellikle de yargı mensuplarının bağımsızlığı ve mesleği kazanma şartları hususunda temel ilkelerin önemi vurgulanmıştır⁸⁰.

Bu temel ilkelerde yargı bağımsızlığı, hakimlerin ifade ve örgütlenme özgürlüğü, hakimlerin nitelikleri, göreve seçilmeleri ve eğitimleri, hizmet şartları ve

⁷⁸Tepe, a.g.e., s. 87.

⁷⁹Esra Nur Tuğan ve Uğur Ömürgönülşen, "Türkiye’de Yargı Etiği İlkeleri Üzerine Bir İnceleme", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 24, Aralık Özel Sayısı, 2020, s. 90.

⁸⁰a.g.e., s. 90.

görev süreleri, mesleki gizlilik ve muafiyet, disiplin, görevden alınma ve göreve son verme başlıkları altında toplam 20 maddeye yer verildiği görülmektedir.

Metnin ilk 7 maddesi yargı bağımsızlığı hakkında olup en fazla yer verilen bölümü oluşturmaktadır. Genel olarak maddelerde yargı bağımsızlığının devlet tarafından garanti edildiği ve devlet içerisindeki tüm kurumların bu noktaya saygı göstermesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca herhangi bir yargı organı ya da mensubunun görevini ifa ederken bir baskıya, tehdide ya da müdahaleye maruz kalmadan karar verebilmesi, yargının yargısal nitelikteki tüm konularda yargılama yetkisine sahip olması, yargılama sürecine yetkisiz ve usulsüz şekilde müdahale edilememesi gerektiği, yargı mensuplarının davalarda adil davranması gerektiği belirtilmektedir⁸¹.

8. ve 9. maddelerin konusu hakimlerin ifade ve örgütlenme özgürlüğüdür. Bu maddelerde hakimlerin yada diğer yargı mensuplarının İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne uygun olmak şartı ile ve görülen davalarda mesleklerinin tarafsızlığı ve bağımsızlığını zedelemeyecek şekilde kendilerini ifade edecekleri örgütler kurabilmelerine olanak sağlanmıştır⁸².

Madde 10'da hakimlerin liyakatli bir şekilde seçilmesi ve eşitlik ilkesi gereğince davranılması gerektiği ifade edilmiştir. Fakat yargıçların ülke vatandaşları arasından seçilmesinin herhangi bir ayrımcılık içerisine girmeyeceği de belirtilmektedir⁸³.

11, 12,13 ve 14. maddeler ise yargıçların hizmet şartları ve görev süreleri ile ilgilidir. Bu kapsamda yargıçların hizmet şartları ve görev süreleri ile ilgili konuların yasalarla güvence altına alınmasından, yargıçların zorunlu emeklilik yaşına kadar görev yapmalarının yine güvence altına alınmasından, mesleki yükselmelerinin

⁸¹Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri, ss. 2-3, <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/51159f30-8d0e-4bb4-becc-1446b51d1a5d.pdf> (Erişim Tarihi: 17.10.2021).

⁸²a.g.e., s.3.

⁸³a.g.e., s.3.

objektif nedenlere göre gerçekleştirilmesinden, üyesi oldukları mahkemenin içinde dava dağıtımının adalet sisteminin bir iç işi olduğundan bahsedilmiştir⁸⁴.

Hakimlerin edindikleri gizli bilgileri paylaşmaması gerektiği ya da başkası tarafından paylaşmaya zorlanamayacağını ve disiplin soruşturmaları, kişilerin ulusal hukuk çerçevesinde temyiz hakları ve devletten tazminat isteme hakları dışında yargıçlara yanlış tasarrufta bulunmaları ya da ihmallerinden dolayı maddi tazminat davası açılmayacağı madde 15 ve madde 16'da belirtilmiştir⁸⁵.

Son dört madde ise disiplin, uzaklaştırma ve dokunulmazlık ile ilgilidir. Bu maddelere göre hakimlerin; görev yapamayacak bir duruma gelmeleri ya da görevlerine ters düşecek bir davranışta bulunmaları halinde görevlerinden alınabilecekleri ve disiplin, uzaklaştırma, görevden alma durumlarının denetime tabi olduğundan söz edilmektedir⁸⁶.

2.2.2. Hakimlerin Statüsüne İlişkin Avrupa Şartı

Hakimlerin Statüsüne İlişkin Avrupa Şartı, 08-10.07.1998 tarihinde Strazburg'da kabul edilmiştir⁸⁷. Şartın amacı, hakimlerin ve mahkemelerin tarafsızlığını ve bağımsızlığını garanti altına alacak hükümler belirlemek ve Avrupa devletlerinin ilgili konularda iyileştirmesini sağlamaktır.

Genel ilkeler içerisinde en fazla dikkat çeken hüküm, hakimlerin terfi, atama ve disiplin gibi özlük işlemleri ile ilgilenecek kurul üyelerinin en az yarsının hakimlerin seçtiği bağımsız üyelere oluşması ve bağımsızlık hususunda şüphe yaşayan hakim bu kurula başvurma olanağının olmasıdır. Şartın alt başlıklarında ise mesleğe girişten görevin sona ermesine kadar olan süreçlerden bahsedilmektedir. Alt

⁸⁴Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri, a.g.e., s.3.

⁸⁵a.g.e., s.3-4.

⁸⁶a.g.e., s.4.

⁸⁷Hakimlerin Statülerine İlişkin Avrupa Şartı, s.1, <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/6b93439f-7312-4e49-a52d-7e0e2790845a.pdf> (Erişim Tarihi: 23.10.2021).

başlıklarda seçim, işe alınma ve ilk eğitim, atanma ve azlolunamama, ücret ve sosyal refah konuları bulunmaktadır⁸⁸.

2.2.3. Evrensel Hakimler Şartı

Evrensel Hakimler Şartı, 17.11.1999 tarihinde Uluslararası Hakimler Birliği Merkez Konseyi tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir. Söz konusu şartın önsözünde dünyanın çeşitli bölgelerinden hakimlerin katılımıyla 15 maddelik bu belgenin hazırlandığından bahsedilmiştir. Maddelerde genel olarak tarafsızlık, bağımsızlık, hukuka bağlılık ve hakimlik teminatı gibi konulara yer verilmiştir. 2017 yılının Kasım ayında ise çeşitli ülkelerde yargı haklarının tehdit altında olduğu gerekçesi ile Şart'ın güncellenmesi gerektiği öne sürülmüş ve Etik başlığı altında ise liyakat, hakimlikle bağdaşmayan işler, saygınlık ve bağımsızlık konularına değinilmiştir⁸⁹.

2.2.4. Bangalore Yargı Etiği İlkeleri

Bangalore Taslağı'nın gözden geçirilmiş şekli 25-26 Kasım 2002 tarihlerinde Uluslararası Adalet Divanı'nın merkezi olan Lahey'de düzenlenen Kıta Avrupa'sı ülkelerinden Yüksek Hakimler Yuvarlak Masa Toplantısı'nda sunulmuştur. Toplantı, Birleşik Krallık Uluslararası Kalkınma Departmanı tarafından, Birleşmiş Milletler Viyana Suç Önleme Merkezi, Cenevre İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ve Lahey Carnegie Vakfı Genel Direktörü'nün destekleriyle düzenlenmişti.⁹⁰

Ön çalışmaları 2000 yılında başlayan düzenleme için, başlangıçta yargı bağımsızlığını desteklemek üzere yargısal sorumluluk kavramının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bunun nedeni ise birçok ülkede yargı sistemine karşı duyulan memnuniyetsizlik ve güvensizlikte artış yaşanmasıdır. Gerçekleştirilen üç senelik

⁸⁸Tuğan ve Ömürgönülşen, **a.g.e.**, s. 91.

⁸⁹Tuğan, **a.g.e.**, ss. 45-46.

⁹⁰BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi, **Bangalore Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu**, Çev. Mustafa Saldırım, Nihal Eriş, Fulya Batur Kuban Yayıncılık, Ankara, 2020, ss. 15-16.

çalışma neticesinde oluşturulan ilkeler, tüm hukuk sistemlerini temsil eden hakimler tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir. Bangalore Yargı Etiği İlkeleri toplam olarak altı adet “değer” ve bu değerlerin altında yer alan “ilkeler” ile bunların uygulama alanlarının açıklanmasından meydana gelmektedir⁹¹.

Belgede yer alan altı temel değer vardır. Bunlar; bağımsızlık, tarafsızlık, doğruluk ve tutarlılık, dürüstlük, eşitlik, ehliyet ve liyakat şeklinde sıralanmaktadır.⁹²

Bahsedilen bu değerleri maddeler şeklinde açıklamak gerekirse;

A- Bağımsızlık:

a. Hakim, doğrudan veya dolaylı tehdit, baskı ve harici etkilerden uzak bir biçimde işlevini yerine getirmelidir.

b. Hakimin bağımsızlığı geniş anlamda anlaşılır. Buna göre; toplumu ve karar verme durumunda olduğu ihtilafın taraflarını da kapsar.

c. Hakim, yasama ve yürütmenin etkilerinden fiilen uzak olduğu gibi aynı zamanda bu şekilde de görünmelidir.

d. Hakim yargısal görevlerini yerine getirirken tek başına karar vermek zorunda olduğu hususlarda diğer hakimlerden de bağımsızdır.

e. Bağımsızlığın gereği olan koruma tedbirleri sağlanmalıdır.

f. Yargı bağımsızlığı en yüksek standartlarda uygulamada da fiilen gerçekleştirilmelidir⁹³.

B- Tarafsızlık:

a. Tarafsızlık önyargısızlık ve iltimaslılıktır.

⁹¹Tuğan ve Ömürgönülşen, **a.g.e.**, s. 91.

⁹²Akın, **a.g.e.**, ss-185-186.

⁹³Bangolar Yargı Etiği İlkeleri, s.3, <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/4a92e0cc-e94b-4912-aaf9-5dfc5b885e98.pdf> (Erişim Tarihi: 29.10.2021).

b. Tarafsızlığın temin edildiğinin kamuoyunun, hukukçuların ve tarafların güvenini sağlayacak genişlikte ortaya konulması gerekir.

c. Hakim, duruşma ve karar aşamalarında, tarafsızlığını zedelemeyecek makul ölçüler içinde hareket etmelidir.

d. Dava veya hukuksal görevleri ile ilgili tarafsızlığında şüphe yaratacak yorumlarda bulunmamalıdır.

e. Hakim; tarafsızlığı ile ilgili şüphesi halinde görevden çekilmelidir. Davanın delilleri ile ilgili kişisel bilgisi, taraflarla ilgili önyargısı, daha önceki avukatlık hizmeti, ekonomik çıkarı vb. durumlar çekilmeye yol açabilir⁹⁴.

C- Doğruluk ve Tutarlılık:

a. Doğruluk ve tutarlılığın ilk göstergesi maluliyettir.

b. Adaletin gerçekleşmesi hem yargılama faaliyetinin yapılmasında hem de sonuçlarında görülebilmelidir⁹⁵.

4- Dürüstlük:

a. Hakim tüm eylemlerinde dürüstlük kuralına uymalıdır.

b. Yargılama, yargıcın onurunun göstergesidir. Bu nedenle şüphe doğurucu hareketlerle bağdaşmaz.

c. Hakimin ikametgahta ziyareti şüphe doğuracağı için kabul edilemez.

d. İfade, inanç ve dernek vb. gibi faaliyetlerde bulunmak hakimler için de serbest olmakla birlikte bu alanlardaki davranışlar bağımsızlık ve tarafsızlık açısından özenle ifa edilmelidir.

⁹⁴Bangolar Yargı Etiği İlkeleri, **a.g.e.**, ss.3-4.

⁹⁵**a.g.e.**, s.4.

e. Hakim, çeşitli şaibelerden kurtulmak için düzenli olarak mal beyanında bulunmalıdır. Bu husus birlikte yaşadığı aile mensuplarına da genişletilmelidir.

f. Hakim vereceği yargısal kararların ailevi ve sosyal ilişkilerinden etkilenmemesini temin etmelidir.

g. Hakimlik mesleği dolayısıyla elde edilen bilgiler, başkaca amaçlar için kullanılamaz.

h. Hakim, hukuk sistemi, adalet teşkilatı vb. konularda konferans, ders, makale yazma vb. faaliyetlerde bulunabilir. Bunlar mesleki gelişim açısından teşvik de edilmelidir.

i. Hakim kendisine verilen hediye, ödül vb. şeyleri tarafsızlığını zedelememe ilkesini esas alarak kabul edebilir⁹⁶.

D- Eşitlik:

a. Yargılamada ırk, cinsiyet, din, tabiiyet, sosyal sınıf, sakatlık, yaş, cinsel yönelim, medeni durum gibi farklılıklar eşitliği bozacak biçimde kullanılamaz, önyargılı davranılamaz.

b. Yargılama aşamasındaki diğer görevlilerin de eşitliği bozucu davranışlarda bulunmalarına izin vermemesi hakimden beklenir⁹⁷.

6- Ehliyet ve Liyakat:

a. Hakim, mesleki bilgisini ve bireysel yeteneklerini arttırmakla görevlidir.

b. Hakim uluslararası sözleşmeleri ve insan hakları normlarını oluşturan bilgilere hakim olmalıdır. Bunun için güncel bilgileri takip etmesi gerekir.

⁹⁶Bangolar Yargı Etiği İlkeleri, **a.g.e.**, s.5.

⁹⁷**a.g.e.**, s.6.

c. Ehliyet ve liyakat davalarının makul sürede gerekçeli ve düzgün olmasını da garanti edecektir⁹⁸.

Bangalore Yargı Etiği İlkeleri ya da Bangalore Yargısal Davranış İlkeleri bugün birçok ülke tarafından kabul görmüş, evrensel bir metindir. Bangalore İlkelerini benzersiz yapan özelliği ise, devlet adamları tarafından hazırlanan bir belge olmayıp, kendi tecrübelerinden yola çıkan pek çok farklı hukuk sistemini temsil eden hakimler tarafından oluşturulmuş olmasıdır⁹⁹.

Bu belgede yer verilen değerlerin yargılamayla ilgili temel değerler olduğu söylenebilir. Ancak yargılama yalnız bu değerlerle ilgili olmadığı gibi, bu değerler de yalnız yargılama etkinliğine özgü değerler değildir. Tarafsızlık, dürüstlük, bağımsızlık, ehliyet ve liyakat ile eşitlik birçok meslek için merkezde olan değerlerdir. Meslekler ötesinde kişi değerleri ya da kişiler arası ilişkilerde yaşanan değerlerdir. Bunları değer yaparsa bunlara uygun eylemde bulunulduğunda insanın değerini ya da onurunu korumaları, en azından harcanmasına engel olmalarıdır¹⁰⁰.

Yargı etiği ilkeleri hakkında onun kadar ayrıntılı bilgi içeren başka bir düzenleme bulunmadığından Bangalore İlkeleri, yargı etiğinin Magna Carta'sı olarak nitelendirilmektedir. Bangalore İlkeleri, hakimlerin davranışlarını küresel tartışmaların merkezine yerleştiren yeni bir yaklaşımı sembolize etmektedir. Diğer bütün düzenlemeler yargının kurumsal olarak düzenlenmesi ile ilgilenmekteyken Bangalore Yargı Etiği İlkeleri hakimlerin önemli rolünü tanımlamaktadır¹⁰¹.

Evrensel Hakimler Şartı, Hakimlerin Statüsüne İlişkin Avrupa Şartı ve Bangalore Yargı Etiği İlkeleri gibi belgeler, küresel yargı ağlarının ulusal hükümlerden ayrı kendi etik standartlarını oluşturma girişimlerinin sonucu olarak da

⁹⁸Bangolar Yargı Etiği İlkeleri, **a.g.e.**, s.7.

⁹⁹Tuğan ve Ömürgönülşen, **a.g.e.**, s. 92.

¹⁰⁰Tepe, **a.g.e.**, s. 92.

¹⁰¹Jörg Philipp Terhechte,* "JudicialEthicsfor a Global Judiciary – How Judicial Networks CreatetheirownCodes of Conduct", **German Law Journal**, Vol. 10, Issue. 4, 2009, ss. 508-509.

değerlendirilebilir. Burada amaç, dünyanın dört bir yanında yargıya rehberlik edebilecek etik standartlar oluşturmaktır¹⁰².

2.3. Türkiye’de Yargı Etiği ve İlgili Düzenlemeler

Son yıllarda daha çok mesleki davranış kuralları olarak ele alınan etik, yargıda da üzerinde sıkça durulan bir konu haline gelmiştir. Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne (AB) üyelik sürecinde, yargıda etik standartlara sahip olmadığı yönünde aldığı eleştiriler, yargı etiği ilkelerinin belirlenmesi konusunda hızlandırıcı etkiye sahip olmuştur.

Bu başlık altında Türkiye’de yargı etiğiyle ilgili düzenlemelere yer verilmiştir.

2.3.1. Türk Yargı Etiği Bildirgesi

Hakimler ve Savcılar Kurulu’nun (HSK) 6 Mart 2019 tarihinde son şeklini vererek kabul ettiği bu bildirme Türk yargı mensuplarının mesleki etik ilkelerini kodlamıştır. Söz konusu belge AB müktesebatı fasıl başlıklarından “Yargı ve Temel Haklar” konulu 23. fasıl müzakereleri kapsamında 2009’da hazırlanan ilk “Yargı Reformu Stratejisi Belgesi” ile 2015’te revize edilen ikinci reform belgesinde öngörülen bir stratejiye dayalı olarak atılmış bir adımdır¹⁰³.

HSK tarafından kabul edilen Türk Yargı Etiği Bildirgesi’nde etik ilkeler şöyle sıralanmıştır¹⁰⁴:

¹⁰²Tuğan ve Ömürgönülşen, **a.g.e.**, s. 92.

¹⁰³Kılıç, **a.g.e.**, s. 18.

¹⁰⁴Türk Yargı Etiği Bildirgesi, <https://rayp.adalet.gov.tr/Resimler/1/dosya/etik-bildirme.pdf> , (Erişim Tarihi: 03.11.2021).

- Hakimler ve savcılar insan onuruna saygılıdır, insan haklarını korur ve herkese eşit yaklaşır. Yargıya olan güven hakim ve savcılar tarafından temsil edildiğinden mesleğe yaraşır şekilde davranmak zorundadırlar.

- Hakimler ve savcılar bağımsızdırlar. Yargı bağımsızlığı baskıdan uzak olmalıdır ve yargı mensuplarının adil yargılaması devlet güvencesi altındadır.

- Hakimler ve savcılar tarafsızdırlar. Davalarda objektif bir bakış açısıyla tüm kuşkuşları uzaklaştıracak bir duruş sergilemek zorundadırlar.

- Hakimler ve savcılar dürüst ve tutarlıdırlar.

- Hakimler ve savcılar yargıda olan güveni temsil ederler.

- Hakimler ve savcılar mahremiyeti gözetirler. Görevleri sebebiyle edindikleri devlet sırları, ticari sırlar veya kişisel sırları açık etmezler.

- Hakimler ve savcılar mesleğe yaraşır şekilde davranırlar. Kendi özel hayatlarında da statü sahibi olduklarından topluma karşı davranışlarında dikkatli olmalıdırlar.

- Hakimler ve savcılar yetkindir ve mesleklerinde özenli davranırlar. Aynı zamanda değışen zamansal yada mekânsal şartlara göre bilgilerini güncel tutmak ve geliştirmek sorumluluğundadırlar.

Bu metin gereğı hakimler ve savcılar ilkelere karşı ve ilkelerin uygulanması açısından taahhüt altına girmektedirler. Bu taahhüt metnin son kısmındaki şu sözlerle de anlaşılmaktadır: “Türk Yargı Etiğı Bildirgesi; hâkimler ve savcılarının, adına karar verdikleri Yüce Türk Milleti’ne ve O’nun her bir ferdine verilmiş sözüdür¹⁰⁵”.

¹⁰⁵Türk Yargı Etiğı Bildirgesi, a.g.e., s.41

2.3.2. Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi

Proje, Yargıtay ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) işbirliği ile yürütülmüş olup iki kurumun 2010'dan itibaren sürmekte olan ortak girişimlerinin sonuçlarına dayanmaktadır.

“Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesinin temel amacı, ‘yargıda etik, şeffaflık ve güven’ kavramları konusunda evrensel hukuk kültürü ve uluslararası bilgi birikimi ile deneyimlerin Yargıtay’ın çalışma sistemine uyarlanmasıdır”¹⁰⁶. Diğer bir nokta ise kültürünü karakterize eden demokratik yönetim anlayışıdır. Bu projeye etik ilkelerin demokratik meşruiyetine zemin hazırlanmaktadır¹⁰⁷.

Projenin amaçlarından bir diğeri; yargı etiği ilkelerinin yaygınlaştırılması ve 2013 yılında yayınlanmış olan “Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi’nin ve bu bildirmede yer almakta olan şeffaflığa ilişkin on beş ilkenin tanınırlığının artırılmasıdır”¹⁰⁸.

Bu Bildirmede belirtilen ilkeler şunlardır:

- Yargılama, temel bir ilke olarak, kamuya açık yapılmalıdır,
- Yargı sistemi adliyelere ve adli bilgiye kolay erişimi sağlamalıdır,
- Yargı, yargı sistemine erişimi kolaylaştırmalıdır,
- Yargı, mahkeme kullanıcılarına, herhangi bir ücret talep etmeksizin, yazılı ve sözlü çeviri imkânları sağlamalıdır,
- Yargı, davaların şeffaf biçimde tevzi edilmesini sağlamalıdır,

¹⁰⁶Mustafa Saldırım, "Projenin Tanıtımı", **Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Açılış Sempozyumu**, Editör: Mustafa Saldırım, Gülşah Sibel Akbulut ve Gözde Hülagu, Ankara, 13-14 Nisan 2017, s. 14.

¹⁰⁷ İsmail Rüstü Cirit, "Açılış Konuşması", **Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Etik İlkeler Çalıştayı**, Ed. Mustafa Saldırım ve Gözde Hülagu, Antalya, 12-16 Mayıs 2017, s.9.

¹⁰⁸Claudio Tomasi, "Program Açılış Konuşması", **Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Açılış Sempozyumu**, Editör: Mustafa Saldırım, Gülşah Sibel Akbulut ve Gözde Hülagu, Ankara, 13-14 Nisan 2017, s.9.

- Yargı, adaletin şeffaf biçimde gerçekleştirilmesini sağlamalıdır,
- Mahkemeler, gözaltı ve tutuklama konusunda denetim yetkisine sahip olmalıdır,
- Yargı, üst derece / temyiz mahkeme kararlarının düzenli olarak yayınlanmasını sağlamalıdır,
- Yargı, öğrencilerin yargı süreci hakkında bilgilendirilmesine yönelik programları teşvik etmelidir,
- Yargı, adalet sisteminin rolü hakkında halkı eğitmeye yönelik halka ulaşım programları başlatmalı ve/veya bu programları desteklemelidir,
- Yargı, yargı kararları dahil olmak üzere yargının işlemleri hakkında halkı bilgilendirmeye yönelik meşru işlevini ifa edebilmesi için basına erişim ve uygun yardım sağlamalıdır,
- Yargı, adaletin gerçekleştirilmesine ilişkin halkın memnuniyetini değerlendirmeli ve bu yolla adaletin kalitesini yükseltme yönünde çaba göstermelidir,
- Hakim atamaları şeffaf olmalıdır,
- Yargı, hâkimlerin etik dışı davranışlarına ilişkin şikâyetlere şeffaf biçimde karşılık vermelidir,
- Hâkimlere ilişkin disiplin süreci şeffaf olmalıdır¹⁰⁹.

2.3.3. Türkiye’de Yargı Etiğinin Güçlendirilmesi Projesi

Proje Aralık 2015-Aralık 2017 tarihleri arasında tamamlanmış olup, Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından finanse edilmiştir.

¹⁰⁹Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi, <https://www.yargitay.gov.tr/documents/0616uyvmzirvesiturkce.pdf> (Erişim Tarihi: 13.07.2021).

Türkiye’de yargı etiğinin durum analizi yapılarak yargısal etik kodların geliştirilmesi projenin ana hedeflerindedir¹¹⁰.

Proje’nin Aralık 2017’de tamamlanmasından sonra projenin temel çıktısı olarak Türk Yargı Etiği Bildirgesi’nin yazılmış olduğu ve yakın zamanda açıklanacağı söylenmiş¹¹¹ ancak Bildirge 11 Mart 2019’da açıklanmıştır. Bildirgenin ilk derece mahkemelerinde, istinaf mahkemelerinde ve yüksek mahkemelerde görev yapan tüm hakim ve savcılar için bağlayıcı olduğu belirtilmiştir¹¹².

Projenin beklenen sonuçları dört ana başlık altında özetlenebilir:

- Yargı etiği ile ilgili durumun ayrıntılı analizinin yapılması ve yargı etiği kurallarının geliştirilmesi.
- Türk hakim ve savcılarının yargı etiğine dair farkındalıklarının artırılması.
- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun etik kurallarını uygulama kapasitesinin artırılması.
- Halkın yargı etiği ve şikâyet mekanizmalarının varlığı hakkında farkındalığının artırılması¹¹³.

2.4. Yargıda Etik İlkeler

Türk Yargı Etiği Bildirgesi 8 temel ilke ve bu ilkeleri açıklayan alt başlıklardan meydana gelmektedir. Alt başlıklar doğru davranış örnekleri içermekte, bunun yanında hakimlik ve savcılık mesleklerinin niteliklerinden de sıklıkla söz etmektedir. Yargı Etiği Bildirgesinin, Bangalore İlkeleri ile benzerlik taşıyıp taşımadığı incelendiğinde Yargıtay’ın çalışmasında görüldüğünün aksine Bangalore

¹¹⁰Avrupa Konseyi Türkiye’de Yargı Etiğinin Güçlendirilmesi Projesi, [https://www.coe.int/tr/web/ankara/project-on-strengthening-judicial-ethics-in-turkey#%2210278365%22:\[\],%2219179732%22:\[\]](https://www.coe.int/tr/web/ankara/project-on-strengthening-judicial-ethics-in-turkey#%2210278365%22:[],%2219179732%22:[]), (Erişim Tarihi: 15.08.2021).

¹¹¹Hakim ve Savcılar Kurulu, "2020 Faaliyet Raporu", **Strateji Geliştirme Bürosu**, 2020, s.55.

¹¹²Tuğan ve Ömürgönülşen, **a.g.e.**,ss. 94-95.

¹¹³Avrupa Konseyi, **a.g.e.** s.89.

İlkelerinden esinlenilmesine rağmen, daha özgün bir metnin ortaya çıkmış olduğu anlaşılmaktadır. Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nde belirtilen 8 ilkeye göre hakimler ve savcılar;

- İnsan onuruna saygılıdır, insan haklarını korur ve herkese eşit davranırlar,
- Bağımsızdırlar,
- Tarafsızdırlar,
- Dürüst ve tutarlıdırlar,
- Yargıya olan güven temsil ederler,
- Mahremiyeti gözetirler,
- Mesleğe yaraşır şekilde davranırlar,
- Yetkindir ve mesleklerinde özenli davranırlar¹¹⁴.

Bilindiği üzere evrensel çerçevede düzenlenen etik ilkeler; yargı mensuplarının mesleki niyet, düşünce ve eylemlerinin etiksel açıdan geliştirilmesiyle ilişkilidir. Doğal olarak bu ilkeler yargı mensuplarının mesleki tutumlarına ahlaki çerçeveler belirlemektedir. Bu çerçeve hükümler kimi zaman yetersiz kalmaktadır¹¹⁵. Ülkemizde de genel olarak tartışmalar yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı anayasal dayanağı olan ve hukuk devletinde korunması gereken en önemli değerlerdir. Bağımsızlık ve tarafsızlık iki ayrı kavram olsalar dahi ikisi de birbiriyle ilişkili kavramlardır. Tarafsız olduğun kadar bağımsız ya da bağımsız olduğun kadar tarafsız da olunabilir cümlesi arasındaki ilişkiyi anlatan en net ifade sayılabilmektedir. Yargının tarafsızlığı yargı mensuplarının yargı içi ve dışı, bireysel ve kurumsal her türlü etkiden ve müdahaleden korunmalarını ifade etmektedir. Yargı mensupları özellikle tarafsız olamayacakları eylemlerde yargılama

¹¹⁴Tuğan ve Ömürgönülşen, **a.g.e.**, s. 96

¹¹⁵Kılıç, **a.g.e.**, s. 9.

hangi aşamada olursa olsun yargılamaya katılmaktan ya da yargılama ile ilgili tutum ve eylemlerde bulunmaktan kaçınmalıdır¹¹⁶.

İnsan onuru bütün vatandaşların sahip olduğu ve saygılı olmasını gerektiği baş ilke olup değişmeyen, başka hiçbir şeyle değiştirilemeyen bir ilkedir. Yargıda ise insan onuru bütün insanların eşit ve içkin bir ahlaki değere sahip olduğunu ve bütün insanların başkaları tarafından saygı gösterilen bu eşit değer statüsünü ve başkalarınınkine de saygı duymak yükümlülüğünü ifade etmektedir. İnsan haklarının korunması için ve yargıda adil bir karara varılabilmesi içinde insan onurunu korumak son derece önem arz etmektedir¹¹⁷.

Hakimler ilke gereği dürüstlükten kaçmayan, doğruluğu bırakmayan Türk adalet sistemimin en önemli çalışanlarıdır. Hakimlerin eylemlerinde ve karar verdikten sonraki değerlendirmede dürüstlikle ilgili net bir ifade yoktur lakin, hakimler eylem ve kararlarının sergilerken yargının onuruna uygun şekilde olmaları gerektiği bilincinden çıkmamalıdır¹¹⁸.

Yargı aksatılmaması gereken bir mecradır. Yargı mensupları; görevlerini icra ederken herhangi bir aksaklığa mahal vermeyecek şekilde yapmalı, göreve bağlılık, gayret, çalışkanlık ve özen gösterme ilkelerine uyararak hem kendileri hem de vatandaşların yargıya olan güvenini sağlamalıdır. Çünkü yargıya güven olmayan bir toplumun aynı zamanda devletine de güveninin kalmaması durumuyla eşdeğerdir¹¹⁹. Yargıya olan güvenin sağlanması içinde yargı bağımsızlığı ve hesapverilebilirlik arasındaki dengenin kurulması gerekmektedir.

¹¹⁶İnanç İştin, " "Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı", **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt. 13, Sayı. 2, 2014, ss. 301-30.

¹¹⁷Serkan Yolcu, **Anayasa Yargısında Sosyal Hakların Korunması**, 1. Baskı, Seçkin Hukuk, Eylül 2018, Ankara, ss. 58-62.

¹¹⁸Mustafa Kutlu, "Hukuk Devletinde Hakim Meşruiyetinin Görünüm Biçimleri", **Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi**, Cilt. 7, 2003, s.128.

¹¹⁹Muharrem Kılıç, "Türk Yargı Etiği Bildirgesi", <https://setav.org/assets/uploads/2019/03/P234-TYEB.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.09.2021).

Yargı etiği hususunda değinilmesi gereken diğer iki ilke ise yargı mensuplarının özellikle hâkimlerin liyakate dayalı bir şekilde göreve gelmeleri, kendi alanlarında yetkin kişiler olmaları ve mesleğe yaraşır şekilde davranmalarınıdır.

2.5. Türkiye' de Yargı Etiği Konusundaki Sorunlar

Ülkemizde yargı etiği ilkeleri yukarıda sıralanmış olup bu ilkelerle ilgili temel sorunları da şu şekilde sıralayabiliriz.

- Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığıyla ilgili olarak dile getirilen sorunların başında, HSK'nın zaman zaman diğer devlet kurumlarının etkisinde kalarak kararlar verebildiği izlenimini uyandıran uygulamalarının olması gelmektedir. 1982 Anayasası'nın 138. maddesinin ikinci fıkrasına göre, "Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz." Bu hüküm, HSK'nın yetkilerini kullanmasını da kapsar. Yine de Anayasa'nın 138. maddesinin ikinci fıkrasında, madde içeriğindeki korumanın açıkça HSK'yı da kapsayacak şekilde genişletilmek üzere değiştirilmesi yerinde olacaktır.¹²⁰

- Diğer bir nokta ise Anayasa'daki görevleri göz önüne alındığında HSK'nın bağımsızlığıdır. Anayasa HSK'nın bağımsızlığını, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik mesleği üzerinden dolaylı olarak ifade etmiştir. Anayasa'nın 159/1. maddesi "Hakimler ve Savcılar Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar." hükmünü getirmiştir. Burada ilk dikkat çekecek olan konu Anayasa'nın doğrudan "HSK bağımsızdır" düzenlemesini getirmemiş olması, bunun yerine dolaylı bir nitelemeyi tercih etmiş olmasıdır. Hiç şüphesiz Anayasa koyucunun önünde "HSK bağımsızdır." düzenlemesini getirmesi için hiçbir engel bulunmamaktaydı ve bulunmamaktadır da. Bu ayrıntı Anayasa'nın

¹²⁰Metin Yüksel, "Türkiye'de Yargı Bağımsızlığına İlişkin Kimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Anayasa Mahkemesi'nin 48. Kuruluş Yıldönümü Sempozyumu*, Ankara, 2010, s. 257.

HSK'ya ilişkin olarak kullandığı dilin içerdiği tereddüdü göstermek bakımından önemlidir.¹²¹

- Başka bir sorun ise hakim ve savcıların aday olarak HSK tarafından atanmalarıdır. Bu durum yargının en baştan adalet bakanlığının tekeline bırakılmasına sebebiyet vermektedir¹²². Aynı zamanda aday sınav mülakatlarında yaşanan liyakat sıkıntısı ve hukuk fakültelerin nicelik ve nitelik anlamda yetersizliği de yargı etik ilkeleri bağlamında yaşanan bir başka sorundur¹²³.

-İlgili dosyaların davaya yetiştirilememesi, delil ve evrakların istemli veya istemsiz şekilde kurum dışına sızması, yargı mensuplarının görev esnasında sosyal medya kullanımı ülkemizde görülen sorunlardandır¹²⁴.

- Adalet sistemine erişiminde yaşanan yüksek ücret sorunu, hakimlerin vatandaşlarla olan iletişimsizliği, hakimlerin davadan çekilmesi de yargı etiğinin uygulanmasını zorlaştıran etkenler olarak görülmektedir¹²⁵. Farklı beklentiler sebebiyeti ile hakimlere toplum veya çevre tarafından yapılan baskıda yargı etiği sorunlarını veya bu sorunlara yol açacak nedenleri oluşturmaktadır¹²⁶.

- Yargı mensuplarının ahlakilik durumunu değerlendirmek mümkün olmadığından bu durum ancak ve ancak özel veya kamu hukukuyla denetlenebilir¹²⁷. Bu nedenden dolayı da ülkemizde bu düzenlemelerin yetersizliği görülmektedir.

¹²¹Yılmaz, a.g.e., s. 99.

¹²² Muhammet Özekes, "Ülkemizde Yargı Etiği Sorunlarına Örneklerle Bir Bakış", **Yasama ve Yargı Etiği Alanındaki Gelişmeler Uluslararası Konferansı**, 18 Şubat 2009, Ankara, s.7.

¹²³Muharrem Özen, "Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme, Uygulamalar ve Bağımsızlığı Sağlamaya Yönelik Çözüm Önerileri", **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl. 68, Sayı. 1, 2010, s.61.

¹²⁴EGİAD, "Türkiye' de Yargının Sorunları ve Çözümler", <https://www.egiad.org.tr/wp-content/uploads/arastirma-raporlari/yarginin-sorunlari.pdf>, (Erişim Tarihi:20.10.2021).

¹²⁵Erhan Örselli, "Yargıda Etik Değerler ve Yargıya Güven", **Değerler Bilançosu**, Ed. Hasan Hüseyin Bircan ve Bülent Dilmaç, Çizgi Kitabevi, Konya, 2016, s. 61.

¹²⁶Mary L.Volcansek; "Codes Of Judicial Ethics: Do TheyAffect Judges' Views Of ProperOff-The-BenchBehavior?", **American Business LawJournal**, Vol. 17, No. 4, 1986, s. 500.

¹²⁷ W. Bradley Wendel, "Legal Ethicsand the Separation of Lawand Morals", **Cornell Law Faculty Publications**, Vol. 91, No.1, 2005, s. 115.

- Etik sorunların bir diğeri ise kadın yargı mensuplarının toplumun kadın kimliğine bakış açısındaki olumsuz tavrıdır. Bu tavır kadınların mesleğe daha fazla alınması ve aktifleştirilmesiyle çözülebilir¹²⁸.

- Son olarak ise yargı mensuplarının dava tarafıyla olan ilişkisi, yargı mensuplarının özel hayatları ile meslek hayatlarını ayıramaması ve medya tarafından hakimlere baskı kurulması ülkemizde sıkça görülen yargı etiği sorunlarıdır¹²⁹.

2.6. Türkiye'deki Yargı Reformlarının Yargı Etiği Açısından Değerlendirilmesi

Kopenhag Kriterleri'nin Türkiye tarafından yerine getirildiğine karar veren AB, 2004'te müzakerelerin resmen başlaması kararı almıştır. Bu süreçte AB yetkilileri, Adalet Bakanlığı'ndan "Yargı ve Temel Haklar" başlıklı 23. Fesil kapsamında Türkiye'nin yargı bağımsızlığı, tarafsızlığı ve etkinliğinin güçlendirilmesine yönelik bir strateji hazırlayarak Avrupa Komisyonu'na sunmasını istemiştir Adalet Bakanlığı 2008 yılında bir komisyon kurarak çalışmalarına başlamış ve "Yargı Reformu Stratejisi ve Eylem Planı"nı hazırlamıştır. Bu strateji belgesinde yargı reformlarının amaçları şöyle sıralanmıştır:

- Yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi
- Yargının tarafsızlığının geliştirilmesi
- Yargının verimliliği ve etkililiğinin artırılması
- Yargıda mesleki yetkinliğin artırılması
- Yargı örgütü yönetim sisteminin geliştirilmesi
- Yargıya güvenin artırılması
- Adalete erişimin kolaylaştırılması

¹²⁸Nhung T Nguyen. vd.; "Moral Issues and Gender Differences in Ethical Judgment using Reidenbach and Robin's Multidimensional Ethics Scale: Implications in Teaching of Business Ethics", **Journal of Business Ethics**, Vol. 77, No. 4, 2008, s. 418.

¹²⁹İsmail Solmazgöl, "Yargı Etiği İlkeleri ve Türk Yargı Sistemi Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar", **Yüksek Lisans Tezi**, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Muğla, 2016, ss. 144-145.

- Uyuşmazlıkları önleyici nitelikteki tedbirlerin etkin hâle getirilmesi ve alternatif çözüm yolları geliştirilmesi
- Ceza infaz sisteminin geliştirilmesi
- Ülkemizin ihtiyaçları ve AB müktesebatına uyum sürecinin gerektirdiği mevzuat çalışmalarına devam edilmesi¹³⁰.

AB üyelik sürecine uyum çerçevesinde 2009 ve 2019 yıllarında yayımlanan Yargı Reformu Strateji belgelerinde bunlara paralel olarak Yargı Reform süreçlerinde yargı paketleri olarak bilinen kanunlar, kanunlarda değişiklik yaparak hem yargılama süreçlerinde ortaya çıkan sorunları gidermeye yönelik hem de Avrupa Birliği normlarına uyum süreci çerçevesinde yapılan değişiklikleri içermektedir. Bu kanunlarla birlikte birçok kanunda değişiklik yapıldığı için ve söz konusu paketlerle genel olarak yargısal kurumların yapısında, işleyişinde ve bununla bağlantılı olarak uygulanan hukuk kurallarında değişiklikler ortaya çıktığı için tüm bunlar genel olarak “yargı paketi” şeklinde nitelendirilmiş ve kamuoyunda da bu isimle yer almışlardır.

Türkiye’de adaletin geç tecelli etmesi, uzun tutukluluk süreleri ile yargılama süreçlerinde ortaya çıkan diğer aksaklıkların giderilmesi, adil yargılanma hakkı, kanun önünde eşitlik, kişi hakları, özgürlükleri ve güvenliği gibi birçok temel hakkın güvence altına alınması, ayrıca Avrupa Birliği müktesebatına uyum ve AİHM’in Türkiye ile ilgili aldığı kararlar, bu reform süreçlerinde etkili olurken yargıda etik bağlamında doğrudan ya da dolaylı olarak reform strateji belgelerinde ve yargı reformu paketlerinde bu kavramla ilgili hususlar yer almıştır. Nitekim, Uluslararası Yargı Etiği Sempozyumu Raporunda; Yargı Reformu Stratejisi ve Stratejik Plan’ımızda yer alan tüm hedeflerde olduğu gibi hukuk eğitimi ve yargı etiğine ilişkin çalışmalarımız da büyük bir sürat ve gayretle sürdürülmektedir¹³¹ ifadesi yer almaktadır.

Yine 2009 ve 2019 yıllarında oluşturulan Yargı Reformu Strateji Belgesi’nde yargının hesap verilebilirliğini ve saydamlığını artırmak amacıyla tüm yargı mensuplarının uyması gereken etik ilkelerin belirlenmesi hedefine yer verilmiştir¹³²

¹³⁰T.C. Adalet Bakanlığı, **Yargı Reformu Strateji Belgesi**, 2009. Ss.6-7.

¹³¹**Uluslararası Yargı Etiği Sempozyumu Raporu Strateji Geliştirme Başkanlığı**, Yayın No: 56, İstanbul, 2017, s.16.

¹³²T.C. Adalet Bakanlığı, **Yargı Reformu Strateji Belgesi**, 2009. s.24.

Yargı reformlarının temelini teşkil eden Yargı Reformu Strateji Belgelerinde etik kavramı aşağıdaki şekilde yer almıştır.

- *Yargı Bağımsızlığının Güçlendirilmesi Bölümünde, HSYK'nın yeniden yapılandırılması ve istinaf kanun yolunun faaliyete geçirilmesi ile birlikte not sistemi dâhil olmak üzere terfi sisteminin yeniden değerlendirilmesi*¹³³ başlığı altında, *Hakimlerin nitelikleri ile ilgili olarak "Yapılacak düzenleme ile terfi sistemi, hakim ve savcının çalışması, etik kurallara bağlılığı, kanun yolundan geçen veya geçmeyen tüm kararların dikkate alındığı performans esaslı olacak şekilde planlanacaktır"* s. ifadeleri yer almaktadır.

- *Yargı mensupları için etik ilkelerin belirlenmesi amacıyla Yüksek Mahkemeler ve HSYK ile birlikte çalışma yapılması*¹³⁴ başlığı altında, Savcılar ve yargı mensupları için etik ve davranış biçimlerinin esasları ile ilgili Budapeşte ilkeleri bağlamında etik ilkelere uyum kapsamındaki bir düzenleme yapılması ve Türk Adalet Akademisi aracılığı ile bu çerçevede bir eğitim verilmesi öngörülmektedir.

- *İcra-iflas sisteminin etkililiğinin artırılması*¹³⁵ başlığı altında, İcra iflas daireleri ile ilgili, bu birime has farklı hususiyetler dikkate alınarak çalışanlara etik ilkelerin benimsetilmesi öngörülmektedir.

- *Bilirkişilik müessesesinin gözden geçirilmesi*¹³⁶ başlığı altında, Bilirkişilerle ilgili etik ilkelerin belirlenmesi ve Türk Adalet Akademisi'nde bu konuda eğitim verilmesi öngörülmektedir.

"*Yargıda Meslekî Yetkinliğin Artırılması*¹³⁷" bölümünde, genel olarak hukukçuların mesleki etik ve objektif olma gibi nitelikleri eğitimle sağlanabileceği ifade edilmektedir.

5- "*Yargı mensubu ve çalışanlarına meslekî yetkinliğin artırılması ve kişisel gelişim konularında verilen eğitime devam edilmesi*¹³⁸" başlığı altında, etik kurallar ve diğer bazı konularda eğitim verilmekte olduğu ve bu eğitimin devam ettirilmesinin gereği ifade edilmektedir.

¹³³T.C. Adalet Bakanlığı, **Yargı Reformu Strateji Belgesi**, 2009. s.8

¹³⁴a.g.e. s.11.

¹³⁵a.g.e. s.22.

¹³⁶a.g.e. s.23.

¹³⁷a.g.e. s.24.

¹³⁸a.g.e. s.27.

2009'daki belgeden sonra, *2019 Yargı Reformu Strateji Belgesi*'nde etik kavramı aşağıdaki şekilde yer almıştır; İkinci *Yargı Reformu Strateji Belgesi*'nde (YRS) Döneminde

- "*Kaydedilen Gelişmeler*¹³⁹" bölümünde, Bilirkişilerle ilgili bir önceki strateji belgesinde ifade edildiği üzere 2016 yılında bu hususla ilgili çıkan kanunda yapılan düzenleme anlatılmaktadır.

- "*Amaç 2*". "*Yargı tarafsızlığı, bağımsızlığı ve şeffaflığının geliştirilmesi*¹⁴⁰" bölümünde, bir önceki strateji belgesinde ifade edildiği üzere yargı mensuplarının uyması gereken etik ilkeler konusunda başlatılan çalışmaların tamamlanacağını ve danışmanlık biriminin oluşturulacağını ifade etmektedir.

- "*Amaç 2, HEDEF 2.3*"¹⁴¹ te, Yargı etiğinin güçlendirileceği ve bu hususla ilgili etik ilkelerin belirlenip uygulamanın yakından izleneceğini ve mesleki etiğin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerde yer almasının sağlanacağını ifade etmektedir.

2.6.1. Birinci Yargı Paketi

Yargı reformu strateji belgelerinden sonra yedi Yargı Reform Paketi kabul edilip yürürlüğe girmiştir. Bu paketlerden ilki, 31.03.2011 kabul tarihli 6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ile ilgili olup Birinci Yargı Paketi olarak adlandırılmış, toplam 33 madde ve 4 geçici maddeden oluşmaktadır. Kanunun gerekçesinde, "devlet hizmetlerinin ve adaletin hızlandırılmasını, süratli, verimli ve ekonomik bir şekilde yürütülmesini sağlamak, mahkemelerin iş yükünü azaltmak ve yargılama faaliyetinde zaman ve emek kaybını önlemek" amacıyla hazırlandığı belirtilmiştir. 1. Yargı Paketi, toplam 17 kanunda madde değişiklikleri getirmiştir¹⁴².

¹³⁹T.C. Adalet Bakanlığı, *Yargı Reformu Strateji Belgesi*, 2019. S.14

¹⁴⁰a.g.e, s.34.

¹⁴¹a.g.e. s.36.

¹⁴²Naim Karakaya ve Hande Özhabes, *Yargı Paketleri: Hak ve Özgürlükler Açısından Bir Değerlendirme*, Tesev Siyasi Raporları Serisi, 2013, s.3.

Bu yargı paketlerin baktığımızda yargılanmanın hızlandırılmasına vurgu yapıldığı görülmektedir. Yargılamanın hızlı olmasını insan onuruna saygılı olmayı, yargıya olan güveni ve mesleğin gerekliliklerini özenli yapılmasına vurgu yapmaktadır.

2.6.2. İkinci Yargı Paketi

İkinci Yargı Paketi, bir KHK ile 26.08.2011’de kabul edilmiştir ve genelde, Adalet Bakanlığının yapısı ve İdari Yargı mevzuatı ile ilgilidir. “Adalet Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname” isimli 650 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK), 44 maddeden oluşmaktadır. Genel gerekçesi, “adalet hizmetlerinin daha etkin, verimli şekilde yürütülebilmesine katkı sağlamak” olarak belirtilen KHK’nın pek çok maddesi, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Hâlen yürürlükte olan maddeler ile Adalet Bakanlığı Uluslararası İlişkiler ve Dış Hukuk Genel Müdürlüğü bünyesinde İnsan Hakları Daire Başkanlığı kurulmuş; Danıştay Kanunu, Yargıtay Kanunu, Hâkimler ve Savcılar Kanunu, Adalet Akademisi Kanunu ve HSYK Kanunu’na bazı değişiklikler getirilmiştir¹⁴³. İnsan Hakları Daire Başkanlığının kurulması Uluslararası yargı normlarına uyum sağlama, uluslararası hukuk standartları ve yargı etiği açısından önemlidir. Bu pakette hizmetinin etkinliğine ve verimliliğine vurgu yaparak eşit, insan onuruna saygılı, yetkin ve meslekte özen gibi etik ilkeler açısından oldukça önemlidir.

¹⁴³Karakaya ve Özhabeş, **a.g.e**, ss. 4-6.

2.6.3. Üçüncü Yargı Paketi

Üçüncü Yargı Paketi, 02.07.2012 tarihinde kabul edilmiştir. Kanun numarası 6352'dir. "Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun" isimli bu kanun, 107 madde ve 3 geçici maddeden oluşmaktadır. Madde gerekçesinde son yıllarda yargının iş yükünün oldukça artması ve yargılama sürecinin yavaş işlemesi nedeniyle Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) kabul ettiği makul sürede yargılanma yükümlülüğünün yerine getirilemediği, bu nedenle de AİHM kararlarıyla Türkiye'nin tazminat yükünün arttığı belirtilmiştir. Üçüncü yargı paketi, yargılama süreçlerinin hızlandırılması için icra-iflas, ceza ve idari yargı mevzuatına değişiklikler getirmiştir. Gerekçede, aynı zamanda ifade özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği gibi temel hakların korunmasına yönelik mevzuatta düzenlemeye gidilmesi ihtiyacından da bahsedilmiş ve bu yönde de madde değişiklikleri yapıldığı söylenmiştir¹⁴⁴. Üçüncü Yargı Paketinde önceki yargı paketlerinde olduğu gibi AİHS çerçevesinde yargı sürecini hızlandırmaya yönelik maddeler ve AİHM kararları ile ortaya çıkan tazminat yükü ile ilgili değişiklikler ile birlikte ifade özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği gibi temel hakların korunmasına yönelik düzenlemeler, insan haklarına saygı, bağımsızlık, tarafsızlık, yargıya olan güvenin tesisi, yargıya duyulan saygı gibi etik ilkeler açısından oldukça önemlidir.

2.6.4. Dördüncü Yargı Paketi

Dördüncü Yargı Paketi, 11.04.2013 tarihinde kabul edilmiştir. "İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" isimli bu kanun, temelde insan hakları bağlamında değişiklikler içermektedir ve 27 maddeden oluşmaktadır. Bu paketle Terörle Mücadele Kanunu (TMK) ile Türk Ceza Kanunu'ndaki (TCK) bazı maddelerde değişiklik yapılmıştır. Dördüncü Yargı

¹⁴⁴Karakaya ve Özhabeş, a.g.e, s.9.

Paketi'nin amacı, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından icra süreci denetlenmekte olan, kesin hükme bağlanmış ve hâlen uygulanmamış olan AİHM kararları bakımından rahatlama sağlanmasıdır¹⁴⁵. Bir önceki yargı reformu paketinde olduğu gibi AİHM de devam eden davalar açısından olumsuz sonuçlara meydan vermeyecek düzenlemeler içermektedir. Bu düzenlemeler uluslararası hukuk normları açısından etik ilkelerin uygulanmasına katkı sunabilir.

2.6.5. Beşinci Yargı Paketi

Yargı reformunun beşinci paketi olarak bilinen "İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" 30.11.2023Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 5'inci Yargı Paketini içeren kanunla icra sisteminde önemli değişikliklere giderken, velayet altındaki çocukların teslimi ve hâkim savcı alımlarına ilişkin düzenlemeler de yer aldı. Değişiklikle birlikte çocukların icra yoluyla teslim işlemi ücretsiz hale getirildi. Çocuk teslimi adliyelerdeki Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin koordinesinde valilikler ve yerel yönetimlerin desteğiyle uzmanlar eşliğinde yapılması ile ilgili düzenleme ve 7343 sayılı Kanun ile 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. Ayrıca Hâkim ve Savcı adaylığına atanma şartlarında yapılan değişiklikle "Alışılmışlığın dışında çevrenin yadırgayacağı şekilde konuşma ve organlarının hareketini kontrol zorluğu çekmek gibi engeli bulunmamak" şartı kaldırılmıştır.¹⁴⁶ Bu yargı reformu paketinde yer alan düzenlemeler icra sisteminde çocuklarla ilgili yargı sisteminde süregelmekte olan bir sorunun çözümüne katkı sunma amacı gütmektedir. Bu düzenleme insan onurunun saygınlığı ve insan haklarını koruma bağlamında yargı etiğine katkı sunmaktadır. Hâkim ve Savcı adaylığına atanma şartlarında yapılan değişiklikle ise şekil değil niteliğin ön plana çıkarılması yani mesleğe yaraşır şekilde davranma, yetkin ve mesleklerinde özenli olma gibi etik ilkelere uygunluğun benimsendiğini göstermesi açısından önemlidir.

¹⁴⁵Karakaya ve Özhabeş, **a.g.e**, s.9.

¹⁴⁶<https://basin.adalet.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 21.05.2023).

2.6.6. Altıncı Yargı Paketi

23.06.2022'de kabul edilen 6.Yargı Paketi, 28.06.2022'de Resmî gazetede yayınlanmıştır. Bu kapsamdaki değişiklikler Hakimler ve Savcılar Kanunu ile diğer bazı kanunlarda değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler kapsamında yargıda hâkim ve savcı yardımcılığı getirilmiştir. Bu çerçevede Hâkim ve savcı yardımcılığı temel eğitim dönemi, görev dönemi ve son eğitim döneminden ibaret hale gelmiştir. Temel eğitim ve son eğitimi, Türkiye Adalet Akademisinin vermesi, görev dönemi ise yargı mercilerinde fiilen görev yapmak suretiyle tamamlama şartı getirilmiştir. Noterliklerle ilgili düzenlemeler. Danıştay ve Yargıtay Kanununda değişiklikler söz konusu olmuştur¹⁴⁷. Hâkim ve savcılara güven, onların tarafsızlığı, dürüstlük ve tutarlılıkları, mesleğe yaraşır davranmaları yetkinlik ve mesleklerinde özenli davranmaları gibi etik ilkelere uygun davranabilmeleri iyi bir eğitim ve farkındalık oluşturma ile mümkündür. Bu yargı paketinde yer alan Hakim ve savcılarının eğitimi, göreve başlama süreçleri ile ilgili yapılan bu düzenlemelerin doğrudan yargı etiğine katkı sunması beklenmektedir.

2.6.7. Yedinci Yargı Paketi

1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 3 (üç) maddesinde değişiklik içeren 7445 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 05.04.2023 tarih ve 32154 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'da, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda yapılan değişiklik; 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'da yapılan değişiklik; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yapılan bir takım değişiklikler; 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yapılan bir takım değişiklikler; 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da yapılan bir takım değişiklikler; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan bir takım değişiklikler; 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nda yapılan bir takım

¹⁴⁷<https://www.adaletgundemi.net>, (Erişim Tarihi: 22.05.2023).

değişiklikler; 6384 Sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'da yapılan değişiklikler; 7036 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nda yapılan değişiklikler¹⁴⁸ gibi düzenlemeler yargı sürecinde aksayan hususları gidermeye yönelik ve yargı sürecinde hızlı bir şekilde adaletin tecelli etmesine yönelik adımlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca uluslararası düzeyde Türkiye'nin aleyhine olan davaların halen artarak devam etmesi yargı sürecinin tam olarak istenen düzeyde olmadığını, uluslararası hukuk normlarının ve etik ilkelerin dikkatle gerçekçi bir şekilde ele alınarak daha kapsamlı bir şekilde adalet sisteminin içinde yer alması gerektiğini göstermektedir.

¹⁴⁸Resmi Gazete. Sayı:32154 Tarih: 05.04.2023.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VATANDAŞ GÖZÜNDEN TÜRKİYE'DE YARGI ETİĞİ

3.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Son yıllarda daha çok mesleki davranış kuralları olarak ele alınan etik, yargıda da üzerinde sıkça durulan bir konu haline gelmiştir. Yargı etiğinin temel amacı, yargı mensuplarının doğruluk ve dürüstlükten ayrılmayarak herkes için adilane bir yargılanma süreci ve ortamı oluşturmaktır. Böylece toplumsal düzenin sağlıklı bir biçimde işlemesi mümkün olabilmektedir¹⁴⁹. Dolayısıyla ülkemizde yargı etiği ilkeleri ve vatandaşların yargı etiği algılarının incelenmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacını Türkiye'de yargı etiği ilkeleri ve vatandaşların yargı etiği algısının incelenmesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda, aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

- Katılımcıların, Türk yargı sistemi ve işleyişi ile ilgili memnuniyet düzeyleri nedir?
- Katılımcıların, Türkiye'deki yargılama sistemine ve süreçlerine yönelik bakış açıları nasıldır?
- Katılımcılar, mevcut yasaları ve yargılama sistemini suç işlemeyi engelleme yönünden nasıl değerlendirmektedirler?
- Katılımcıların, Türkiye'deki yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin değerlendirmeleri nelerdir?
- Katılımcıların, Türkiye'deki yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin değerlendirmeleri çeşitli demografik özellikleri ve siyasi görüşlerine göre farklılık göstermekte midir?

¹⁴⁹Ercan Balcıoğlu, "Adalet Etiği: Yargıç ve Savcıların Suç ve Sapma Davranışlarının Gözetim ve Denetimi", **Meslek Etiği Kavramı**, Ed. Selçuk Atak ve Serdar Kenan Gül, Adalet Yayınevi, Baskı 1, Ankara, 2014, ss. 17-18.

3.2. Araştırmanın Metodolojisi

Bu araştırma, nicel bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir ve veri toplama yöntemi olarak anket kullanılmıştır. Ankette iki bölüm bulunmaktadır: İlk bölümde katılımcıların sosyo-demografik özellikleri yer alırken, ikinci bölümde ise toplamda 55 soru kullanılarak katılımcıların yargı etiği algıları ölçülmeye çalışılmıştır.

Anket soruları için geçerli bir ölçek bulunamadığından dolayı, araştırmacı tarafından özgün sorular oluşturulmuştur. Anket sorularının oluşturulmasında şu kaynaklardan faydalanılmıştır: "Yargı Etiği İlkeleri" adlı çalışma, Rümeyse Çakar'ın "Yargı Etiği İlkeleri" yüksek lisans tezi, Canan Doğru'nun "Muhasebe Çalışanlarının Kişisel Karakteristikleri, Etik Felsefeleri ve Algılanan Sosyal Sorumluluk Düzeylerinin Etik Yargılama Üzerine Etkileri" adlı yüksek lisans tezi, Cengiz Sarı'nın "Meslek Etiği Ve Türkiye'de Yargının Etik Yapılanması" adlı yüksek lisans tezi, İsmail Solmazgöl'ün "Yargı Etiği İlkeleri ve Türk Yargı Sistemi Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar" adlı yüksek lisans tezi, Esra Nur Tuğan'ın "Emekli Hakimlerin Bakış Açısıyla Türkiye'de Yargı Etiği" adlı yüksek lisans tezi, Türkiye Barolar Birliği Meslek Kuralları, Olcay Uçak'ın "Mesleki Etik Kapsamında Basının Adil Yargılanma Hakkı İlkesine Yaklaşımı" adlı doktora tezi, W. Bradley Wender'in "Legal Ethics and the Separation of Law and Morals" adlı makalesi, Ejder Yılmaz'ın "Yargı Etiği" kitabı, Peter Cane'in "Morality, Law and Conflicting Reasons for Action" adlı makalesi ve Khaled Abou El Fadl'in "Qur'anic Ethics and Islamic Law" adlı çalışması.

Sorular oluşturulduktan sonra etik kurulu izni alınmıştır. Anket soruları için üniversite öğrencileri arasında anketörler seçilmiştir. Yaklaşık 60 öğrenci arasında 700 anket dağılımı yapılmıştır. 700 Anket sonucunun 632 veri girişi sağlanmıştır. 31 Mart 2022' de anketleri öğrencilere teslim edip 23 Nisan 2022 öğrencilerden anketler toplanmıştır. Verilerin SPSS üzerinden analizleri gerçekleştirilmiştir. Konya'da yaşayan vatandaşların ülkedeki yargı etiği ilkeleri ile ilgili algısını ölçmeyi amaçlayan bu çalışmada anket yöntemiyle toplam 632 katılımcı üzerinden veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 23 paket programı kullanılarak analiz edilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır. Analizler kapsamında demografik değişkenlere ve bazı tanımlayıcı sorulara frekans analizi, likert ölçekli algıyı ölçen sorulara ortalama, standart sapmaya

ilişkin tanımlayıcı analizler, yargı etiği ilkeleri ile ilgili ölçeklere güvenilirlik testleri, vatandaşların algısının demografik değişkenlere göre nasıl değiştiğine yönelik de fark analizleri yapılmıştır.

3.3. Araştırmanın Modeli

Araştırma, ilişkiyel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Karasar¹⁵⁰ bu modeli, “iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim olup olmadığını ve birlikte değişim mevcutsa bu değişimin derecesini tespit etmeyi amaçlayan araştırma modeli” olarak tanımlamıştır.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın evrenini Konya ilinin merkezinde yer alan Selçuklu, Meram ve Karatay ilçelerinde 2022 yılı içerisinde ikamet eden vatandaşlar oluşturmaktadır. Bu üç ilçede 31.12.2021 tarihi itibarı ile adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) verilerine göre toplam 1.390.051 kişi yaşamaktadır¹⁵¹.

Evreni oluşturan sayının bilindiği durumlarda, örnekleme katılacak birim sayısının belirlenmesinde yaygın olarak kullanılan formüllerden birisi $n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1)+t^2pq}$ formülüdür. Bu formülde; n: örnekleme alınacak birey sayısı, N: Evrendeki birey sayısı, t: belirli bir anlamlılık düzeyinde t tablosuna göre bulunan teorik değer, p: incelenen olayın görülüş sıklığı, q: incelenen olayın görülmeyiş sıklığı ve d: örnekleme hatasıdır¹⁵². Bu formül, %95 güven aralığında ve %5 örnekleme hatası ile çalışmamızda kullanıldığında, gerekli olan örneklem büyüklüğü sayısı 384 kişi olarak hesaplanmaktadır. Ancak araştırmamızda örneklem 632 kişiden oluşmuştur.

¹⁵⁰Niyazi Karasar, “**Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler**”, Nobel Yayıncılık, Konya, 2016, ss.13-15.

¹⁵¹TÜİK, **Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları**, 2022, [.https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr](https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr), (Erişim Tarihi: 26.11.2022).

¹⁵²Yahşi Yazıcıoğlu, Samiye Erdoğan, “**SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**”, Detay Yayıncılık, Ankara, 2014, s.15.

Örnekleme dahil edilecek bireylerin seçimi basit rastgele örnekleme yöntemi ile yapılmıştır. 4 haftalık süre içerisinde, 60'a yakın anketör aracılığı ile verilerin tamamı yüz yüze anket yapılarak toplanmıştır.

3.5. Araştırmanın Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde anket çalışmasında yer alan bulgulara yer verilmektedir. Öncelikle katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine yer verilmiştir.

3.5.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirleyebilmek amacıyla anketin birinci bölümünde 7 adet soru sorulmuştur. Katılımcıların cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim durumu, mesleği, gelir durumu ve yaşadığı ilçeye ilişkin dağılım bilgileri bu başlık altında sunulmuştur.

Tablo 10: Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Erkek	342	54,2
Kadın	289	45,8
Toplam	631	100

Tablo 1'e göre katılımcıların %54,2'si erkek ve %45,8'i ise kadındır. Katılımcıların cinsiyete göre dengeli bir dağılımı söz konusudur.

Tablo 11: Yaşa Göre Dağılım

Yaş	Frekans	Yüzde
18-24	182	28,8
25-34	170	26,9
35-44	116	18,4
45-54	99	15,7
55-64	42	6,6
65 ve üzeri	23	3,6
Toplam	632	100

Tablo 2'ye göre katılımcıların %28,8'i 18-24 yaş, %26,9'u 25-34 yaş, %18,4'ü 35-44 yaş, %15,7'si 45-54 yaş, %6,6'sı 55-64 yaş ve %3,6'sı ise 65 yaş ve üzeri kişilerden oluşmaktadır.

Tablo 12: Medeni Duruma Göre Dağılım

Medeni Durum	Frekans	Yüzde
Evli	315	50,1
Bekâr	290	46,1
Eşinden ayrı	24	3,8
Toplam	629	100

Tablo 3'e göre katılımcıların %50,1'i evli, %46,1'i bekâr ve %3,8'i eşinden ayrı kişilerden oluşmaktadır.

Tablo 13: Eğitim Durumuna Göre Dağılım

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde
Okur-yazar	18	2,8
İlkokul	80	12,7
Ortaokul	51	8,1
Lise	122	19,3
Üniversite	336	53,2
Yüksek Lisans	19	3
Doktora	6	0,9
Toplam	632	100

Tablo 4'e göre katılımcıların %2,8'i okur-yazar, %12,7'si ilkokul, %8,1'i ortaokul, %19,3'ü lise, %53,2'si üniversite, %3'ü yüksek lisans ve %0,9'u ise doktora mezunu kişilerden oluşmaktadır.

Tablo 14: Mesleğe Göre Dağılım

Meslek	Frekans	Yüzde
Öğrenci	134	21,2
Özel sektör çalışanı	84	13,3
Ev Hanımı	82	13
Devlet memuru	66	10,4
İşçi	57	9
İşsiz	34	5,4
Küçük esnaf/Zanaatkâr	34	5,4
Öğretmen/Öğretim Üyesi	34	5,4
Serbest meslek	33	5,2
Tüccar/İş adamı/Sanayici	26	4,1
Emekli	24	3,8
Çiftçi/Ziraatçı/Besici	23	3,6
Yargı mensubu	1	0,2
Toplam	632	100

Tablo 5'e göre katılımcıların %21,2'si öğrenci, %13,3'ü özel sektör çalışanı, %13'ü ev hanımı, %10,4'ü devlet memuru, %9'u işçi, %5,4'ü işsiz, %5,4'ü küçük esnaf/zanaatkâr, %5,4'ü öğretmen/öğretim üyesi, %5,2'si serbest meslek, %4,1'i tüccar/iş adamı/sanayici, %3,8'i emekli, %3,6'sı çiftçi/ziraatçı/besici ve %0,2'si ise yargı mensubu kişilerden oluşmaktadır.

Tablo 15: Gelire Göre Dağılım

Gelir	Frekans	Yüzde
Alt Gelir	185	29,3
Orta Gelir	403	63,9
Üst Gelir	43	6,8
Toplam	631	100

Tablo 6'ya göre katılımcıların %29,3'ü alt gelir, %63,9'u orta gelir ve %6,8'i üst gelir grubuna ait kişilerden oluşmaktadır.

Tablo 16: İlçeye Göre Dağılım

İlçe	Frekans	Yüzde
Selçuklu	273	43,2
Meram	248	39,2
Karatay	111	17,6
Toplam	632	100

Tablo 7'ye göre katılımcıların %43,2'si Selçuklu, %39,2'si Meram ve %17,6'sı Karatay ilçelerinde oturan kişilerden oluşmaktadır.

3.5.2. Katılımcıların Yargı Hakkında Genel Düşünceleri

Anketin ikinci bölümünde katılımcıların siyasi düşünce, yargı, yargılama ve mahkeme süreçleri, suç ve yasalar ile ilgili temel görüşlerini belirlemek amacıyla 14 adet soru sorulmuştur. Soruların ve verilen cevapların niteliğine göre bazıları frekans analizi ve bazıları da ortalama-standart sapmayı içeren tanımlayıcı analizler ile analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar bu başlık altında sunulmuştur.

Tablo 17: Hayat İle İlgili Genel Algı Düzeyi

Her şeyi göz önünde bulundurarak şimdilerde hayatınızdan ne kadar memnun olduğunuzu söyler misiniz?	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	16	2,5
Hiç memnun değilim	112	17,7
Memnun değilim	74	11,7
Ne memnunum ne de değilim	156	24,7
Memnunum	225	35,6
Çok memnunum	49	7,8
Toplam	632	100
Ort. /S.S.	3,04	1,24
Ortalama ve standart sapma hesaplanırken ölçekte 1=Hiç memnun değilim / 5=Çok memnunum anlamındadır. Fikrim yok diyenler ortalamaya katılmamıştır.		

Tablo 8' e göre katılımcıların hayatlarından ne derece memnun olduklarını belirlemeye yönelik verilen cevapların dağılımı tabloda görülmektedir. Buna göre katılımcıların %43,4'ü hayatlarından memnun olduklarını, %29,4'ü ise hayatlarından memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 9: Gelecekte İle İlgili Genel Algı Düzeyleri

Gelecekte ne kadar umutlusunuz?	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	16	2,5
Hiç umutlu değilim	144	22,8
Umutlu değilim	82	13
Ne umutluyum ne de değilim	131	20,7
Umutluyum	187	29,6
Çok umutluyum	72	11,4
Toplam	632	100
Ort. /S.S.	2,94	1,35
Ortalama ve standart sapma hesaplanırken ölçekte 1=Hiç umutlu değilim / 5=Çok umutluyum anlamındadır. Fikrim yok diyenler ortalamaya katılmamıştır.		

Katılımcıların gelecekte ne derece umutlu olduklarını belirlemeye yönelik

verilen cevapların dağılımı tabloda görülmektedir. Buna göre katılımcıların %50'si gelecekte umutlu olduklarını, %35,8'i ise geleceklerinden umutlu olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 10: Mahkeme Süreçleri İle İlgili Genel Algı Düzeyleri

Mahkemeye gittiğinizde aldığınız sonuç sizi tatmin etti mi?	Sayı	Yüzde
Fikrim yok	340	55,8
Hiç tatmin etmedi	69	11,3
Tatmin etmedi	42	6,9
Ne tatmin etti ne de etmedi	71	11,7
Tatmin etti	70	11,5
Çok tatmin etti	17	2,8
Toplam	609	100
Ort. /S.S.	2,72	1,27
Ortalama ve standart sapma hesaplanırken ölçekte 1=Hiç tatmin etmedi / 5=Çok tatmin etti anlamındadır. Fikrim yok diyenler ortalamaya katılmamıştır.		

Katılımcıların mahkeme sonuçlarından ne derece tatmin olduklarını belirlemeye yönelik verilen cevapların dağılımı tabloda görülmektedir. Buna göre katılımcıların %14,3'ü mahkeme sonuçlarından tatmin olduklarını, %18,2'si ise mahkeme sonuçlarından tatmin olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 11: Yargı İşleyişi İle İlgili Algı Düzeyleri

Ülkemizdeki yargı sisteminden ve işleyişinden ne kadar memnunsunuz?	Sayı	Yüzde
Hiç memnun değilim	157	25
Memnun değilim	130	20,7
Kararsızım	210	33,4
Memnunum	112	17,8
Çok memnunum	20	3,2
Toplam	629	100
Ort. /S.S.	2,54	1,14
Ortalama ve standart sapma hesaplanırken ölçekte 1=Hiç memnun değilim / 5=Çok memnunum anlamındadır.		

Katılımcıların yargı sistemi ve işleyişinden ne derece memnun olduklarını belirlemeye yönelik verilen cevapların dağılımı tabloda görülmektedir. Buna göre katılımcıların %21'i yargı sistemi ve işleyişinden memnun olduklarını, %45,7'si ise yargı sistemi ve işleyişinden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 12: Siyasi Görüşe Göre Konumlandırma

	N	Cevaplar İçindeki %	Katılımcılar İçindeki %
Milliyetçi	200	25,54	31,65
Muhafazakâr	145	18,52	22,94
Milliyetçi/Muhafazakâr	153	19,54	24,21
Cumhuriyetçi/Kemalist	121	15,45	19,15
Solcu	49	6,26	7,75
Liberal	33	4,21	5,22
Sosyal Demokrat	32	4,09	5,06
Ulusalıcı	26	3,32	4,11
Diğer	24	3,07	3,80
Toplam	783	100,00	123,89
Katılımcılar birden fazla seçenek işaretleyebilmişlerdir.			

Katılımcıların siyasi yelpazede kendilerini nereye ait gördüklerini belirleyebilmek amacıyla yöneltilen soruya verdikleri cevapların dağılımı tabloda görülmektedir. Birden fazla işaretlemenin yapılabildiği cevaplara göre katılımcıların %31,65'i milliyetçi, %22,94'ü muhafazakâr, %24,21'i milliyetçi/muhafazakâr, %19,15'i Cumhuriyetçi/Kemalist, %7,75'i solcu, %5,22'si liberal, %5,06'sı sosyal demokrat, %4,11'i ulusalcı olarak kendini tanımlamaktadır.

Tablo 13: Mahkemeler ve Yargının Anlamı

Soru 5	Suçluların Cezalandırıldığı Yer		Adaletin Dağıtıldığı Yer		Güçlünün Sözünün Geçtiği Yer		Mağdurun Korunduğu Yer	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Katılmıyorum	211	33,4	286	45,4	251	39,8	337	53,5
Katılıyorum	420	66,6	344	54,6	379	60,2	293	46,5
Toplam	631	100	630	100	630	100	630	100

Katılımcılar için mahkemeler ve yargının genel olarak ne anlama geldiğine ilişkin verilen cevapların dağılımı Tablo 13'de görülmektedir. Tablo 13'e göre mahkemeler ve yargıyı katılımcıların %66,6'sı suçluların cezalandırıldığı yer, %54,6'sı adaletin dağıtıldığı yani haklı ile haksızın ayırt edildiği yer, %60,2'si güçlü olanın sözünün geçtiği yer ve %46,5'i mağdurların/ güçsüzlerin korunduğu yer olarak nitelendirmişlerdir.

Tablo 14: Yargılama Sürecinin Hızı

Sizce yargılama süreci ülkemizde hızlı işliyor mu?	Frekans	Yüzde
Evet	48	7,6
Kısmen	177	28
Hayır	363	57,4
Fikrim yok	44	7
Toplam	632	100

Katılımcıların ülkemizde yargılama sürecinin hızlı işleyip işlemediğine ilişkin verdiği cevapların dağılımı Tablo 14’de görülmektedir. Tablo 14’e göre katılımcıların %7,6’sı yargılama sürecinin hızlı işlediğini, %28’i kısmen hızlı işlediğini ve %57,4’ü ise hızlı işlemediğini düşünmektedir. Katılımcıların %7’sinin ise konu ile ilgili fikri yoktur.

Tablo15: Yargılama sonucunda Adaletin Tecelli Etmesi

Ülkemizde yargılama sonucunda adaletin tecelli ettiğine inanıyor musunuz?	Frekans	Yüzde
Evet	80	12,7
Kısmen	238	37,7
Hayır	288	45,6
Fikrim yok	26	4,1
Toplam	632	100

Katılımcıların ülkemizde yargılama sonucunda adaletin tecelli edip etmediğine ilişkin verdiği cevapların dağılımı Tablo 15’de görülmektedir. Tablo 15’e göre katılımcıların %12,7’si adaletin tecelli ettiğini, %37,7’si kısmen tecelli ettiğini ve %45,6’sı ise tecelli etmediğini düşünmektedir. Katılımcıların %4,1’inin ise konu ile ilgili fikri yoktur.

Tablo 16: Yasaların Suç İşlemeyi Engellemesi

Ülkemizde mevcut yasaların bireyleri suç işlemekten alıkoyduğunu düşünüyor musunuz?	Frekans	Yüzde
Evet	72	11,4
Kısmen	150	23,7
Hayır	389	61,6
Fikrim yok	21	3,3

Toplam	632	100
--------	-----	-----

Katılımcıların ülkemizde mevcut yasaların bireyleri suç işlemekten alıkoyup koymadığına ilişkin verdiği cevapların dağılımı Tablo 16’da görülmektedir. Tablo 16’a göre katılımcıların %11,4’ü yasaların suç işlemeyi engellediğini, %23,7’si kısmen engellediğini ve %61,6’sı ise engellemediğini düşünmektedir. Katılımcıların %3,3’ünün ise konu ile ilgili fikri yoktur.

Tablo 17: Yargı Reformu İhtiyacı

Ülkemizde yargı reformuna ihtiyaç olduğunu düşünüyor musunuz?	Frekans	Yüzde
Evet	466	73,7
Hayır	51	8,1
Fikrim yok	115	18,2
Toplam	632	100

Katılımcıların ülkemizde yargı reformuna ihtiyaç olup olmadığına ilişkin verdiği cevapların dağılımı Tablo 17’de görülmektedir. Tablo 17’e göre katılımcıların %73,7’si yargı reformuna ihtiyaç olduğunu, %8,1’i ise ihtiyaç olmadığını düşünmektedir. Katılımcıların %18,2’sinin ise konu ile ilgili fikri yoktur.

Tablo 18: Mahkeme ve Yargı Mensuplarının Denetlenmesi

Ülkemizde mahkeme ve yargı mensuplarının daha iyi denetlenmesi gerekli midir?	Frekans	Yüzde
Evet	517	81,8
Hayır	50	7,9
Fikrim yok	65	10,3
Toplam	632	100

Katılımcıların ülkemizde mahkeme ve yargı mensuplarının daha iyi denetlenmesi gerektiğine ilişkin verdiği cevapların dağılımı Tablo 18’de görülmektedir. Tablo 18’e göre katılımcıların %81,8’i mahkeme ve yargı mensuplarının daha iyi denetlenmesi gerektiğini, %7,9’u ise daha iyi denetime gerek olmadığını düşünmektedir. Katılımcıların %10,3’ünün ise konu ile ilgili fikri yoktur.

Tablo 19: Mahkemeye Gitme Durumu

	N	Cevaplar İçindeki %	Katılımcılar İçindeki %
Hiç gitmedim	347	48,53	54,91
Davacı olarak	100	13,99	15,82
Davalı olarak	49	6,85	7,75
Bilirkişi olarak	12	1,68	1,90
Şahit olarak	82	11,47	12,97
Sanık olarak	22	3,08	3,48
Mağdur olarak	45	6,29	7,12
İzleyici/refakatçi olarak	58	8,11	9,18
Toplam	715	100,00	113,13
Katılımcılar birden fazla seçenek işaretleyebilmişlerdir.			

Katılımcıların mahkeme deneyimlerini belirleyebilmek amacıyla yöneltilen soruya verdikleri cevapların dağılımı tabloda görülmektedir. Birden fazla işaretlemenin yapılabildiği cevaplara göre katılımcıların %54,91'i hiçbir sebeple mahkemeye gitmediklerini ve mahkeme deneyimi olmadıklarını belirtmişlerdir. Diğer yandan katılımcıların %15,82'si davacı olarak, %7,75'i davalı olarak, %1,90'ı bilirkişi olarak, %12,97'si şahit olarak, %3,48'i sanık olarak, %7,12'si mağdur olarak ve %9,18'i ise izleyici/refakatçi olarak daha önce mahkemede bulduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 20: Mahkemeye Gitme Durumuna Göre Fark Analizi

Faktörler	Test İstatistikleri				Mahkemeye Gitme Grupları			
	Varyansların Eşitliği Testi		t Testi		Hiç Gitmedin		Gittim	
	Levene Testi F	p	t	p	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.
Yargı Reformu Düşüncesi	3,792	0,052	0,891	0,373	1,47	0,81	1,41	0,75

Katılımcıların ülkemizde yargı reformu ihtiyacına ilişkin görüşlerinin bugüne kadar herhangi bir mahkemeye hiç işi düşme veya mahkemeye gitme durumuna göre değişimini ele alan fark analizi sonuçları yukarıda verilmiştir.

Fark analizi sonuçlarına bakıldığında levene testi p değeri 0,05'den büyük ($p > 0,05$) olduğu için grup varyansları eşit çıkmıştır. Grup varyanslarının durumu

dikkate alınarak yapılan t testi sonuçlarına göre p değerleri 0,05’den büyük olduğu için ülkemizde yargı reformu ihtiyacına ilişkin katılımcı görüşlerinde bugüne kadar herhangi bir mahkemeye hiç işi düşme veya mahkemeye gitme durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 21: Yeniden Mahkemeye Gitme

Yeniden bir işiniz düşse, mahkemeye gitme konusunda tereddüt eder misiniz?	Frekans	Yüzde
Evet, tereddüt ederim	277	45,6
Hayır, tereddütsüz mahkemeye giderim	331	54,4
Toplam	608	100

Katılımcıların yeniden işleri düştüğünde mahkemeye gitme konusunda yaşadıkları tereddüte ilişkin verdiği cevapların dağılımı Tablo 21’de görülmektedir. Tablo 21’e göre katılımcıların %54,4’ü tereddütsüz mahkemeye gidebileceğini, %45,6’sı ise mahkemeye gitmekte tereddüt yaşayacağını belirtmiştir.

3.5.3. Geçerlilik ve Güvenilirlik İle İlgili Bulgular

Likert tipi ölçek ile hazırlanan sorular ile elde edilen veriler ile ileri düzey analizler yapılmadan önce ölçeklerin (verilerin) uygunluğu, güvenilirliği, istatistiksel olarak yeterliliği ve geçerliliği araştırılmalıdır. Ölçeklerin güvenilirliği ve geçerliliğini araştırmanın yöntemlerinden bir tanesi de Cronbach Alpha katsayısı ve KMO ve Bartlett testleridir. Genel kabule göre Cronbach Alpha katsayısı 0,60’dan büyük olan ölçek güvenilirdir. Ayrıca İstatistiksel olarak KMO değeri 1’e yaklaştıkça verilerin uygunluk derecesi de artmaktadır.

Tablo 22: Ölçeklerin Geçerlilik ve Güvenilirliği

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach Alpha Değeri	KMO	Bartlett’s Testi(p<0,01)	Ölçüm Aralığı
Bağımsızlık	6	0,87	0,851	1756,182	1=Kesinlikle Katılmıyorum 5=Kesinlikle Katılıyorum
Tarafsızlık	5	0,867	0,850	144,293	
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	4	0,858	0,796	1126,125	
Dürüstlük ve Tutarlılık	3	0,844	0,719	791,038	

Yargıya Güven	4	0,837	0,775	1020,561
Mahremiyet	3	0,798	0,678	640,542
Mesleğe Yarışırılık	6	0,867	0,864	1635,284
Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma	5	0,884	0,865	1655,440

Tablo 22’de görüldüğü gibi tüm ölçeklerin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları 0,60’dan büyük çıktığı için araştırmada kullanılan ölçekler güvenilir. Yani ölçeklerin içsel tutarlılıkları yüksektir. Diğer yandan çalışmada kullanılan ölçeklerin analize uygunluğu ve yapısal geçerliliği Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testiyle ölçülmüştür. KMO değeri ve Barlett’s Test değeri istatistiksel olarak anlamlıdır ve ölçeklerin yapısal geçerlilikleri vardır. Ayrıca ölçeklerde yer alan ifadelerde ölçek güvenilirliğini düşüren bir ifade yoktur. Diğer yandan toplam madde korelasyonları da 0,5’in üzerindedir.

3.5.4. Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine İlişkin Değerlendirme

Araştırmada katılımcıların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin genel algıları Bağımsızlık, Tarafsızlık, İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik, Dürüstlük ve Tutarlılık, Yargıya Güven, Mahremiyet, Mesleğe Yarışırılık, Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma olmak üzere sekiz temel başlıkta ölçülmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda katılımcılara yönlendirilen ifadeler 5’li likert ölçek üzerinden değerlendirilmiştir. Katılımcılar değerlendirmelerini 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum arasında değişen bir ölçekle belirtmişlerdir. Her bir ölçeğe ilişkin algı sonuçları bu başlık altında verilmiştir.

Tablo 23: Bağımsızlık İlkesine İlişkin Değerlendirme

	Ort.	S.S.	N
Türkiye’de yargı organları dış baskı ve tehditleri dikkate almadan karar vermektedir.	2,92	1,19	627
Türkiye’de yargı organları siyasi partiler ve/veya kişilerin etkisinden bağımsız karar vermektedir.	2,69	1,19	627
Türkiye’de yargı organları kendi bağımsızlığını korumak için çaba göstermektedir.	3,09	1,12	627
Türkiye’de hakimler ve savcılar ülkedeki siyasal koşullara göre kararlar vermemektedir.	2,80	1,17	627

Türkiye’de hakimler ve savcılar ülkedeki siyasal koşullara göre kararlar vermemektedir.	2,79	1,19	627
Türkiye’de hakimler ve savcılar kamuoyu baskısından etkilenmeden karar vermektedir.	2,80	1,14	627
Bağımsızlık	2,85	0,91	632

Tablo 23’de katılımcıların bağımsızlık ilkesi kapsamındaki ifadelerle vermiş olduğu cevapların ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Ölçek ortalamasının 3 olduğu dikkate alındığında vatandaşların alt ifadeler ve genel olarak bağımsızlık ilkesi hakkında olumsuz düşünceleri olduğu (ortalama<3) görülmektedir. Sadece “Türkiye’de yargı organları kendi bağımsızlığını korumak için çaba göstermektedir” ifadesi ile ilgili nispeten olumlu (ortalama=3,09>3) düşünceleri olduğu görülmektedir.

Tablo 24: Tarafsızlık İlkesine İlişkin Değerlendirme

	Ort.	S.S.	N
Türkiye’de yargı organları görevlerini tarafsızlık ilkesiyle yaparlar.	2,92	1,13	628
Türkiye’de hakimler ve savcılar toplum içerisinde tarafsız olduklarına dair bir algının oluşması için çaba sarf etmektedir.	3,06	1,09	628
Türkiye’de hakimler devletin taraf olduğu davalarda adil kararlar vermektedir.	2,87	1,16	628
Türkiye’de hakimler ve savcılar siyasi kişilerin davalarında tarafsız kararlar vermektedir.	2,65	1,19	628
Türkiye’de hakimler ve savcılar görevlerini önyargıları olmadan yaparlar.	3,01	1,14	628
Tarafsızlık	2,90	0,92	628

Tablo 24’de katılımcıların tarafsızlık ilkesi kapsamındaki ifadelerle vermiş olduğu cevapların ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Ölçek ortalamasının 3 olduğu dikkate alındığında vatandaşların alt ifadeler ve genel olarak tarafsızlık ilkesi hakkında olumsuz düşünceleri olduğu (ortalama<3) görülmektedir. Sadece “Türkiye’de hâkimler ve savcılar toplum içerisinde tarafsız olduklarına dair bir algının oluşması için çaba sarf etmektedir” ve “Türkiye’de hâkimler ve savcılar görevlerini önyargıları olmadan yaparlar.” ifadeleri ile ilgili nispeten olumlu (ortalama>3) düşünceleri olduğu görülmektedir.

Tablo 25: İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik İlkesine İlişkin Değerlendirme

	Ort.	S.S.	N
Türkiye’de hakimler ve savcılar insan haklarına saygılıdır.	3,24	1,16	630
Türkiye’de hakimler ve savcılar din, dil, ırk, cinsiyet, etnik köken gözetmeksizin kararlarında adil davranırlar.	3,17	1,17	630
Türkiye’de hakimler ve savcılar karar verirken davalı / davacının toplumsal statüsünü dikkate almadan karar verirler.	2,80	1,20	630
Türkiye’de adil yargılanma hakkı olduğuna inanıyorum.	2,90	1,19	630
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	3,03	0,99	630

Tablo 25’de katılımcıların İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik ilkesi kapsamındaki ifadelerle vermiş olduğu cevapların ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Ölçek ortalamasının 3 olduğu dikkate alındığında vatandaşların alt ifadeler ve genel olarak İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik ilkesi hakkında olumlu düşünceleri olduğu (ortalama>3) görülmektedir. Sadece “Türkiye’de hâkimler ve savcılar karar verirken davalı / davacının toplumsal statüsünü dikkate almadan karar verirler.” ve “Türkiye’de adil yargılanma hakkı olduğuna inanıyorum.” ifadeleri ile ilgili olumsuz (ortalama<3) düşünceleri olduğu görülmektedir.

Tablo 26: Dürüstlük ve Tutarlılık İlkesine İlişkin Değerlendirme

	Ort.	S.S.	N
Türkiye’de yargı organları verdikleri kararlarda tutarlıdır.	2,83	1,12	629
Türkiye’de hakimlerin ve savcılarının dürüst olduklarına inanırım.	2,94	1,11	629
Türkiye’de hakimler kanunlarda yer alan cezaları bire bir uygulamaktadır.	2,92	1,15	629
Dürüstlük ve Tutarlılık	2,90	0,98	629

Tablo 26’da katılımcıların Dürüstlük ve Tutarlılık ilkesi kapsamındaki ifadelerle vermiş olduğu cevapların ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Ölçek ortalamasının 3 olduğu dikkate alındığında vatandaşların alt ifadeler ve genel olarak Dürüstlük ve Tutarlılık ilkesi hakkında olumsuz düşünceleri olduğu (ortalama<3) görülmektedir.

Tablo 27: Yargıya Güven İlkesine İlişkin Değerlendirme

	Ort.	S.S.	N
Türkiye’de hakimler ve savcılar toplum içerisinde sergiledikleri imaj ile yargıya olan güveni artmasına katkı sağlamaktadırlar.	2,93	1,12	631
Türkiye’de yargı organlarına güvenirim	2,88	1,23	631
Türkiye’de hakimler ve savcılar kendi vicdanlarına göre adil kararlar vermektedir.	2,93	1,11	631
Türkiye’de yargı organları yargıya güvenin oluşmasında önemli katkıya sahibidir.	3,17	1,12	631
Yargıya Güven	2,98	0,94	631

Tablo 27’de katılımcıların Yargıya Güven ilkesi kapsamındaki ifadelere vermiş olduğu cevapların ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Ölçek ortalamasının 3 olduğu dikkate alındığında vatandaşların alt ifadeler ve genel olarak Yargıya Güven ilkesi hakkında olumsuz düşünceleri olduğu (ortalama<3) görülmektedir. Sadece “Türkiye’de yargı organları yargıya güvenin oluşmasında önemli katkıya sahibidir.” ifadesi ile ilgili nispeten olumlu (ortalama>3) düşünceleri olduğu görülmektedir.

Tablo 28: Mahremiyet İlkesine İlişkin Değerlendirme

	Ort.	S.S.	N
Türkiye’de hakimler ve savcılar mevcut baktıkları veya bakma ihtimalleri oldukları davalar hakkında görüş bildirmez ve yorum yapmazlar.	3,16	1,00	630
Türkiye’de hakimler ve savcılar gizli kalması gereken bilgi ve sırları kendi yararına ya da başkalarının yarar veya zarar olabilecek şekilde kullanmazlar.	3,28	1,08	630
Türkiye’de hakimler ve savcılar görevleri gereği gizli kalması gereken bilgilere erişim imkânı olanların, gizliliğe riayet etmesini sağlarlar.	3,28	1,09	630
Mahremiyet	3,24	0,89	630

Tablo 28’de katılımcıların Mahremiyet ilkesi kapsamındaki ifadelerine vermiş olduğu cevapların ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Ölçek ortalamasının 3 olduğu dikkate alındığında vatandaşların alt ifadeler ve genel olarak Mahremiyet ilkesi hakkında olumlu düşünceleri olduğu (ortalama>3) görülmektedir.

Tablo 29: Mesleğe Yarışırılık İlkesine İlişkin Değerlendirme

	Ort.	S.S.	N
Türkiye’de hâkim ve savcılar rüşvet almamaktadır.	3,03	1,11	626
Türkiye’de hakimler ve savcılar mesleki statülerini kişisel çıkarları için kullanmamaktadır.	2,91	1,15	626
Türkiye’de hakimler ve savcılar baktıkları davalardan maddi menfaat bekleyerek karar vermezler.	3,15	1,08	626

Türkiye’de hakimler ve savcılar avukatlar ile yakın ilişkiler kurmamaktadır.	2,89	1,04	626
Türkiye’de hakimlerin ve savcılarının yakınlarının davasına bakmayacağına inanırım.	2,96	1,11	626
Türkiye’de hakimler ve savcılar baktıkları davalardaki davalı / davacı ile sosyal hayatta arkadaşlık etmemektedir.	3,00	1,03	626
Mesleğe Yarışırılık	2,99	0,84	626

Tablo 29’da katılımcıların Mesleğe Yarışırılık ilkesi kapsamındaki ifadelerle vermiş olduğu cevapların ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Ölçek ortalamasının 3 olduğu dikkate alındığında vatandaşların alt ifadeler ve genel olarak Mesleğe Yarışırılık ilkesi hakkında olumsuz düşünceleri olduğu (ortalama<3) görülmektedir. Sadece “Türkiye’de hâkim ve savcılar rüşvet almamaktadır.” ve “Türkiye’de hâkimler ve savcılar baktıkları davalardan maddi menfaat bekleyerek karar vermezler.” ifadeleri ile ilgili nispeten olumlu (ortalama>3) düşünceleri olduğu “Türkiye’de hâkimler ve savcılar baktıkları davalardaki davalı / davacı ile sosyal hayatta arkadaşlık etmemektedir.” ifadesi ile ilgili ise kararsız (ortalama=3) olduğu görülmektedir.

Tablo 30: Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma İlkesine İlişkin Değerlendirme

	Ort.	S.S.	N
Türkiye’de hakimler ve savcılar liyakatli olarak görevlerinde yükselmektedir.	2,81	1,16	631
Türkiye’de yargı organları doğru kararlar verebilmek için özveri içindedir.	2,98	1,10	631
Türkiye’de yargı organları yargılama süreçlerinde şartların elverdiği ölçüde hızlı kararlar vermektedir.	2,74	1,15	631
Türkiye’de hakimler ve savcılar toplum ve kamu yararına göre kararlar verirler.	3,01	1,12	631
Türkiye’de hakimler ve savcılar karar verirken toplumun vicdanına uygun olan kararlar vermektedir.	2,91	1,20	631
Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma	2,89	0,95	631

Tablo 30’da katılımcıların Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma ilkesi kapsamındaki ifadelerle vermiş olduğu cevapların ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Ölçek ortalamasının 3 olduğu dikkate alındığında vatandaşların alt ifadeler ve genel olarak Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma ilkesi hakkında olumsuz düşünceleri olduğu (ortalama<3) görülmektedir. Sadece “Türkiye’de hâkimler ve savcılar toplum ve kamu yararına göre kararlar verirler.” ifadesi ile ilgili nispeten olumlu (ortalama>3) düşünceleri olduğu görülmektedir.

Diğer yandan tablo 20-27 beraber değerlendirildiğinde yargı ilkeleri ve yargı

etiği algısının olumlu olduğu (ortalama>3) ilkeler Mahremiyet İlkesi ile İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik İlkesi olmuştur. Diğer ilkeler için algının genel olarak olumsuz olduğu söylenebilir.

3.5.5. Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine İlişkin Fark Testleri

Katılımcıların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin algılarının demografik değişkenler bağlamında nasıl değiştiğini belirlemek bu çalışmanın ikinci ana amacıdır. Bu kapsamda önerilen hipotezler aşağıda verilmiştir:

H₁: Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{1a}: Vatandaşların Bağımsızlık İlkesine ilişkin algıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{1b}: Vatandaşların Tarafsızlık İlkesine ilişkin algıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{1c}: Vatandaşların İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik İlkesine ilişkin algıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{1d}: Vatandaşların Dürüstlük ve Tutarlılık İlkesine ilişkin algıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{1e}: Vatandaşların Yargıya Güven İlkesine ilişkin algıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{1f}: Vatandaşların Mahremiyet İlkesine ilişkin algıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{1g}: Vatandaşların Mesleğe Yarışırılık İlkesine ilişkin algıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{1h}: Vatandaşların Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma İlkesine ilişkin algıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H₂: Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları yaşa göre farklılık göstermektedir.

H_{2a}: Vatandaşların Bağımsızlık İlkesine ilişkin algıları yaşa göre farklılık göstermektedir.

H_{2b}: Vatandaşların Tarafsızlık İlkesine ilişkin algıları yaşa göre farklılık göstermektedir.

H_{2c}: Vatandaşların İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik İlkesine ilişkin algıları yaşa göre farklılık göstermektedir.

H_{2d}: Vatandaşların Dürüstlük ve Tutarlılık İlkesine ilişkin algıları yaşa göre farklılık göstermektedir.

H_{2e}: Vatandaşların Yargıya Güven İlkesine ilişkin algıları yaşa göre farklılık göstermektedir.

H_{2f}: Vatandaşların Mahremiyet İlkesine ilişkin algıları yaşa göre farklılık göstermektedir.

H_{2g}: Vatandaşların Mesleğe Yarışırılık İlkesine ilişkin algıları yaşa göre farklılık göstermektedir.

H_{2h}: Vatandaşların Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma İlkesine ilişkin algıları yaşa göre farklılık göstermektedir.

H₃: Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları medeni hale göre farklılık göstermektedir.

H_{3a}: Vatandaşların Bağımsızlık İlkesine ilişkin algıları medeni hale göre farklılık göstermektedir.

H_{3b}: Vatandaşların Tarafsızlık İlkesine ilişkin algıları medeni hale göre farklılık göstermektedir.

H_{3c}: Vatandaşların İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik İlkesine ilişkin algıları medeni hale göre farklılık göstermektedir.

H_{3d}: Vatandaşların Dürüstlük ve Tutarlılık İlkesine ilişkin algıları medeni hale göre farklılık göstermektedir.

H_{3e}: Vatandaşların Yargıya Güven İlkesine ilişkin algıları medeni hale göre farklılık göstermektedir.

H_{3f}: Vatandaşların Mahremiyet İlkesine ilişkin algıları medeni hale göre farklılık göstermektedir.

H_{3g}: Vatandaşların Mesleğe Yarışırılık İlkesine ilişkin algıları medeni hale göre farklılık göstermektedir.

H_{3h}: Vatandaşların Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma İlkesine ilişkin algıları medeni hale göre farklılık göstermektedir.

H₄: Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{4a}: Vatandaşların Bağımsızlık İlkesine ilişkin algıları eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{4b}: Vatandaşların Tarafsızlık İlkesine ilişkin algıları eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{4c}: Vatandaşların İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik İlkesine ilişkin algıları eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{4d}: Vatandaşların Dürüstlük ve Tutarlılık İlkesine ilişkin algıları eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{4e}: Vatandaşların Yargıya Güven İlkesine ilişkin algıları eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{4f}: Vatandaşların Mahremiyet İlkesine ilişkin algıları eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{4g}: Vatandaşların Mesleğe Yarışırılık İlkesine ilişkin algıları eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{4h}: Vatandaşların Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma İlkesine ilişkin algıları eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H₅: Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları gelir durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{5a}: Vatandaşların Bağımsızlık İlkesine ilişkin algıları gelir durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{5b}: Vatandaşların Tarafsızlık İlkesine ilişkin algıları gelir durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{5c}: Vatandaşların İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik İlkesine ilişkin algıları gelir durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{5d}: Vatandaşların Dürüstlük ve Tutarlılık İlkesine ilişkin algıları gelir durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{5e}: Vatandaşların Yargıya Güven İlkesine ilişkin algıları gelir durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{5f}: Vatandaşların Mahremiyet İlkesine ilişkin algıları gelir durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{5g}: Vatandaşların Mesleğe Yarışırılık İlkesine ilişkin algıları gelir durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{5h}: Vatandaşların Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma İlkesine ilişkin algıları gelir durumuna göre farklılık göstermektedir.

H₆: Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları ikamet ettikleri ilçeye göre farklılık göstermektedir.

H_{6a}: Vatandaşların Bağımsızlık İlkesine ilişkin algıları ikamet ettikleri ilçeye göre farklılık göstermektedir.

H_{6b}: Vatandaşların Tarafsızlık İlkesine ilişkin algıları ikamet ettikleri ilçeye göre farklılık göstermektedir.

H_{6c}: Vatandaşların İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik İlkesine ilişkin algıları ikamet ettikleri ilçeye göre farklılık göstermektedir.

H_{6d}: Vatandaşların Dürüstlük ve Tutarlılık İlkesine ilişkin algıları ikamet ettikleri ilçeye göre farklılık göstermektedir.

H_{6e}: Vatandaşların Yargıya Güven İlkesine ilişkin algıları ikamet ettikleri ilçeye göre farklılık göstermektedir.

H_{6f}: Vatandaşların Mahremiyet İlkesine ilişkin algıları ikamet ettikleri ilçeye göre farklılık göstermektedir.

H_{6g}: Vatandaşların Mesleğe Yarışırılık İlkesine ilişkin algıları ikamet ettikleri ilçeye göre farklılık göstermektedir.

H_{6h}: Vatandaşların Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma İlkesine ilişkin algıları ikamet ettikleri ilçeye göre farklılık göstermektedir.

H₇: Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları siyasi görüşe göre farklılık göstermektedir.

H_{7a}: Vatandaşların Bağımsızlık İlkesine ilişkin algıları siyasi görüşe göre farklılık göstermektedir.

H_{7b}: Vatandaşların Tarafsızlık İlkesine ilişkin algıları siyasi görüşe göre farklılık göstermektedir.

H_{7c}: Vatandaşların İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik İlkesine ilişkin algıları siyasi görüşe göre farklılık göstermektedir.

H_{7d}: Vatandaşların Dürüstlük ve Tutarlılık İlkesine ilişkin algıları siyasi görüşe göre farklılık göstermektedir.

H_{7e}: Vatandaşların Yargıya Güven İlkesine ilişkin algıları siyasi görüşe göre farklılık göstermektedir.

H_{7f}: Vatandaşların Mahremiyet İlkesine ilişkin algıları siyasi görüşe göre farklılık göstermektedir.

H_{7g}: Vatandaşların Mesleğe Yarışırılık İlkesine ilişkin algıları siyasi görüşe göre farklılık göstermektedir.

H_{7h}: Vatandaşların Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma İlkesine ilişkin algıları siyasi görüşe göre farklılık göstermektedir.

Katılımcı görüşlerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek için fark testlerinden faydalanılmıştır. Bu kapsamda 2 alt gruplu demografik değişkenler için (cinsiyet) bağımsızlık gruplar t testi ve 2'den fazla alt grubu olan demografik değişkenler için de Tek Yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Bağımsız gruplar t testi ve tek yönlü ANOVA testinin ön koşulu değişkene verilen cevapların demografik özelliğın alt grupların arasında homojen bir varyans dağılımına sahip olmasıdır. Grup varyanslarının eşitliği Levene testi ile araştırılmıştır. Levene testi p (anlamlılık) değeri 0,05'den büyük olan değişkenlerde grup varyansları eşit iken $p < 0,05$ olan değişkenlerde ise grup varyansları eşit değildir. Grup varyansları eşit olan değişkenlerde farklılık ANOVA testi ile, grup varyansları eşit olmayan değişkenlerde ise Brown-Forsythe ve Welch testleri ile araştırılmıştır. Bağımsız gruplar t testi, Tek Yönlü ANOVA Testi ve Welch Testi sonuçlarına göre p anlamlılık değeri 0,05'den küçük olan değişkenlerde gruplara göre algı farklılıkları olduğu, 0,05'den büyük olan değişkenlerde ise grup algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Grup farklılıkları tespit edilen değişkenlerde farklılığın kaynağı Scheefe, Tukey ve Tamhane testleri üzerinden grup ortalamaları karşılaştırılarak araştırılmıştır. Hipotez testlerine yönelik fark analizi sonuçları bu başlık altında verilmiştir.

Tablo 31: Cinsiyete Göre Fark Testi

Ölçekler	Levene Testi		t-Test	
	F	p	t	p
Bağımsızlık	4,286	0,039	0,686	0,493
Tarafsızlık	4,608	0,032	1,037	0,3
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	1,517	0,219	0,663	0,507
Dürüstlük ve Tutarlılık	2,358	0,125	1,03	0,303

Yargıya Güven	6,692	0,01	0,579	0,563
Mahremiyet	1,864	0,173	-0,077	0,939
Mesleğe Yarışırılık	4,922	0,027	0,962	0,336
Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma	2,464	0,117	0,434	0,664
Yargı İlkeleri ve Yargı Etiği	9,195	0,003	0,717	0,474

Tablo 31’de göre yargıya güven ile yargı ilkeleri ve yargı etiği ölçekleri hariç diğer tüm ölçeklerde cinsiyet gruplarının varyansı eşittir. Grup farklılıklarına bakıldığında tüm değişkenler için cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre H_1 ve alt hipotezleri red edilmiştir.

Tablo 32: Yaşa Göre Fark Testi

Ölçekler	Levene Testi	P	F / W	p
Bağımsızlık	2,264	<u>0,047</u>	<u>140,597</u>	<u>0</u>
Tarafsızlık	2,366	<u>0,038</u>	<u>139,293</u>	<u>0,001</u>
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	1,445	0,206	2,932	0,013
Dürüstlük ve Tutarlılık	1,088	0,366	3,792	0,002
Yargıya Güven	1,344	0,244	4,366	0,001
Mahremiyet	1,213	0,301	1,052	0,386
Mesleğe Yarışırılık	1,429	0,212	1,864	0,099
Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma	2,3	<u>0,044</u>	<u>140,672</u>	<u>0,016</u>
Yargı İlkeleri ve Yargı Etiği	2,401	<u>0,036</u>	<u>139,676</u>	<u>0,002</u>

Tablo 32’de bağımsızlık, tarafsızlık, liyakat ve meslekte özenli davranma ile yargı ilkeleri ve yargı etiği ölçekleri hariç diğer tüm ölçeklerde yaş gruplarının varyansı eşittir. Grup farklılıklarına bakıldığında Mahremiyet ve mesleğe yarışırılık değişkenleri için yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre H_{2f} ve H_{2g} alt hipotezleri reddedilmiştir. Diğer değişkenler için tespit edilen grup farklılıkları ise şöyledir:

Bağımsızlık değişkeni için 18-24 yaş ile 55-64 yaş ve 25-34 yaş ile 55-64 yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. 55-64 yaş grubu bağımsızlık ilkesi ile ilgili 18-24 ve 25-34 yaş gruplarına göre daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H_{2a} alt hipotezi kabul edilmiştir.

Tarafsızlık değişkeni için 18-24 yaş ile 55-64 yaş ve 25-34 yaş ile 55-64 yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. 55-64 yaş grubu tarafsızlık ilkesi ile ilgili 18-24 ve 25-34 yaş gruplarına göre daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H_{2b} alt hipotezi kabul edilmiştir.

İnsan onuruna saygılı olma ve eşitlik değişkeni için 18-24 yaş ve 65 ve üzeri yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. 65 yaş ve üzeri insan onuruna saygılı olma ve eşitlik ilkesi ile ilgili 18-24 yaş grubuna göre daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H_{2c} alt hipotezi kabul edilmiştir.

Dürüstlük ve tutarlılık değişkeni için 18-24 yaş ile 65 ve üzeri yaş ve 25-34 yaş ile 65 ve üzeri yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. 65 yaş ve üzeri dürüstlük ve tutarlılık ilkesi ile ilgili 18-24 ve 25-34 yaş gruplarına göre daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H_{2d} alt hipotezi kabul edilmiştir.

Yargıya güven değişkeni için 18-24 yaş ile 55-64 yaş, 18-24 yaş ile 65 ve üzeri yaş ve 35-44 yaş ile 65 ve üzeri yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. 55-64 yaş grubu 18-24 yaş grubundan, 65 ve üzeri yaş grubu 18-24 ve 35-44 yaş gruplarından yargıya güven ilkesi ile ilgili daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H_{2e} alt hipotezi kabul edilmiştir.

Liyakat ve meslekte özenli davranma değişkeni için 18-24 yaş ile 55-64 yaş grubu arasında anlamlı bir farklılık vardır. 55-64 yaş grubu 18-24 yaş grubundan liyakat ve meslekte özenli davranma ilkesi ile ilgili daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H_{2h} alt hipotezi kabul edilmiştir.

Yargı ilkeleri ve yargı etiği genel değişkeni için 18-24 yaş ile 55-64 yaş grubu arasında anlamlı bir farklılık vardır. 55-64 yaş grubu 18-24 yaş grubundan yargı ilkeleri ve yargı etiği ile ilgili daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H₂ ana hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 33: Medeni Duruma Göre Fark Testi

Ölçekler	Levene Testi	P	F / <i>W</i>	p
Bağımsızlık	4,295	<u>0,014</u>	<u>7,705</u>	0,001
Tarafsızlık	2,527	0,081	3,622	0,027
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	2,307	0,1	5,751	0,003
Dürüstlük ve Tutarlılık	1,639	0,195	5,226	0,006
Yargıya Güven	1,152	0,317	3,49	0,051
Mahremiyet	0,617	0,54	0,971	0,379
Mesleğe Yarışırılık	1,119	0,327	3,093	0,046
Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma	3,926	<u>0,02</u>	<u>2,3</u>	0,109
Yargı İlkeleri ve Yargı Etiği	2,752	0,065	5,122	0,006

Tablo 33'de bağımsızlık ile liyakat ve meslekte özenli davranma ölçekleri

hariç diğer tüm ölçeklerde medeni hal gruplarının varyansı eşittir. Grup farklılıklarına bakıldığında yargıya güven, mahremiyet ve liyakat ve meslekte özenli davranma değişkenleri için medeni hale göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre H_{3e} , H_{3f} ve H_{3h} alt hipotezleri red edilmiştir. Diğer değişkenler için tespit edilen grup farklılıkları ise şöyledir:

Bağımsızlık, tarafsızlık, insan onuruna saygılı olma ve eşitlik, dürüstlük ve tutarlılık, mesleğe yarışırılık ve yargı ilkeleri ve yargı etiği değişkenlerinin tümünde evli ve bekârlar arasında anlamlı bir farklılık vardır. Evli katılımcılar bu değişkenler ile ilgili bekâr katılımcılara göre daha olumlu düşüncelere sahiptirler. Buna göre H_{3a} , H_{3b} , H_{3c} , H_{3d} ve H_{3g} alt hipotezleri ile H_3 ana hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 34: Eğitim Durumuna Göre Fark Testi

Ölçekler	Levene Testi	P	F / \bar{W}	p
Bağımsızlık	0,891	0,501	5,233	0
Tarafsızlık	2,851	<u>0,01</u>	<u>5,162</u>	0
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	2,821	<u>0,01</u>	<u>7,529</u>	0
Dürüstlük ve Tutarlılık	1,29	0,26	2,752	0,012
Yargıya Güven	2,975	<u>0,007</u>	<u>8,557</u>	0
Mahremiyet	0,767	0,596	0,935	0,469
Mesleğe Yarışırılık	0,643	0,696	1,013	0,416
Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma	1,199	0,305	3,177	0,004
Yargı İlkeleri ve Yargı Etiği	1,317	0,247	3,498	0,002

Tablo 34’de tarafsızlık, insan onuruna saygılı olma ve eşitlik ile yargıya güven ölçekleri hariç diğer tüm ölçeklerde eğitim durumu gruplarının varyansı eşittir. Grup farklılıklarına bakıldığında mahremiyet ve mesleğe yarışırılık değişkenleri için eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre H_{4f} ve H_{4g} alt hipotezleri red edilmiştir. Diğer değişkenler için tespit edilen grup farklılıkları ise şöyledir:

Bağımsızlık değişkeni için okur, yazar-üniversite ve okur, yazar- yüksek lisans grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Okur, yazar grubu bağımsızlık ilkesi ile ilgili üniversite ve yüksek lisans gruplarına göre daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H_{4a} alt hipotezi kabul edilmiştir.

Tarafsızlık değişkeni için okur, yazar-üniversite ve okur, yazar- lise grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Okur, yazar grubu tarafsızlık ilkesi ile ilgili

üniversite ve lise gruplarına göre daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H_{4b} alt hipotezi kabul edilmiştir.

İnsan onuruna saygılı olma ve eşitlik değişkeni için okur, yazar-üniversite; okur, yazar-lise ve okur, yazar-ilkokul grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Okur, yazar grubu insan onuruna saygılı olma ve eşitlik ilkesi ile ilgili üniversite, lise ve ilkokul gruplarına göre daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H_{4c} alt hipotezi kabul edilmiştir.

Dürüstlük ve tutarlılık değişkeni için okur, yazar-üniversite grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Okur, yazar grubu dürüstlük ve tutarlılık ilkesi ile ilgili üniversite grubuna göre daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H_{4d} alt hipotezi kabul edilmiştir.

Yargıya güven değişkeni için okur, yazar-üniversite ve okur, yazar-lise grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Okur, yazar grubu yargıya güven ilkesi ile ilgili üniversite ve lise gruplarına göre daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H_{4e} alt hipotezi kabul edilmiştir.

Liyakat ve meslekte özenli davranma değişkeni için okur, yazar-üniversite; okur, yazar-lise ve okur, yazar-ilkokul grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Okur, yazar grubu liyakat ve meslekte özenli davranma ilkesi ile ilgili üniversite, lise ve ilkokul gruplarına göre daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H_{4h} alt hipotezi kabul edilmiştir.

Yargı ilkeleri ve yargı etiği değişkeni için okur, yazar-üniversite ve okur, yazar-lise grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Okur, yazar grubu yargı ilkeleri ve yargı etiği ile ilgili üniversite ve lise gruplarına göre daha olumlu düşünceye sahiptir. Buna göre H_4 ana hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 35: Gelir Durumuna Göre Fark Testi

Ölçekler	Levene Testi	P	F	p
Bağımsızlık	0,022	0,978	1,096	0,335
Tarafsızlık	0,353	0,703	0,614	0,541
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	0,729	0,483	1,56	0,211
Dürüstlük ve Tutarlılık	0,463	0,63	1,965	0,141
Yargıya Güven	2,195	0,112	1,582	0,206

Mahremiyet	0,323	0,724	0,691	0,501
Mesleğe Yarışırılık	1,992	0,137	1,073	0,343
Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma	0,165	0,848	2,221	0,109
Yargı İlkeleri ve Yargı Etiği	0,239	0,788	1,394	0,249

Tablo 35’de tüm ölçeklerde gelir durumu gruplarının varyansı eşittir. Grup farklılıklarına bakıldığında tüm değişkenler için gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre H₅ ana hipotezi ve tüm alt hipotezleri red edilmiştir.

Tablo 36: İlçeye Göre Fark Testi

Ölçekler	Levene Testi	P	F	p
Bağımsızlık	0,299	0,742	0,335	0,715
Tarafsızlık	0,093	0,911	0,596	0,552
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	0,491	0,612	0,585	0,557
Dürüstlük ve Tutarlılık	0,221	0,802	1,956	0,142
Yargıya Güven	1,096	0,335	1,317	0,269
Mahremiyet	1,227	0,294	0,023	0,977
Mesleğe Yarışırılık	0,874	0,418	0,564	0,569
Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma	0,624	0,536	0,176	0,839
Yargı İlkeleri ve Yargı Etiği	0,096	0,908	0,27	0,763

Tablo 36’da tüm ölçeklerde ilçe gruplarının varyansı eşittir. Grup farklılıklarına bakıldığında tüm değişkenler için ilçeye göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre H₆ ana hipotezi ve tüm alt hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 37: Siyasi Görüşe Göre Fark Testi

Ölçekler	Levene Testi	P	F	p
Bağımsızlık	1,948	0,143	18,246	0
Tarafsızlık	2,382	0,093	15,847	0
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	1,684	0,186	13,619	0
Dürüstlük ve Tutarlılık	0,719	0,487	17,201	0
Yargıya Güven	1,017	0,362	19,956	0
Mahremiyet	0,365	0,694	20,417	0
Mesleğe Yarışırılık	2,527	0,081	16,483	0
Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma	1,75	0,175	17,64	0
Yargı İlkeleri ve Yargı Etiği	2,638	0,072	23,352	0

Tablo 37’de tüm ölçeklerde siyasi görüş gruplarının varyansı eşittir. Grup farklılıklarına bakıldığında tüm değişkenler için siyasi görüşe göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre H₇ ana hipotezi ve tüm alt hipotezleri

kabul edilmiştir. Değişkenler için tespit edilen grup farklılıkları ise şöyledir:

Bağımsızlık değişkeni için sol görüş ile kararsız görüş, sol görüş ile sağ görüş ve kararsız görüş ile sağ görüş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Sağ görüş grubu bağımsızlık ilkesi ile ilgili sol görüş ve kararsız görüş gruplarına göre, kararsız görüş grubu ise sol görüş grubuna göre daha olumlu düşünceye sahiptir.

Tarafsızlık değişkeni için sol görüş ile sağ görüş ve kararsız görüş ile sağ görüş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Sağ görüş grubu tarafsızlık ilkesi ile ilgili sol görüş ve kararsız görüş gruplarına göre daha olumlu düşünceye sahiptir.

İnsan onuruna saygılı olma ve eşitlik değişkeni için sol görüş ile sağ görüş ve kararsız görüş ile sol görüş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Sol görüş grubu insan onuruna saygılı olma ve eşitlik ilkesi ile ilgili sağ görüş ve kararsız görüş gruplarına göre daha olumsuz düşünceye sahiptir.

Dürüstlük ve tutarlılık, yargıya güven, mahremiyet ve mesleğe yarışırılık değişkenleri için sol görüş ile kararsız görüş, sol görüş ile sağ görüş ve kararsız görüş ile sağ görüş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Sağ görüş grubu bağımsızlık ilkesi ile ilgili sol görüş ve kararsız görüş gruplarına göre, kararsız görüş grubu ise sol görüş grubuna göre daha olumlu düşünceye sahiptir.

Liyakat ve meslekte özenli davranma değişkeni için sol görüş ile sağ görüş ve kararsız görüş ile sol görüş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Sol görüş grubu insan onuruna saygılı olma ve eşitlik ilkesi ile ilgili sağ görüş ve kararsız görüş gruplarına göre daha olumsuz düşünceye sahiptir.

Yargı ilkeleri ve yargı etiği değişkeni için sol görüş ile kararsız görüş, sol görüş ile sağ görüş ve kararsız görüş ile sağ görüş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Sağ görüş grubu bağımsızlık ilkesi ile ilgili sol görüş ve kararsız görüş gruplarına göre, kararsız görüş grubu ise sol görüş grubuna göre daha olumlu düşünceye sahiptir.

3.5.6. Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine İlişkin Korelasyon Analizi

Katılımcıların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin değerlendirmeleri bağımsızlık, tarafsızlık, insan onuruna saygılı olma ve eşitlik, dürüstlük ve tutarlılık, yargıya güven, mahremiyet, mesleğe yarışırılık ve liyakat ve meslekte özenli davranma olmak üzere sekiz alt bölümde incelenmiştir. Katılımcı görüşlerine göre bu alt ilkelerin birbirleri ile ilişki durumları korelasyon analizi ile test edilmiştir. Korelasyon analizi iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ve ilişki varsa bu ilişkinin yönü ile büyüklüğü hakkında bilgi veren bir analizdir.

Tablo 38: Korelasyon Analizi

	Bağımsızlık	Tarafsızlık	İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	Dürüstlük ve Tutarlılık	Yargıya Güven	Mahremiyet	Mesleğe Yarışırılık	Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma
Bağımsızlık	1	0,798**	0,725**	0,709**	0,735**	0,527**	0,621**	0,672**
Tarafsızlık		1	0,838**	0,798**	0,825**	0,595**	0,671**	0,737**
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik			1	0,794**	0,771**	0,581**	0,654**	0,704**
Dürüstlük ve Tutarlılık				1	0,775**	0,556**	0,654**	0,715**
Yargıya Güven					1	0,642**	0,712**	0,801**
Mahremiyet						1	0,712**	0,659**
Mesleğe Yarışırılık							1	0,721**
Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma								1
** Korelasyon %1 düzeyinde anlamlıdır.								

Tablo 38'de göre tüm değişkenler arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler vardır. En güçlü ilişki tarafsızlık ve insan onuruna saygılı olma ve eşitlik değişkenleri arasında; en zayıf ilişki ise bağımsızlık ve mahremiyet değişkenleri arasında bulunmuştur. İlişki düzeyleri (korelasyon katsayıları) 0,838 ile 0,527 arasında değişmektedir.

İki değişken veya olgu arasındaki anlamlı ilişkinin varlığı, yönü ve şiddeti istatistiksel olarak korelasyon analizi ile araştırılmaktadır. Korelasyon analizi neticesinde hesaplanan korelasyon katsayısı (r) ilgili değişkenler arasında ilişkinin yönü ve şiddetini tanımlamaktadır. Korelasyon katsayısı (-1) ile (+1) arasında değer

alabilmektedir. Katsayısının pozitif olması değişkenlerin birbirlerini aynı yönde, katsayısının negatif olması ise değişkenlerin birbirini ters yönde etkilediğini; katsayının sıfır olması ise değişkenlerin birbirini etkilemediğini göstermektedir. Diğer yandan korelasyon katsayısının mutlak değerce 1'e yaklaşması değişkenler arasındaki ilişkinin (birbirlerini etkileme gücünün) arttığını göstermektedir. Değişkenler arasındaki doğrusal ilişkiyi ölçen Pearson korelasyon katsayısı aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır¹⁵³ (Kalaycı, 2014:115-116):

- $0,00 \leq r \leq 0,25$ ise değişkenler arasında çok zayıf ilişki
- $0,26 \leq r \leq 0,49$ ise değişkenler arasında zayıf ilişki
- $0,50 \leq r \leq 0,69$ ise değişkenler arasında orta ilişki
- $0,70 \leq r \leq 0,89$ ise değişkenler arasında yüksek ilişki
- $0,90 \leq r \leq 1,00$ ise değişkenler arasında çok yüksek ilişki

Tablo 39: Hipotez Sonuçları

Hipotezler	Kabul/Red
Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.	Kabul
Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları yaşa göre farklılık göstermektedir.	Kabul
Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları medeni hale göre farklılık göstermektedir.	Kabul
Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.	Kabul
Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları gelir durumuna göre farklılık göstermektedir.	Kabul
Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları ikamet ettikleri ilçeye göre farklılık göstermektedir.	Kabul
Vatandaşların Yargı İlkeleri ve Yargı Etiğine ilişkin algıları siyasi görüşe göre farklılık göstermektedir.	Kabul

¹⁵³ Şeref Kalaycı, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, 6. Baskı, Asil Yayın Dağıtım, 2014, s. 42.

3.6. Tartışma ve Sonuç

Türkiye’de yargı etiği ilkeleri ve vatandaşların yargı etiği algısının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmaya, Konya ilinin merkez ilçeleri olan Selçuklu, Meram ve Karatay ilçelerinde ikamet eden toplam 632 kişi katılmıştır. Araştırmaya katılanların %54,2’si erkek ve %45,8’i kadındır. Ayrıca katılımcıların %55,7 ile yarısından fazlası 18-34 yaş arasında bulunan genç bir kitleden oluşmuştur. Ancak katılımcıların %34,1’i 35-54 yaş arasında yer almış, geriye kalan %10,5’lik kesimi ise 55 yaş ve üzerinde bulunan katılımcılar oluşturmuştur. Bu yönüyle katılımcılar, daha çok erkeklerden ve gençlerden oluşsa da cinsiyet dağılımı birbirine yakındır ve yaş grubu olarak genç, orta yaşlı ve yaşlı olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin araştırmada temsil edilmesi sağlanmıştır.

Eğitim durumu bakımından ise katılımcıların %19,3’ü lise mezunlarından ve %57,1 ile yarından fazlası en az üniversite mezunlarından oluşmuştur. Dolayısıyla katılımcıların %76,4 oranı ile dörtte üçü en az lise mezunudur. Bu yönüyle, özellikle en az üniversite mezunlarının oranı dikkate alındığında, araştırmanın eğitim düzeyi yüksek bir katılımcı profiline sahip olduğu söylenebilir.

Öte yandan, medeni hal olarak katılımcıların yaklaşık olarak yarısı evli ve diğer yarısı evli olmayan bireylerden oluşmuştur. Evlilerin oranı %50,1 olarak tespit edilirken, bekarların oranı %46,1 ve eşinden ayrı olanların oranı %3,8 olarak tespit edilmiştir. Buna göre medeni hal bakımından katılımcıların oldukça homojen dağılım göstermesi, araştırma sonuçlarının topluma genellenebilirliği açısından araştırmaya güç katmıştır.

Sosyoekonomik düzey ve mesleki dağılım bakımından ise diğer sosyo-demografik özelliklerde olduğu gibi yine farklı kesimlerin araştırmaya katılımı sağlanmıştır. Nitekim katılımcıların; %29,3’ü alt gelir grubunda, %63,9’u orta gelir grubunda, %6,8’i ise üst gelir grubunda yer aldığını belirtmiştir. Katılımcılar arasında öğrenci, özel sektör çalışanı, ev hanımı, devlet memuru, işçi, işsiz, küçük esnaf/zanaatkâr, öğretmen/öğretim üyesi, serbest meslek erbabı, tüccar/iş adamı/sanayici, emekli, çiftçi/ziraatçı/besici ve yargı mensubu bireyler yer almıştır. Ancak katılımcıların çoğunlukla orta gelir düzeyinde yer alan; öğrenci, özel sektör çalışanı, ev hanımı ve devlet memurlarından oluştuğunu söylemek mümkündür.

Çünkü katılımcıların yaklaşık üçte ikisi orta gelir grubundadır ve öğrencilerin oranı %21,2, özel sektör çalışanlarının oranı %13,3, ev hanımlarının oranı %13 ve devlet memurlarının oranı %10,4 olarak tespit edilmiştir. Bu beş grubun toplam içindeki payı ise %57,9 olmuştur.

Ayrıca, katılımcılara hayatlarından memnuniyet ile gelecekte umut düzeyleri sorulduğunda, alınan cevaplar genel olarak “kararsız” olduklarını göstermiştir.

Öte yandan, katılımcıların siyasi görüş bakımından halkın farklı kesimlerini temsil eden bir çeşitlilik gösterip göstermediğini değerlendirmek üzere yöneltilen siyasi görüş sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların %22,7’sinin sol görüşe, %29,5’inin kararsız (orta eğilim) görüşe ve %47,8’inin sağ görüşe sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle araştırmamızda her ne kadar sağ görüşe sahip olanların oranı katılımcıların yaklaşık yarısını oluştursa da tüm kesimlerin temsil edildiği görülmüştür. Ayrıca kendilerini katılımcıların ilk tercihleri olarak; %28,3’ünün milliyetçi, %23,1’inin muhafazakâr,%18,8’inin milliyetçi muhafazakâr, %9,5’inin cumhuriyetçi/Kemalist, %7,3’ü’nün solcu, %4’ünün liberal, %3,8’inin sosyal demokrat ve %2,1’inin ulusalcı olarak tanımlaması bu bulguyu doğrulamıştır.

Araştırmanın amacına yönelik olarak sorulan sorulardan ilk grup olan yargı hakkındaki düşünceler değerlendirildiğinde çok önemli bulgulara ulaşılmıştır. Buna göre katılımcıların Türkiye’deki yargı sistemi ile ilgili olarak “oldukça olumsuz” düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. Nitekim yargı sistemi ve işleyişinden memnuniyeti puanlamaları istendiğinde genel ortalama 5 üzerinden 2,54 olarak tespit edilmiş, buna göre memnuniyet düzeyi %50,8 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca mahkemeleri, katılımcıların %60,2’sinin güçlü olanın sözünün geçtiği yer ve %53,5’inin mağdurların/güçsüzlerin korunmadığı yer olarak nitelendirmesi çok çarpıcı sonuçlar olarak dikkat çekmiştir. Sadece bu bulgular dahi, Türkiye’deki yargı süreçlerine bakış açısından önemle değerlendirilmesi gereken sonuçlar olmuştur.

Ayrıca, farklı bulgular da katılımcıların yargı süreçlerine yönelik olumsuz bakış açısını desteklemiştir. Katılımcıların %57,4 gibi oldukça yüksek bir oranı yargılama sürecinin hızlı işlemediğini düşünmektedir. Kısmen cevabı veren %28 ile birlikte bu oran %85,4’e çıkmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’de yargının beklenen hızda işlediğini düşünenlerin oranı sadece %7,6’da kalmıştır. Geciken adaletin adalet

olmayacağı prensibi göz önünde bulundurulduğunda, bu bulgular Türkiye'deki yargı sisteminin önemli bir soruna sahip olduğunu göstermektedir.

Yargılama sürecinin hızının yavaş olmasından daha vahim bir tablo ise katılımcıların %45,6'sının yani yaklaşık yarısının adaletin tecelli etmediğini düşünmeleridir. Kısmen tecelli ettiğini düşünenlerle (%37,7) birlikte bu oran %83,3'e çıkmaktadır. Diğer bir ifade ile katılımcıların %83,3'üne göre adalet ya hiç tecelli etmemekte ya da kısmen tecelli etmektedir. Adaletin tecelli ettiğini düşünenlerin oranı %12,7'dir. Bu durum da sebepleri incelenmesi gereken bir bulgu olarak dikkat çekmektedir.

Ayrıca, adaletin geç işlemesi ve yeterli ölçüde tecelli etmemesine olan inancın bir sonucu olarak katılımcıların %61,6'sı yani yaklaşık üçte ikisi mevcut yasaların suç işlemeyi engellemediğini, %73,7'si yani yaklaşık olarak her dört katılımcıdan üçü bir yargı reformuna ihtiyaç olduğunu düşünmektedir. Bunlara ek olarak katılımcıların %81,8'i mahkeme ve yargı mensuplarının daha iyi denetlenmesi gerektiğini düşünmektedir ve %45,6'sı mahkemeye gitmekte tereddüt edeceğini belirtmiştir.

Öte yandan genel olarak yaklaşımlarından sonra, katılımcıların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin değerlendirmeleri incelendiğinde yine çok önemli bulgulara ulaşılmıştır. Bu değerlendirmeler bağımsızlık, tarafsızlık, insan onuruna saygılı olma ve eşitlik, dürüstlük ve tutarlılık, yargıya güven, mahremiyet, mesleğe yarışırılık, liyakat ve meslekte özenli davranma olmak üzere sekiz temel başlıkta ölçülmeye çalışılmıştır. Bunlarla ilgili yöneltilen sorulara verilen 1-5 arası cevapların 100 üzerinden normalize edilmesi sonucunda öncelikle 8 başlığın ortalaması %49,3 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla katılımcıların yargı ilkelerinden ve etiğinden genel olarak memnuniyet düzeyleri yaklaşık olarak %50 olmuştur. Alt başlıklarda ise en yüksekte düşüğe doğru sıralandığında memnuniyet düzeyleri sırasıyla; mahremiyet bakımından %56, insan onuruna saygılı olma ve eşitlik bakımından %50,8, mesleğe yarışırılık bakımından %49,8, yargıya güven bakımından %49,5, tarafsızlık bakımından %47,5, dürüstlük ve tutarlılık bakımından %47,5, liyakat ve meslekte özenli davranma bakımından %47,3 ve bağımsızlık bakımından %46,3 olarak tespit edilmiştir. Buna göre, en yüksek oran dahi (mahremiyette) %50'nin biraz üstüne çıkmış, %60'a ulaşamamıştır. Liyakat ve meslekte özenli davranma ile bağımsızlığın diğerlerinden

sonra gelmesi de dikkat çekmiştir. Ancak nispeten sevindirici bir bulgu, katılımcıların; yargı organlarının, hakimlerin ve savcılarının meslek ilkeleri ve etiği için bir çaba içinde oldukları düşüncesidir. Dolayısıyla olumsuz bir durum olduğuna ancak bu olumsuz durumun düzeltilmesi için yargı üyeleri tarafından çaba gösterildiğine inanılmaktadır.

Ayrıca hipotezleri incelediğimizde vatandaşların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin algıları cinsiyete göre farklılık gösterdiği, vatandaşların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin algıları yaşa göre farklılık gösterdiği, vatandaşların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin algıları medeni hale göre farklılık gösterdiği, vatandaşların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin algıları eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği, vatandaşların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin algıları gelir durumuna göre farklılık gösterdiği, vatandaşların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin algıları ikamet ettikleri ilçeye göre farklılık gösterdiği, vatandaşların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin algıları siyasi görüşe göre farklılık gösterdiği hipotezlerinin hepsi kabul edilmiştir.

Araştırmamız sonucunda elde bulgular literatürdeki farklı araştırmaların bulguları ile paralellik göstermektedir. Bunlardan birisi olan, Tağan'ın¹⁵⁴ 2020 yılında, emekli hakimlerin bakış açısıyla Türkiye'de yargı etiğini araştırdığı araştırmada, yargı bağımsızlığının Türkiye'de fazlaca zedelenmiş olduğu ve bir an önce bağımsızlığın tekrar sağlanması gerektiği konusunda katılımcıların hemfikir olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada, emekli hakimler özellikle "siyasetin baskısı" ve "tarafsızlık" sorunları üzerinde durmuşlardır. Hatta emekli olmalarına rağmen katılımcıların, siyasi baskıyı halen hissetmekte oldukları gözlemlenmiştir. Görüşmelerin çoğunda katılımcılar tarafından kayıtlara geçirilmemesi doğrultusunda ricada bulunulması bu durumun önemli bir göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Çalışmamıza benzer bulgular, Uluçakar ve Çınar¹⁵⁵ tarafından da dile getirilmiştir. Bu araştırmada, yargıya duyulan güvenin Cumhuriyet tarihin en düşük seviyelerine indiği; Barolar Birliği tarafından yapılan açıklamalara, OHAL KHK'ları ile ilgili uygulamalara, YSK tarafından verilen mühürsüz pusula kararı gibi kararlara

¹⁵⁴Esra Nur Tuğan,"Emekli Hakimlerin Bakış Açısıyla Türkiye'de Yargı Etiği", **Doktora Tezi**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kamu Yönetimi Bilim Dalı, Ankara, 2020, s.212.

¹⁵⁵Mustafa Uluçakar, Mehmet Fatih Çınar, "Türkiye'de Yargı ile Siyaset İlişkisinin Kuvvetler Ayrılığı Perspektifinden Analizi", **İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt. 7, Sayı. 1, 2020, s. 126-141.

ve AYM tarafından verilen bazı kararların uygulanmamasına atıf yapılarak vurgulanmıştır. Yine benzer şekilde, Erdem¹⁵⁶ ise yapmış olduğu araştırmada yargıya yönelik güven duygusunun her geçen gün daha da azaldığının tespit edildiğini belirtmiştir. Dolayısıyla, araştırmamız bulguları literatürü destekler mahiyettedir.

Literatürdeki farklı araştırmalara ek olarak, yapılan çeşitli toplumsal araştırmalar da araştırmamızın bulguları ile paralellik göstermektedir. Bunlardan birisi olan, 2022 Haziran ayı içerisinde yapılan ve 28 ilde toplam 2123 kişinin katılımı ile gerçekleştirilen bir araştırmada¹⁵⁷ yargı ve mahkemeler 10 üzerinden 3,6 puan ile değerlendirilmiştir. Ayrıca yargı ve mahkemeler, kurumlara güven listesinin 7. sırasında yer almıştır. 2019 Haziran ayı içerisinde yapılan farklı bir araştırmada¹⁵⁸ ise araştırmaya katılanların %48,5'i Türkiye'de yargının, %37,7'si mahkemelerin bağımsız olmadığını belirtmiştir. Çok çarpıcı bir bulgu olarak ise Türkiye'de makam/mevki sahibi biri ile sıradan vatandaş mahkemelik olsa eşit koşullarda yargılanmayacağını düşünenlerin oranı %79 olarak tespit edilmiştir.

Ayrıca, katılımcıların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin değerlendirmeleri, demografik özellikleri ve siyasi görüşlerine göre incelendiğinde bunların; cinsiyete, gelire ve ikamet ettikleri ilçeye göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) ancak yaşa, medeni hale, eğitim durumuna ve siyasi görüşe göre anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmüştür. Genel olarak yaşın artmasının, evli olmanın, eğitim düzeyinin düşük olmasının ve sağ görüşlü olmanın; yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin olumlu değerlendirmeleri arttıran etkenler oldukları söylenebilir. Çünkü evlilerin, sadece okuryazar düzeyinde olanların, 55-64 yaş arasında bulunanların ve sağ görüşlülerin olumlu değerlendirmelerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifade ile 18-24 yaş arasındaki genç kuşağın, bekarların, eğitim düzeyi yüksek olanların ve sol siyasi görüşte bulunanların daha olumsuz değerlendirmelere sahip olduğu tespit edilmiştir.

¹⁵⁶Fazıl Hüsnü Erdem, "Türkiye'de Yargının Hukuk Ötesi Sorunları", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 24, Sayı. 40, 2019, s. 3-30.

¹⁵⁷Metropoll Türkiye'nin Nabzı Araştırması, 2022., <https://tele1.com.tr/metropollun-guven-arastirmasi-guvensizligi-ortaya-cikardi-690212>, (Erişim Tarihi: 19.11.2022).

¹⁵⁸Sodev Araştırması, Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Araştırması Raporu, 2019, <https://sodev.org.tr/sodev-yargi-bagimsizligi-ve-yargiya-guven-arastirmasi-raporu-aciklandi/>, (Erişim Tarihi: 19.11.2022).

Son olarak, katılımcıların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin değerlendirmeleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde tüm değişkenler arasında gücü $r=0,527$ ile $r=0,838$ arasında değişen pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunduğu görülmüştür. En güçlü ilişki tarafsızlık ve insan onuruna saygılı olma ve eşitlik değişkenleri arasında; en zayıf ilişki ise bağımsızlık ve mahremiyet değişkenleri arasında bulunmuştur. Buna göre, yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin alt unsurlardan birisindeki olumlu gelişmenin diğerlerine de en az orta düzeyde bir ilişki ile gelişme olarak yansıdığı ve bu unsurların tamamının bir bütün olarak ele alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye’de yargı etiği ilkeleri ve vatandaşların yargı etiği algısının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın sonuçlarını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- Katılımcılar, Türkiye’deki yargı sistemi ile ilgili olarak “oldukça olumsuz” düşüncelere sahiptirler ve memnuniyet düzeyi %50,8 olarak hesaplanmıştır.
- Mahkemeleri, katılımcıların %60,2’si güçlü olanın sözünün geçtiği yer ve %53,5’i mağdurların/güçsüzlerin korunmadığı yer olarak nitelendirmektedir.
- Katılımcıların %57,4’ü yargılama sürecinin hızlı işlemediğini düşünmektedir.
- Katılımcıların %45,6’sı adaletin tecelli etmediğini düşünmektedir.
- Yine katılımcıların %61,6’sı yani yaklaşık üçte ikisi mevcut yasaların suç işlemeyi engellemediğini, %73,7’si yani yaklaşık olarak her dört katılımcıdan üçü bir yargı reformuna ihtiyaç olduğunu düşünmektedir.
- Katılımcıların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin değerlendirmeleri incelendiğinde bunlardan genel olarak memnuniyet düzeyleri yaklaşık olarak %50 olmuştur. Alt başlıklar ise memnuniyet en yüksekten düşüğe doğru; mahremiyet, insan onuruna saygılı olma ve eşitlik, mesleğe yarışırılık, yargıya güven, tarafsızlık, dürüstlük ve tutarlılık, liyakat ve meslekte özenli davranma ve bağımsızlık olarak sıralanmıştır. Ancak en

yüksek oran dahi (mahremiyette) %50'nin biraz üstüne çıkmış, %60'a ulaşamamıştır.

- Ayrıca, katılımcıların yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin değerlendirmeleri, demografik özellikleri ve siyasi görüşlerine göre incelendiğinde bunların; cinsiyete, gelire ve ikamet ettikleri ilçeye göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) ancak yaşa, medeni hale, eğitim durumuna ve siyasi görüşe göre anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmüştür. 18-24 yaş arasındaki genç kuşağın, bekarların, eğitim düzeyi yüksek olanların ve sol siyasi görüşte bulunanların daha olumsuz değerlendirmelere sahip olduğu tespit edilmiştir.
- Son olarak, yargı ilkeleri ve yargı etiğine ilişkin alt unsurlardan birisindeki olumlu gelişmenin diğerlerine de en az orta düzeyde anlamlı bir ilişki ile olumlu bir gelişme olarak yansıdığı ve bu unsurların tamamının bir bütün olarak ele alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- ADAMS**,Guy B.; “Administrative Ethicsand the Chimera of Professionalism: The Historica Context of Public Service Ethics”, **Handbook of Administrative Ethics**, Ed. Terry L. Cooper, 2. Edition, New York, Marcel Dekker Incorporated, USA, 2000, ss. 117-139.
- AKIN**, İbrahim ve Tansu Akın, **Yargı Etiği**, 2. Baskı, Ankara Barosu Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2014.
- AKIN**, Uğur; “Etik İlkelerinin Kurumsallaştırılması: Bakanlık Merkez Teşkilatlarında Durum”, **Kamu Etiği Sempozyumu Bildirisi**, TODAİE Yayınları, Ankara, 2009.
- ALTINKURT**, Yahya;**YILMAZ**, Kürşad; "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Mesleki Etik Dışı Davranışlar İle İlgili Görüşleri", **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt. 11, Sayı. 22, 2011, s. 113-128.
- ATEŞ** Hamza ve Bülent Oral, “Kamu Yönetiminde Etik: Kültürel Temeller ve “Örgütsel Ruhçuluk” Kuramı Ekseninde Bir Analiz”, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt. 5, Sayı.1, 2003, ss. 55-71.
- AY**, Canan; “İşletmelerde Etiksel Karar Almada Kültürün Rolü”, **Celal Bayar Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Cilt. 12, Sayı. 2, 2005, ss. 31-52.
- AYDIN**, Mustafa; “Değerler, İşlevleri ve Ahlak”, **Eğitime Bakış Dergisi**, Sayı. 19, 2011, ss. 39-45.
- BALCIOĞLU**, Ercan; “Adalet Etiği: Yargıç ve Savcıların Suç ve Sapma Davranışlarının Gözetim ve Denetimi”, **Meslek Etiği Kavramı**, Ed. Selçuk Atak ve Serdar Kenan Gül, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, ss. 14-44.
- BARNETT**, Tim, KenBass, Gene Brown, “Ethical Ideology and Ethical Judgment Regarding Ethical Issues in Business”, **Journal of Islamic Ethics**, Vol. 13, No. 6, 1994, ss. 469-480.
- BAYDAR**, Tülay; “Yönetim Etiği Açısından İngiltere’deki Kamu Yönetimi Uygulamaları”, **Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, 2004.
- BAYRAM**, Ahmet Kemal; “Modern Etik ve Siyaset”, **2. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sakarya, 2005, ss. 43-55.

- BERGSON**, Henri; **Etik ve Politika Dersleri**, Çev. B. Garen Beşiktaşlıyan, 1. Baskı, Pinhan Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- BİRGİLİ**, Mehtap; “Mesleki Yönetişimde Bir Model Önerisi: Mesleki Etik Çerçeve Sözleşmesi”, **Kamu Etiği Sempozyum Bildirileri Kitabı 1**, TODAİE Yayınları, Ankara, 25-26 Mayıs 2009, ss. 599-615.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYUŞTURUCU VE SUÇ OFİSİ**, “Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu”, Çev. Mustafa Saldırım vd.,Kuban Yayıncılık, Ankara, 2020.
- BOLDİZAR**, Alexander and Outi Korhonen, Ethics, “Moralsand International Law”, **European Journal of International Law**, Vol. 10, 1999, ss. 279-311.
- BORONDO**, Jorge Pelegrín vd.; “Does Ethical Judgment Determine the Decisionto Become a Cyborg?: Influence of Ethical Judgment on the Cyborg Market”, **Journal of Business Ethics**, Vol. 161, 2018, ss. 5-17.
- CANE**, Peter; “Morality, Lawand Conflicting Reasons for Action”, **Cambridge Law Journal**, Vol. 71, No. 1, 2012, ss.59-85.
- CEVİZCİ**, Ahmet; **Etiğe Giriş**, 1. Baskı, Paradigma Yayınları, İstanbul, 2002.
- CEVİZCİ**, Ahmet; **Etik ve Ahlak Felsefesi**, 2. Baskı, Say Yayınları, İstanbul, 2015.
- CEVİZCİ**, Ahmet; **Felsefe Sözlüğü**, 3. Baskı, Paradigma Yayıncılık, İstanbul, 1999.
- CİRİT**, İsmail Rüştü; “Açış Konuşması”, **Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Etik İlkeler Çalıştayı**, Ed. Mustafa Saldırım ve Gözde Hülagu, Antalya, 12-16 Mayıs 2017, ss.9-15.
- COHEN**, Jeffery, Laurie Pantand David Sharp, “A Validation and Extension of a Multidimensional Ethics Scale”, **Journal of Business Ethics**, Vol. 12, No. 1, 1993, ss. 13-26.
- COUGHLAN** Richard; “Codes, ValuesandJustifications in the Ethical Decision Making Process”, **Journal of Business Ethics**, Vol. 59, No. 1-2, 2005, ss.45-53.
- ÇAKAR**, Rümeyza; “Yargı Etiği İlkeleri”, **Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2020.
- ÇETİNER**, Selma; **Yargı Etiği (Yargı Erki ve Değerler)**, Seçkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2016.

- DOĞRU**, Canan; “Muhasebe Çalışanlarının Kişisel Karakteristikleri, Etik Felsefeleri ve Algılanan Sosyal Sorumluluk Düzeylerinin Etik Yargılama Üzerine Etkileri”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Gebze, 2011.
- DONALTON**, John; **Key Issues in Business Ethics**, Academic Press, Great Britain, 1989.
- ERDEM**, Fazıl Hüsnü; "Türkiye’de Yargının Hukuk Ötesi Sorunları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 24, Sayı. 40, 2019, s. 3-30.
- ERDEM**, Orhan ve Metin Dikici, “Liderlik ve Kurum Kültürü Etkileşimi”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt. 8, Sayı. 29, 2009, ss. 198-213.
- ERDİNÇ**, Tahsin; “Hukuk Devletinde Siyasette ve Yönetimde Etik (Ahlak)”, **Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu**, Adapazarı, 1998, ss. 555-592.
- ERİM**, Gizem; “Kamu Yönetiminde Etik Anlayışı: Türk Kamu Yönetimi Ve İngiliz Kamu Yönetiminde Etik Uygulamaların Karşılaştırmalı Analizi”, **Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kamu Yönetimi Bilim Dalı, Konya, 2018.
- ERKİZAN**, Hatice Nur Beyaz; **Aristoteles Yazıları: Etik ve Politika Üzerine**, 1. Baskı, Sentez Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- ERYILMAZ**, Bilal; **Kamu Yönetimi**, 7. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2014.
- FARABI**; Mutluluğun Kazanılması, Çev. Ahmet Arslan, 6. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2020.
- FRISCHHUT**, Markus; **The Ethical Spirit of EU Law**, Springer International Publishing, 2019.
- GÖKALP**, Nurten; "Yaşlılık ve Etik", **Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)**, Cilt. 3, Sayı. 2, 2017, s. 209-219.
- GÖKÇE**, Orhan; H. Hakan Afacan ve H. Tuğba Eroğlu, **Toplumbilim (Ders Notları)**, Konya, 2010.
- GÖZÜM**, Sait; “Değişen Dünyada Etik Anlayışı”, **Executive Excellence**, Cilt. 3, Sayı. 29, 1999, s. 11.
- GREENE**, Jeffrey D.; **Public Administration in The New Century: A Concise Introduction**, Wadsworth Publishing, Belmont, United States, 2004.

HAKİM VE SAVCILAR KURULU, “2020 Faaliyet Raporu”, **Strateji Geliştirme Bürosu**, 2020, ss. 1-118.

HART, David K.; “Administration and The Ethics of Virtue: In All Things, Choose First for Good Character and Thenfor Technical Expertise”, **Handbook of Administrative Ethics**, Ed. Terry L. Cooper, 2. Edition, New York, Marcel Dekker Incorporated, USA, 2000, ss. 131-148.

HAŞLAK, İrfan; “Etik Kongresinin Ardından”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt. 1, Sayı. 1, 2006, ss. 185-192.

HEYWOOD, Andrew; **Siyasetin Temel Kavramları**, 1. Baskı, Adres Yayınları, Ankara, 2012.
Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi, Cilt. 7, 2003, ss. 119-158.

İŞIKTAÇ, Yasemin; “Hukuk, Etik İlişkisinde Yeni Gelişmeler”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt. 58, Sayı. 1-2, 2000, ss. 3-14.

İNCEOĞLU, Sibel; **Devlette Etikten Etik Devlete: Yargıda Etik**, TÜSİAD, İstanbul, 2012.

İŞGÜDEN, Burcu ve AdemÇabu, “Meslek Etiği ve Meslek Etiğinin Meslek Yaşamı Üzerindeki Etkileri”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt. 9, Sayı. 16, Aralık 2006, ss. 59-86.

İŞTEN, İnanç; “Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı”, **Gaziantep Üniversitesi**

JUNG, Insung; “Ethical Judgments and Behaviors: Applying a Multidimensional Ethics Scaletto Measuring ICT Ethics of College Students”, **Computers&Education**, Vol. 53, 2009, ss. 940–949.

KAPLAN, Çetin; “Kamu Yönetiminde Etik ve Kamu Çalışanlarının Etik Kavramını Algılayışları”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt. 14, Sayı. 3, 2009, ss.343-355.

KARAKOÇ, Yusuf; “Hukuk-Etik İlişkisi”, **Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Arkivi**, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2010,ss. 91-96.

KARASAR,Niyazi;**Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler**, Konya, 2016, Nobel Yayıncılık.

KESGİN, Ahmet; "Etik Üstüne", **Dinî Araştırmalar**, Cilt. 12, Sayı. 35, 2009, s. 143.

KILAVUZ, Raci; “Yönetmelik Etik Ve Halkın Yönetmelik Etik Oluşumuna Etkileri”, **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt. 26, Sayı. 2, Aralık 2002, ss. 255-266.

- KILIÇ**, Muharrem; **Yargı Adaleti ve Etiği Açısından Yargı Mensuplarının Sosyal Medya Kullanımı**, SETA Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2021.
- KIREL**, Çiğdem; **Örgütlerde Etik Davranışlar, Yönetimi ve Bir Uygulama Çalışması**, **Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları**, No: 1211, İ.İ.B.F. Yayınları, No: 168, 2000.
- KOYUNCU**, Nuran ve Ümmügülsüm Gök, “Türk Hukuk Tarihinde ve Karşılaştırmalı Hukukta Hakimlik Mesleğine Giriş ve Hakim Yardımcılığı”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 2, Sayı.1, 2019, ss. 68-86.
- KUÇURADI**, İonna; “Felsefi Etik ve Meslek Etikleri”, **Etik ve Meslek Etikleri: Tıp, Çevre, İş, Basın, Hukuk ve Siyaset**, Haz. Harun Tepe, Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara, 2000, ss. 17-32.
- KUTLU**, Mustafa; “Hukuk Devletinde Hakim Meşruiyetinin Görünüm Biçimleri”,
- LONG**, Anthony Arthur vd.; **Etik Kuramları**, Çev. Mehmet Türkeri, 5. Baskı, Lotus Yayınevi, İstanbul, 2019.
- MAHMUTOĞLU**, Abdulkadir; “Etik ve Ahlak: Benzerlikler, Farklılıklar ve İlişkiler”, **Türk İdare Dergisi**, Cilt. 81, , Sayı. 463-464, Haziran-Eylül 2009, ss.225-250.
- MCMAHON**, Joan Marie, “An Analysis of the Factor Structure of the Multidimensional Ethics Scale and a Perceived Moral Intensity Scale, and the Effects of Moral Intensity on Ethical Judgment”, **Doctoral Thesis**, State University Virginia Polytechnic Institute Philosophy Major Science, Blacksburg, Virginia, 2002.
- METİN**, Yüksel; “Türkiye’de Yargı Bağımsızlığına İlişkin Kimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Anayasa Yargısı**, Cilt. 26, Sayı. 1, ss. 217-272.
- MİNER**, Roger J.; “Judicial Ethics in the Twenty-First Century: Tracing the Trends”, **Hofstra Law Review**, Vol. 32, No. 4, 2004, ss. 1007-1137.
- NGUYEN**, Nhung T. and Michael D. Biderman, “Studying Ethical Judgments and Behavioral Intentions Using Structural Equations: Evidence from the Multidimensional Ethics Scale”, **Journal of Business Ethics**, Vol. 83, No. 4, 2008, ss. 627-640.
- NGUYEN**, Nhung T. vd.; “Moral Issues and Gender Differences in Ethical Judgment using Reidenbach and Robin’s Multidimensional Ethics Scale: Implications in Teaching of Business Ethics”, **Journal of Business Ethics**, Vol. 77, No. 4, 2008, ss. 417-430.

- NUTAL**, Jon; **Ahlak Üzerine Tartışmalar: Etiğe Giriş**, Çev. Abdullah Yılmaz, 1. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1997.
- ÖNEN S.** Mustafa ve Ali Yıldırım, “Kamu Yönetiminde Etik Denetimi: OECD Ülkeleri Örneği”, **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, Cilt. 5, Sayı. 1, 2014, ss. 103-126.
- ÖRSELLİ**, Erhan; “Türkiye’de Toplumsal ve Yönetimsel Etik Değerler ile İkilimler: Uygulamalı Bir Araştırma”, **Doktora Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Konya, 2010.
- ÖRSELLİ**, Erhan; “Yargıda Etik Değerler ve Yargıya Güven”, **Değerler Bilançosu**, Ed. Hasan Hüseyin Bircan ve Bülent Dilmaç, Çizgi Kitabevi, Konya, 2016, ss.45-63.
- ÖRSELLİ**, Erhan; **Türkiye’de Yargıya Güven**, Çizgi Yayınevi, 1.Baskı, Konya,2016.
- ÖZDEMİR**, Murat; “Kamu Yönetiminde Etik”, **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt. 4, Sayı. 7, 2008, ss. 179-195.
- ÖZEKES**, Muhammet; “Ülkemizde Yargı Etiği Sorunlarına Örneklerle Bir Bakış”, **Yasama ve Yargı Etiği Alanındaki Gelişmeler Uluslararası Konferansı**, 18 Şubat 2009, Ankara, ss. 1-8.
- ÖZEN**, Muharrem; “Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme, Uygulamalar ve Bağımsızlığı Sağlamaya Yönelik Çözüm Önerileri”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl. 68, Sayı. 1, 2010, ss. 31-65.
- ÖZKUL**, Fatih; “Anayasamızda Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı. 3, 2016, ss 200-263.
- ÖZLEM**, Doğan; “Değer Felsefesi”, **Günümüzde Felsefe Disiplinleri**, Der. Doğan Özlem, İnkılap Kitabevi, 3. Basım, İstanbul, 2007, ss. 389-418.
- ÖZLEM**, Doğan; **Kavram ve Düşünce Tarihi Çalışmaları: Kavramlar ve Tarihleri II**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2006.
- PEHLİVAN-AYDIN**, İnyet; **Yönetimsel Mesleki ve Örgütsel Etik**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2001.
- PİEPER**, Annemarie; **Etiğe Giriş**, Çev. Veysel Atayman ve Gönül Sezer, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999.
- SALDIRIM**, Mustafa; “Projenin Tanıtımı”, **Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Açılış Sempozyumu**, Ed. Mustafa Saldırım vd., Ankara, 13-14 Nisan 2017, ss-14-19.

- SARI**, Cengiz; “Meslek Etiği Ve Türkiye’de Yargının Etik Yapılanması”, **Doktora Tezi**, Bülent Ecevit Üngversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Zonguldak, 2013.
- SAYLAM**, Görkem; “Kamu Yönetiminde Etik Çalışmalar ve Türkiye’deki Son Gelişmeler”, **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yönetim Bilimleri Bilim Dalı, Ankara, 2007.
- SHEERAN**, Patrick J.; **Ethics In Public Administration: A Philosophical Approach**, Vol. 1, Greenwood Publishing, London, 1993.
- SOLMAZGÜL**, İsmail; “Yargı Etiği İlkeleri Ve Türk Yargı Sistemi Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar”, **Yüksek Lisans Tezi**, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Muğla, 2016.
Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt. 13, Sayı. 2, 2014, ss. 285-313.
- ŞAHİN**, Ali vd.; **Etik ve Güven**, 1. Baskı, Atlas Akademi Yayınları, Konya, 2016.
- TEPE**, Harun; “Yargı Etiği’ ya da Yargıda Etik: Yargı Nasıl Etik Olur?”, **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı. 7, 2017, ss. 85-96.
- TERHECHTE**, Jörg Philipp; “Judicial Ethicsfor a Global Judiciary – How Judicial Networks Createtheirown Codes of Conduct”, **German Law Journal**, Vol. 10, No. 4, 2009, ss. 501-5114.
- TOMASİ**, Claudio; “Program Açış Konuşması”, **Yargıtaç Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Açış Sempozyumu**, Ed. Mustafa Saldırım vd., Ankara, 13-14 Nisan 2017, ss-7-10.
- TOPRAK**, Zeynep İspir; “Meslek Etikleri Etikten Bağımsız mıdır?”, **Kamu Etiği Sempozyum Bildirileri Kitabı 1**, TODAİE Yayınları, Ankara, 25-26 Mayıs 2009, ss. 375-383.
- TUĞAN**, Esra Nur ve Uğur Ömürgönülşen, “Türkiye’de Yargı Etiği İlkeleri Üzerine Bir İnceleme”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt. 24, Aralık Özel Sayısı, 2020, ss. 85-100.
- TUĞAN**, Esra Nur; “Emekli Hâkimlerin Bakış Açısıyla Türkiye’de Yargı Etiği”, **Bütünleşik Doktora Tezi**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, 2020.
- TUNCAY**, A. Can; **Hukuksal Etik Dersleri**, 4. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2019.

- TURGUT**, Hasan; “Osmanlı’dan Günümüze Türk Hukukunda Yargı Etiği ve Hakimin Vasıfları”, **Yüksek Lisans Tezi**, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Kırıkkale, 2008.
- TÜSİAD**, **Devlette Etikten Etik Devlete: Kamu Yönetiminde Etik: Kavramsal Çerçeve ve Uluslararası Uygulamalar Cilt 1**, 3. Baskı, TÜSİAD Yayınları, Ankara, 2005.
- UÇAK**, Olca; “Mesleki Etik Kapsamında Basının Adil Yargılanma Hakkı İlkesine Yaklaşımı”, **Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Genel Gazetecilik Bilim Dalı, İstanbul, 2010.
- ULUÇAKAR**, Mustafa; **ÇINAR**, Mehmet Fatih; "Türkiye’de Yargı ile Siyaset İlişkisinin Kuvvetler Ayrılığı Perspektifinden Analizi", **İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt. 7, Sayı. 1, 2020, s. 126-141.
- USTA**, Aydın; “Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetiminde Etik ve Ahlak”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt. 1, Sayı. 2, 2011, ss. 39-50
- VOLCANSEK MARY L.**; “Codes Of Judicial Ethics: Do They Affect Judges’ Views Of Proper Off-The-Bench Behavior?”, **American Business Law Journal**, Vol. 17, Issue. 4, 1986, ss. 493-505.
- WEBER**, Max; **Sosyoloji Yazıları**, Çev. Taha Parla, 1. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul, 2019.
- WELCH**, Eric W. and Sanjay K. Pandey, “E-Government and Bureaucracy: Toward a Better Understanding of Intranet Implementation and Its Effect on Red Tape”, **Journal of Public Administration Research and Theory**, Vol. 17, 2014, ss. 379-404.
- WENDEL**, W. Bradley; “Legal Ethics and the Separation of Law and Morals”, **Cornell Law Faculty Publications**, Vol. 91, Issue. 1, 2005, ss. 67-126.
- YAMAN**, Abdülsemet; **Türk Kamu Yönetiminde Etik Uygulamaları ve Kamu Çalışanlarının Etik Değerlere Bağlılığının Değerlendirilmesi İçişleri Bakanlığı Örneği**, 1. Baskı, Akademisyen Kitabevi, Ankara, 2018.
- YATKIN**, Ahmet; **Kamuda Etik Yönetimi**, 1. Baskı, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2015.
- YAZICI**, Sedat; **Felsefeye Giriş**, 1. Baskı, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 1999.
- YAZICIOĞLU**, Yahşi; **ERDOĞAN**, Samiye; “**SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**”, Ankara, 2014, Detay Yayıncılık.

YILMAZ, Ejder; “Judicial Ethics”, **Public and Private International Law Bulletin**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Cilt. 40, Sayı. 2, 2020, ss. 1293-1311.

YILMAZ, Ejder; “Yargı Etiği”, **Public and Private International Law Bulletin**, Cilt. 40, Sayı. 2, 2020, ss. 1293-1311.

YILMAZ, Halit; **Türkiye’nin Yargı Bağımsızlığına İlişkin Sorunları**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2009.

YILMAZ, Kürşad; **ALTINKURT**, Yahya; "Öğretmen adaylarının mesleki etik dışı davranışlar ile ilgili görüşleri ", **İş Ahlakı Dergisi**, Cilt. 2, Sayı. 2, 2009, s. 72.

YOLCU, Serkan; **Anayasa Yargısında Sosyal Hakların Korunması**, Seçkin Hukuk, 1. Baskı, Ankara, 2018.

YÜKSEL, Mehmet; “Etik Kodlar, Ahlak ve Hukuk”, **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı. 1, 2015, ss. 9-26.

YÜKSEL, Mehmet; “Modernleşme Bağlamında Hukuk ve Etik İlişisine Sosyolojik Bir Bakış”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt. 57, Sayı. 1, 2002, ss. 177-195.

YÜKSEL, Metin; “Türkiye’de Yargı Bağımsızlığına İlişkin Kimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Anayasa Mahkemesi’nin 48. Kuruluş Yıldönümü Sempozyumu**, Ankara, 2010, ss. 217-272.

AVRUPA KONSEYİ, Türkiye’de Yargı Etiğinin Güçlendirilmesi Projesi, [https://www.coe.int/tr/web/ankara/project-on-strengthening-judicial-ethics-in-turkey#%2210278365%22:\[\],%2219179732%22:\[\]{}](https://www.coe.int/tr/web/ankara/project-on-strengthening-judicial-ethics-in-turkey#%2210278365%22:[],%2219179732%22:[]{}), (Erişim Tarihi: 15.08.2021)

AYDIN, İnyet; “Kamuda Etik” https://www.tbmm.gov.tr/etik_komisyonu/belgeler/makale_KamudaEtik-InayetAydin.pdf (Erişim 08.07.2021)

BANGALOR YARGI ETİĞİ İLKELERİ, 25-26 Kasım 2002, <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/4a92e0cc-e94b-4912-aaf9-5dfc5b885e98.pdf> (Erişim Tarihi: 29.10.2021)

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YARGI BAĞIMSIZLIĞI TEMEL İLKELERİ, 1985, <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/51159f30-8d0e-4bb4-becc-1446b51d1a5d.pdf> , (Erişim Tarihi: 17.10.2021)

EGİAD, “Türkiye’de Yargının Sorunları ve Çözümler”, <https://www.egiad.org.tr/wp-content/uploads/arastirma-raporlari/yarginin-sorunlari.pdf> , (Erişim Tarihi: 20.10.2021)

HAKİMLERİN STATÜLERİNE İLİŞKİN AVRUPA ŞARTI,
<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/6b93439f-7312-4e49-a52d-7e0e2790845a.pdf> , (Erişim Tarihi:23.10.2021)

KILIÇ, Muharrem; “Türk Yargı Etiği Bildirgesi”,
<https://setav.org/assets/uploads/2019/03/P234-TYEB.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

LUBET, Steven; “Judicial Discipline and Judicial Independence”, Law and Contemporary Problems, Duke University School of Law, Vol. 61, No. 3, 1998, ss. 59-74, <http://www.jstor.org/stable/1192416>(Erişim Tarihi: 11.12.2021)

SODEV ARAŞTIRMASI – YARGI BAĞIMSIZLIĞI VE YARGIYA GÜVEN ARAŞTIRMASI RAPORU HAZİRAN 2019. <https://sodev.org.tr/sodev-yargi-bagimsizligi-ve-yargiya-guven-arastirmasi-raporu-aciklandi/>(Erişim Tarihi: 19.11.2022)

SODEV, “Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Araştırması Raporu”,
<https://sodev.org.tr/sodev-yargi-bagimsizligi-ve-yargiya-guven-arastirmasi-raporu-aciklandi/>, (Erişim Tarihi: 28.12.2021)

TÜİK 2022 YILI ADRESE DAYALI NÜFUS KAYIT SİSTEMİ SONUÇLARI.
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (Erişim Tarihi: 26.11.2022)

TÜRK YARGI ETİĞİ BİLDİRGESİ,
<https://rayp.adalet.gov.tr/Resimler/1/dosya/etik-bildirge.pdf>, (Erişim Tarihi:03.11.2021)

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ MESLEK KURALLARI,
<https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/meslek-kurallari-5433> (Erişim Tarihi: 21.11.2021)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ ARAŞTIRMA MERKEZİ, Venedik Komisyonu (Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu), Türkiye’ye İlişkin Görüşleri, Seçimler Yargı ve Referanduma İlişkin Karar ve Uygulama Kodları, https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/venedik_komisyonu.pdf

YARGIDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN İSTANBUL BİLDİRGESİ,
<https://www.yargitay.gov.tr/documents/0616uymzirvesiturkce.pdf> , (Erişim Tarihi:13.07.2021)

EKLER1: Anket Soruları

Türkiye' de Yargı Etiği İlkeleri ve Vatandaşların Yargı Etiği Algısı

İyi günler,

Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi kapsamında gerçekleştirilen bu çalışma toplumun yargı etiğine bakış açısını analiz etme amacıyla gerçekleştirilmektedir. Verdiğiniz bütün bilgiler bilimsel amaçlar için kullanılacak olup, soruları içtenlikle cevaplamanız çalışmanın sonuçlarının sağlıklı olması adına önem taşımaktadır.

Göstermiş olduğunuz ilgi ve ayırdığınız zaman için şimdiden teşekkür eder, saygılarımızı sunarım.

Hatice Kübra Özdemir

Prof. Dr.

Erhan ÖRSELLİ

Görüşülen Kişinin;

Cinsiyeti

1() Erkek

2() Bayan

Yaşı

1() 18-24

2() 25-34

3() 35-44

4() 45-54

5() 55-64

6() 65 ve

üstü

Medeni Durum

1() Evli

2() Bekâr

3() Eşinden

Ayrı

Eğitim Durumu

- 1() Okur-yazar
2() İlkokul
3() Ortaokul
4() Lise
5() Üniversite
6() Yüksek
Lisans
7() Doktora

Mesleği

- 1() Devlet Memuru
2() Çiftçi/Ziraatçı/Besici
3() İşçi
4() Öğrenci
5() Ev Hanımı
6() İşsiz/İş
arıyor
7() Özel sektör çalışanı
8() Küçük
Esnaf/Zanaatkâr
9() Öğretmen/Öğretim Üyesi
10() Emekli
11() Tüccar/İş adamı/Sanayici
12() Yargı
mensubu
13() Serbest meslek erbabı (Avukat, Doktor, Mühendis vb.)

Gelir Durumu

- 1() Alt Gelir
2() Orta
Gelir
3() Üst Gelir

S1. Her şeyi göz önünde bulundurarak şimdilerde hayatınızdan ne kadar memnun olduğunuzu söyler misiniz?

- 1() Çok memnunum
2()
Memnunum
3() Ne
memnun ne de değilim
4() Memnun değilim
5() Hiç
6() Fikrim
memnun değilim
yok

S2. Gelecekte ne kadar umutlusunuz?

- 1() Çok umutluyum
2()
Umutluyum
3() Ne
umutsuz ne de umutluyum
4() Umutlu değilim
5() Hiç
6() Fikrim
umutlu değilim
yok

S3. Siyasi görüş olarak kendinizi “sağ” ya da “sol” görüş içerisinde nereye konumlandırırsınız? 0’dan uzaklaştıkça sağ görüşe yaklaşmakta olduğunuzu düşünerek rakamlardan birisini tercih ediniz.

Sol									Sağ		
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
()	()	()	()	()	()	()	()	()	()	()	

S4. Siyasi yelpazede kendinizi nereye ait görüyorsunuz? (En fazla iki seçenek işaretlenebilir)

1() Muhafazakâr

Milliyetçi

2()

Milliyetçi/Muhafazakâr

3()

4() Liberal

5() Solcu

Demokrat

6() Sosyal

7() Cumhuriyetçi/Kemalist

8() Ulusalçı

9() Diğer(Lütfen belirtiniz).....

S5. Genel olarak değerlendirdiğinizde Mahkemeler ve Yargı Size ne anlam ifade ediyor?

	Katılıyorum	Katılmıyorum
A. Suçluların cezalandırıldığı yer	1()	2()
B. Adaletin dağıtıldığı, yani haklı ile haksızın ayırt edildiği yer	1()	2()
C. Güçlü olanın sözünün geçtiği yer	1()	2()
D. Mağdurların/güçsüzlerin korunduğu yer	1()	2()

S6. Sizde yargılama süreci ülkemizde hızlı işliyor mu?

1() Evet

2() Kısmen

3() Hayır

4() Fikrim

yok

S7. Ülkemizde yargılama sonucunda adaletin tecelli ettiğine inanıyor musunuz?

1() Evet

2() Kısmen

3() Hayır

4() Fikrim

yok

S8. Ülkemizde mevcut yasaların bireyleri suç işlemekten alıkoyduğunu düşünüyor musunuz?

1() Evet

2() Kısmen

yok

3() Hayır

4() Fikrim

S9. Ülkemizde yargı reformuna ihtiyaç olduğunu düşünüyor musunuz?

1() Evet

2() Hayır

3() Fikrim

yok

S10. Ülkemizde mahkeme ve yargı mensuplarının daha iyi denetlenmesi gerekli midir?

1() Evet

2() Hayır

3() Fikrim

yok

S11. Bugüne kadar herhangi bir Mahkemeye hiç işiniz düştü mü veya hiç mahkemeye gittiniz mi? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

1() Hiç gitmedim

2() Davacı

olarak

3() Davalı

olarak

4() Bilirkişi olarak

5() Şahit

olarak

6() Sanık

olarak

7() Mağdur olarak

8() İzleyici/Re

fakatçi olarak

S12. Mahkemeye gittiğinizde aldığınız sonuç sizi tatmin etti mi?

1() Oldukça tatmin etti

2() Tatmin

etti

3() Sonuç ne

tatmin etti, ne de etmedi

4() Tatmin etmedi

5() Hiç

tatmin etmedi

6() Fikrim

yok

S13. Yeniden bir işiniz düşse, mahkemeye gitme konusunda tereddüt eder misiniz?

1() Evet, tereddüt ederim

2() Hayır,

tereddütsüz mahkemeye giderim

S14. Ülkemizdeki yargı sisteminden ve işleyişinden ne kadar memnunsunuz?

1() Çok memnunum

2()

Memnunum

3() Ne

memnun ne değilim

4() Memnun değilim

5() Hiç

memnun değilim

Türkiye'deki Yargı Organlarını ve Yargı Sistemini Değerlendirdiğinizde Aşağıdaki İfadelere Ne Ölçüde Katıldığınızı Belirtir Misiniz?

Lütfen ilgili seçeneğe X işareti koyunuz.	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyor ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
S15. Türkiye'de yargı organları dış baskı ve tehditleri dikkate almadan karar vermektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S16. Türkiye'de yargı organları siyasi partiler ve/veya kişilerin etkisinden bağımsız karar vermektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S17. Türkiye'de yargı organları kendi bağımsızlığını korumak için çaba göstermektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S18. Türkiye'de hakimler ve savcılar ülkedeki siyasal koşullara göre kararlar vermemektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S19. Türkiye'de hakimler ve savcılar medya baskısından etkilenmeden karar vermektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S20. Türkiye'de hakimler ve savcılar kamuoyu baskısından etkilenmeden karar vermektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S21. Türkiye'de yargı organları görevlerini tarafsızlık ilkesiyle yaparlar.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S22. Türkiye'de hakimler ve savcılar toplum içerisinde tarafsız olduklarına dair bir algının oluşması için çaba sarf etmektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S23. Türkiye'de hakimler devletin taraf olduğu davalarda adil kararlar vermektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S24. Türkiye'de hakimler ve savcılar siyasi kişilerin davalarında tarafsız kararlar vermektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S25. Türkiye'de hakimler ve savcılar görevlerini önyargıları olmadan yaparlar.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S26. Türkiye'de hakimler ve savcılar insan haklarına saygılıdır.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S27. Türkiye'de hakimler ve savcılar din, dil, ırk, cinsiyet, etnik köken gözetmeksizin kararlarında adil davranırlar.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S28. Türkiye'de hakimler ve savcılar karar verirken davalı / davacının toplumsal statüsünü dikkate almadan karar verirler.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S29. Türkiye'de adil yargılanma hakkı olduğuna inanıyorum.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S30. Türkiye'de yargı organları verdikleri kararlarda tutarlıdır.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S31. Türkiye'de hakimlerin ve savcılarının dürüst olduklarına inanırım.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S32. Türkiye'de hakimler kanunlarda yer alan cezaları bire bir uygulamaktadır.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S33. Türkiye'de hakimler ve savcılar toplum içerisinde sergiledikleri imaj ile yargıya olan güveni artmasına katkı sağlamaktadırlar.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()

Lütfen ilgili seçeneğe X işareti koyunuz.	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyor ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
S35. Türkiye’de hakimler ve savcılar kendi vicdanlarına göre adil kararlar vermektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S36. Türkiye’de yargı organları yargıya güvenin oluşmasında önemli katkıya sahibidir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S37. Türkiye’de hakimler ve savcılar mevcut baktıkları veya bakma ihtimalleri oldukları davalar hakkında görüş bildirmez ve yorum yapmazlar.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S38. Türkiye’de hakimler ve savcılar gizli kalması gereken bilgi ve sırları kendi yararına ya da başkalarının yarar veya zarar olabilecek şekilde kullanmazlar.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S39. Türkiye’de hakimler ve savcılar görevleri gereği gizli kalması gereken bilgilere erişim imkânı olanların, gizliliğe riayet etmesini sağlarlar.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S40. Türkiye’de hâkim ve savcılar rüşvet almamaktadır.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S41. Türkiye’de hakimler ve savcılar mesleki statülerini kişisel çıkarları için kullanmamaktadır.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S42. Türkiye’de hakimler ve savcılar baktıkları davalardan maddi menfaat bekleyerek karar vermezler.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S43. Türkiye’de hakimler ve savcılar avukatlar ile yakın ilişkiler kurmamaktadır.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S44. Türkiye’de hakimlerin ve savcılarının yakınlarının davasına bakmayacağına inanırım.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S45. Türkiye’de hakimler ve savcılar baktıkları davalardaki davalı / davacı ile sosyal hayatta arkadaşlık etmemektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S46. Türkiye’de hakimler ve savcılar liyakatli olarak görevlerinde yükselmektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S47. Türkiye’de yargı organları doğru kararlar verebilmek için özveri içindedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S48. Türkiye’de yargı organları yargılama süreçlerinde şartların elverdiği ölçüde hızlı kararlar vermektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S49. Türkiye’de hakimler ve savcılar toplum ve kamu yararına göre kararlar verirler.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
S50. Türkiye’de hakimler ve savcılar karar verirken toplumun vicdanına uygun olan kararlar vermektedir.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()

Anketimize katıldığınız için teşekkür ederiz.

EKLER2: Etik Kurulu İzni

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK
KURULU

BAŞKANLIĞI
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih : 11/03/2022 Toplantı Sayısı: 03 Karar No : 2022/88
Araştırmanın Başlığı	Türkiye'de Yargı Etiği İlkeleri ve Vatandaşların Yargı Etiği Algısı
Sorumlu Araştırmacı	Doç. Dr. Erhan ÖRSELLİ
Yardımcı Araştırmacı	Lisansüstü Öğrenci Hatice Kübra ÖZDEMİR
Etik Kurul Kararı	8977 sayılı başvuru değerlendirilmiş olup, araştırma Etik Kurul tarafından uygun görülmüştür.

ASLI GİBİDİR 11/03/2022

Doç. Dr. Ahmet KURNAZ Etik Kurul Başkanı

EKLER3: Fark Testlerine İlişkin Ortalama Değerler Tabloları

	YAŞ	N	Ort.	S.S.
Bağımsızlık	18-24	182	2,70	0,80
	25-34	170	2,80	0,92
	55-64	42	3,25	0,74
Tarafsızlık	18-24	181	2,78	0,80
	25-34	168	2,86	0,96
	55-64	42	3,32	0,87
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	18-24	182	2,87	0,88
	65 ve üzeri	23	3,51	1,13
Dürüstlük ve Tutarlılık	18-24	181	2,71	0,91
	25-34	170	2,88	1,01
	65 ve üzeri	22	3,55	1,17
Yargıya Güven	18-24	182	2,83	0,86
	35-44	116	2,92	0,91
	55-64	42	3,40	0,86
	65 ve üzeri	23	3,53	1,04
Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma	18-24	182	2,74	0,83
	55-64	42	3,18	0,84
Yargı İlkeleri ve Yargı Etiği	18-24	182	2,82	0,69
	55-64	42	3,27	0,70

	MEDENİ HAL	N	Ort.	S.S.
Bağımsızlık	Evli	315	2,98	0,92
	Bekâr	290	2,70	0,84
Tarafsızlık	Evli	314	2,98	0,94
	Bekâr	288	2,80	0,87
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	Evli	314	3,13	1,02
	Bekâr	289	2,89	0,93
Dürüstlük ve Tutarlılık	Evli	314	3,01	1,01
	Bekâr	289	2,76	0,93
Mesleğe Yarışırılık	Evli	314	3,07	0,86
	Bekâr	287	2,90	0,81
Yargı İlkeleri ve Yargı Etiği	Evli	315	3,04	0,82
	Bekâr	290	2,85	0,74

	EĞİTİM	N	Ort.	S.S.
Bağımsızlık	Okur-yazar	18	3,48	0,68
	Üniversite	336	2,73	0,89
	Yüksek Lisans	19	2,58	0,96
Tarafsızlık	Okur-yazar	18	3,57	0,55
	Lise	122	2,88	0,89
	Üniversite	332	2,82	0,89
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	Okur-yazar	18	3,79	0,52
	İlkokul	79	3,22	1,08
	Lise	122	3,00	0,93
	Üniversite	335	2,92	0,99
Dürüstlük ve Tutarlılık	Okur-yazar	17	3,55	0,69
	Üniversite	335	2,82	0,98
Yargıya Güven	Okur-yazar	18	3,71	0,46
	Lise	121	2,98	0,93
	Üniversite	336	2,88	0,93
Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma	Okur-yazar	18	3,66	0,64
	İlkokul	80	2,89	1,01
	Lise	122	2,94	0,93
	Üniversite	335	2,81	0,93
Yargı İlkeleri ve Yargı Etiği	Okur-yazar	18	3,56	0,49
	Lise	122	2,95	0,77
	Üniversite	336	2,87	0,79

	SİYASİ GÖRÜŞ	N	Ort.	S.S.
Bağımsızlık	Sol Görüş	143	2,53	0,94
	Kararsız Görüş	186	2,77	0,87
	Sağ Görüş	301	3,06	0,86
Tarafsızlık	Sol Görüş	142	2,61	0,98
	Kararsız Görüş	185	2,82	0,89
	Sağ Görüş	299	3,10	0,86
İnsan Onuruna Saygılı Olma ve Eşitlik	Sol Görüş	143	2,70	1,01
	Kararsız Görüş	185	3,00	0,98
	Sağ Görüş	301	3,21	0,94
Dürüstlük ve Tutarlılık	Sol Görüş	141	2,53	0,97
	Kararsız Görüş	186	2,85	0,94
	Sağ Görüş	300	3,10	0,96
Yargıya Güven	Sol Görüş	142	2,63	0,97
	Kararsız Görüş	186	2,90	0,88
	Sağ Görüş	301	3,20	0,89
Mahremiyet	Sol Görüş	143	2,90	0,92
	Kararsız Görüş	186	3,18	0,86
	Sağ Görüş	299	3,45	0,84

Mesleğe Yarışırılık	Sol Görüş	143	2,70	0,89
	Kararsız Görüş	184	2,94	0,84
	Sağ Görüş	297	3,17	0,77
Liyakat ve Meslekte Özenli Davranma	Sol Görüş	143	2,52	0,99
	Kararsız Görüş	186	2,89	0,90
	Sağ Görüş	300	3,07	0,90
Yargı İlkeleri ve Yargı Etiği	Sol Görüş	143	2,63	0,82
	Kararsız Görüş	186	2,91	0,77
	Sağ Görüş	301	3,15	0,74

